

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ADÖLESANLARDA PROBLEMLİ CEP TELEFONU KULLANIMI VE ETKİLEŞİM KAYGISI İLE İLİŞKİSİ

Gamze DOĞANER

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Gülsüm ANÇEL

ANKARA
2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ADÖLESANLARDA PROBLEMLİ CEP TELEFONU
KULLANIMI VE ETKİLEŞİM KAYGISI İLE İLİŞKİSİ**

Gamze DOĞANER

**HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Gülsüm ANÇEL**

**ANKARA
2017**

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Adölesanlarda Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Gamze DOĞANER

Tarih:

İmza:

KABUL ve ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalında Gamze Doğaner tarafından hazırlanan “Adölesanlarda Problemlı Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi” adlı tez çalışması aşığıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 28.07.2017

Prof. Dr. Gülsüm ANÇEL
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Sibel ERKAL İLHAN
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi
Üye

Yrd. Doç. Dr. Duygu HİÇDURMAZ
Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik
Fakültesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet AKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Çizelgeler	ix
1. GİRİŞ	
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Genel Bilgiler	4
1.3.1. Cep Telefonlarının Teknolojik Gelişimi	4
1.3.2. Dünyada ve Ülkemizde Cep Telefonu Kullanımı ve Yaygınlığı	5
1.3.3. Dünyada ve Ülkemizde Cep Telefonu Kullanmaya Başlama Yaşı	6
1.3.4. Bireylerin Cep Telefonuna Sahip Olma ve Kullanma Nedenleri	7
1.3.5. Cep Telefonu ve Adölesanlar	9
1.3.6. Cep Telefonu Kullanımının Etkileri	12
1.3.6.1. Cep Telefonu Kullanımının Akademik Etkileri	12
1.3.6.2. Cep Telefonu Kullanımının Fiziksel Etkileri	13
1.3.6.3. Cep Telefonu Kullanımının Sosyal Etkileri	15
1.3.6.4. Cep Telefonu Kullanımının Ruhsal Etkileri	17
1.3.6.4.1. Nomofobi	18
1.3.6.4.2. Cep Telefonu Bağımlılığı ve Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı	20
1.3.6.5. Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı ile İlişkili Olabilecek Faktörler	22
1.3.6.5.1. İnternet Bağımlılığı	22
1.3.6.5.2. Sosyal Ağ Siteleri	24
1.3.6.5.3. Yalnızlık	26
1.3.6.5.4. Kişilik Özellikleri	27
1.3.6.5.5. Depresyon	28
1.3.6.5.6. Anksiyete	28

1.3.7.	Etkileşim Kaygısı	29
1.3.8.	Problemlı Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile Baş Etmede Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşirelerinin Rolü	31
2.	GEREÇ VE YÖNTEM	
2.1.	Araştırmanın Şekli	33
2.2.	Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	33
2.3.	Araştırmanın Evren ve Örneklemleri	34
2.4.	Araştırmanın Soruları	35
2.5.	Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	35
2.6.	Verilerin Toplanması	36
2.7.	Veri Toplama Araçları	36
2.7.1.	Sosyodemografik Veri Toplama Formu	36
2.7.2.	Cep Telefonu Problemlı Kullanım Ölçeği	37
2.7.3.	Etkileşim Kaygısı Ölçeği	38
2.8.	Uygulama	39
2.9.	Verilerin Analizi	40
2.10.	Etik İlkeler	40
2.11.	Araştırmanın Sınırlılıkları	41
3.	BULGULAR	
3.1.	Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	42
3.2.	Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarına İlişkin Bulguları	59
3.3.	Öğrencilerin EKÖ Puanlarına İlişkin Bulgular	69
3.4.	CTPKÖ Alt Boyut Puanları ile EKÖ Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	73
4.	TARTIŞMA	
4.1	Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi	74
4.2.	Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının ve Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Değerlendirilmesi	88

4.3.	Öğrencilerin EKÖ Puanlarının ve Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının Değerlendirilmesi	94
4.4.	CTPKÖ Alt Boyut Puanları ile EKÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	98
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1.	Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	100
5.2.	Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarına ve Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının İlişkisine Ait Sonuçlar	102
5.3.	Öğrencilerin EKÖ Puanlarına ve Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının İlişkisine Ait Sonuçlar	104
5.4.	CTPKÖ Alt Boyutları ve EKÖ Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar	105
5.5.	Öneriler	105
5.5.1.	Öğrencilere Yönelik Öneriler	106
5.5.2.	Ebeveynlere Yönelik Öneriler	106
5.5.3.	Eğitimcilere Yönelik Öneriler	107
5.5.4.	Devlet Organlarına Yönelik Öneriler	107
5.5.5.	Sağlık Profesyonellerine Yönelik Öneriler	108
5.5.6.	Araştırmacılara Yönelik Öneriler	109
	ÖZET	110
	SUMMARY	111
	KAYNAKLAR	112
	EKLER	
EK1	: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	131
EK2A	: Sosyodemografik Veri Toplama Formu	132
EK-2B:	Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği	135
EK-2C:	Etkileşim Kaygısı Ölçeği	137
EK-3	: Etik Kurul Kararı	138
EK-4	: Kurum İzinleri	140
	ÖZGEÇMİŞ	144

ÖNSÖZ

Bu çalışma adölesanlarda problemlı cep telefonu kullanımını ve problemlı kullanımın etkileşim kaygısı ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Cep telefonlarının insan hayatını kolaylaştıran pek çok özelliği olmasına rağmen, problemlı kullanımı birtakım fiziksel, sosyal ve ruhsal sorunlara yol açabilmektedir. Erken yaşlarda teknoloji ile tanışan adölesanlar, bu konuda zarar görme potansiyeli en yüksek grup olarak görölmektedir. Özellikle ruhsal sorunların ve bu sorunlara neden olabilecek faktörlerin belirlenmesinde, tanılanmasında ve tedavi edilmesinde ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerine de önemli görevler düşmektedir. Ülkemizde problemlı cep telefonu kullanımının, daha geniş kapsamlı olan sosyal kaygı ile ilişkisine dair araştırmalar yapılmış olmasına rağmen, etkileşim kaygısı ile ilişkisi konusunda yapılmış bir çalışma bulunmaması nedeniyle bu çalışma, bu konuda bir ilk olma özelliğini taşımaktadır.

Tanıdığım günden bu yana her konuda bana olan güvenini ve desteğini hissettiren; konunun belirlenmesinden tezimin sonlandırılmasına kadar geçen süreçte anlayışlı tavırları, güler yüzü, değerli bilgi ve deneyimleri ile yanımda olan, bana yol gösteren ve öğrencisi olmaktan her daim gurur duyduğum tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Gülsüm ANÇEL'e;

Verilerin toplanması sırasında yardımlarını esirgemeyen okul müdürleri, müdür yardımcıları, öğretmenler ve araştırmaya katılan tüm öğrencilere; tezimin istatistiksel analizinde yardımcı olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı çalışanlarına saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

Eğitim ve çalışma hayatım boyunca beni her zaman her konuda destekleyen, tezimin bitmesini benden daha fazla isteyen ve bu süreçte bütün kahrımı çeken annem Kadriye DOĞANER başta olmak üzere aileme ve yaşasaydı benimle gurur duyacağını bildiğim babam İsmail DOĞANER'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AL	Anadolu Liseleri
CTPKÖ	Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
EKÖ	Etkileşim Kaygısı Ölçeği
F	Varyans analizi test istatistiği
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MTAL	Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri
n	Örneklem sayısı
p	Önemlilik derecesi
r	Korelasyon katsayısı
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SS	Standart sapma
t	İki ortalama arasındaki farkın test istatistiği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
χ^2	Ki-kare
X^2	Kruskal Wallis Varyans analizi test istatistiği
$\bar{X}$	Aritmetik ortalama
%	Yüzde

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1.	CTPKÖ Alt Boyutlarının Madde Sayıları ve İlgili Maddeleri	37
Çizelge 3.1.	Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı	43
Çizelge 3.2.	Öğrencilerin Sınıflarına ve Okul Türlerine Göre Cinsiyetlerinin Dağılımı	44
Çizelge 3.3.	Öğrencilerin Cep Telefonu Kullanma Süreleri	45
Çizelge 3.4.	Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Sınıfları ile Cep Telefonu Kullanma Sürelerinin Karşılaştırılması	45
Çizelge 3.5.	Öğrencilerin Cep Telefonlarında Bulunan Özellikler	46
Çizelge 3.6.	Öğrencilerin Cep Telefonlarında En Sık Kullandıkları Özellikler	47
Çizelge 3.7.	Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile Cep Telefonu Özelliklerini Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması	49
Çizelge 3.8.	Öğrencilerin Cep Telefonu Kullanma Süreleri ile Cep Telefonu Özelliklerini Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması	51
Çizelge 3.9.	Öğrencilerin Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süreleri	53
Çizelge 3.10.	Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Sınıfları ile Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Sürelerinin Karşılaştırılması	54
Çizelge 3.11.	Öğrencilerin Sosyal Ağ Sitelerinde Hesapları Olma Durumları ve Hesaplarının Bulunduğu Sosyal Ağ Siteleri	55
Çizelge 3.12.	Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Öğrenim Gördükleri Sınıflar ile Sosyal Ağ Sitelerinde Hesapları Olma Durumlarının Karşılaştırılması	56
Çizelge 3.13.	Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Öğrenim Gördükleri Sınıflar ile Hesaplarının Bulunduğu Sosyal Ağ Sitelerinin Karşılaştırılması	58
Çizelge 3.14.	Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	59
Çizelge 3.15.	CTPKÖ Alt Boyutlarından Alınan Ortalama Puanların Altında ve Üstünde Kalan Öğrencilere Ait Dağılımlar	59
Çizelge 3.16.	Öğrencilerin Yaşları ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	60
Çizelge 3.17.	Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	63

Çizelge 3.18.	Sınıflara Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puaninin Karşılaştırılması	66
Çizelge 3.19.	Cep Telefonu Kullanma Sürelerine Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	67
Çizelge 3.20.	Anne Öğrenim Durumlarına Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puaninin Karşılaştırılması	67
Çizelge 3.21.	Gelir Durumlarına Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	68
Çizelge 3.22.	Öğrencilerin EKÖ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	69
Çizelge 3.23.	EKÖ'den Alınan Ortalama Puanının Altında ve Üstünde Kalan Öğrencilere Ait Dağılımlar	69
Çizelge 3.24.	Öğrencilerin Yaşları ile EKÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	69
Çizelge 3.25.	Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının Karşılaştırılması	71
Çizelge 3.26.	Cep Telefonu Kullanma Sürelerine Göre Anlamli Bulunan EKÖ Puanlarının Karşılaştırılması	72
Çizelge 3.27.	Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar ile EKÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	73

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Geçtiğimiz yüzyılın sonlarından günümüze kadar teknolojiye büyük gelişmeler ortaya çıkmış, hayatımız neredeyse tamamen değişmiştir. Öyle ki, hayatımızı oldukça kolaylaştıran teknolojinin yer almadığı bir hayat düşünülemez olmuştur. İletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler ise insanların günlük yaşamını derinden etkilemeye başlamıştır (Karaaslan ve Budak, 2012; Öz ve ark., 2015 ve Şar ve Işıklar, 2012).

Son zamanlarda adını sıkça duyduğumuz bilgi ve iletişim teknolojisi; sanal ortamlar üzerinden, birey ve dış dünya arasındaki deneyimlerin ve bilgilerin paylaşılması için kullanılan kişisel bilgisayar, tablet ve cep telefonları gibi cihazları kapsayan teknolojileri belirtmektedir (King ve ark., 2013). İletişim sektöründeki teknolojik gelişmelerin, insan hayatını kolaylaştırması ve farklı şehirlerde ve ülkelerde yaşayan insanlar arasındaki mesafeyi kaldırması (Ahmed ve ark., 2011 ve Karaaslan ve Budak, 2012), yaşadığımız dönemin “İletişim Çağı” olarak adlandırılmasına (Mohammadi Kalhori ve ark., 2015) neden olmuştur.

Yaşanılan bu teknolojik devrimle birlikte dünya lüks icatlarla dolmuştur (Ahmed ve ark., 2011). İnsanların günlük hayatını kolaylaştıran küçük ama oldukça marifetli cihazlar olan cep telefonları, insan hayatını belki de en fazla etkileyen icatlardandır (Bhardwaj ve Ashok 2015 ve Pourrazavi ve ark., 2014). Kişilerarası iletişimin yanı sıra iş, bilgi edinme ve eğlence amaçlarıyla da kullanılabilir olmaları, cep telefonlarını 21. yüzyılın önde gelen teknolojik aletlerden birisi hâline getirmiştir.

İletişim sektörünün önemli parçalarından birisi olan cep telefonları, geçtiğimiz yüzyıldan bu yana çok önemli gelişme kaydetmiştir (Gülmez, 2005). Cep telefonları,

taşınılabılır olmaları nedeniyle mekân kısıtlaması olmaksızın hareket hâlindeyken bile kullanılmakta ve günümüzde sesli iletişimden çok daha fazlasını sunmaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte farklı işlev gören aletlerin bir birleşimi hâline gelen cep telefonları, günlük yaşamın her alanında kendine yer bulmaktadır ve kullanılması neredeyse bir zorunluluk hâlini almıştır (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013). Öyle ki; cep telefonsuz yaşamak neredeyse imkânsız bir durum gibi düşünülebilmektedir. Bu durumun teknolojinin ilerleme kaydetmesinden mi yoksa insanların teknolojiye olan bağımlılıklarından mı kaynaklandığı konusu tartışılmaktadır.

Toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurlarından birisi haline gelmeleri (Goswami ve Singh, 2016), endüstriyel tüketim ürünleri arasında en hızlı büyüyen kategorinin cep telefonları olmasına neden olmuştur (Ahmed ve ark., 2011). Doksanlı yılların ortalarından itibaren artan cep telefonu kullanımı (Foerster ve ark., 2015), son yıllarda Avrupa ve Asya ülkelerinde önemli ölçüde artış göstermiştir (Billieux ve ark., 2008 ve Billieux ve ark., 2015). Bu durum ülkemiz için de geçerlidir. Aralık 2016 itibariyle ülkemizdeki cep telefonu abone sayısı yaklaşık 75 milyonu bulmuştur (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2017).

Geçmişte farklı cihazlarla yapılabilen pek çok işlevin yalnızca cep telefonları ile yapılabilmesi, genç nesiller de dâhil olmak üzere bütün yaş kesimlerinden insanları cezbetmektedir (Zulkefly ve Baharudin, 2009). Üstelik bu özellikler, teknolojik yeniliklerin ve teknolojik ürünlerin en önemli hedef kitlelerinden olan gençler için (Uğur ve Turan, 2015), sahip olunması gereken cep telefonunda aranılan önemli unsurlar olabilmektedir. Yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin yaklaşık %88'i, cep telefonlarının standart özelliklerinin yanında fotoğraf çekme, MP3 çalma gibi ek işlevlerin, cep telefonunun tercih edilmesinde önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir (Durmaz ve Şerbetçi, 2016). Bu özellikleri sayesinde eğlence ve boş vakit geçirme aracı olarak da kullanılabilen cep telefonları, özellikle adölesanların ilgisini çekmektedir (Zulkefly ve Baharudin, 2009). Gelişen teknoloji ile birlikte internet bağlantısı olan bir bilgisayar ile aynı işleri yapabilir duruma gelmeleri, onları daha da cazip hale getirmektedir (Bhardwaj ve Ashok, 2015).

Cep telefonları ile yapılabileceklerin bu kadar fazla olması ve cep telefonlarının kullanımının yaygınlaşması, aktif olarak uzun saatler boyunca kullanılmasına neden olabilmektedir. Bu durum özellikle teknolojinin en etkili kullanıcıları olarak görülen adölesanlar (Ahmed ve ark., 2011) ve gençler arasında oldukça yaygındır (Öztunç, 2013).

Teknolojinin kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyecek biçimde aşırı ve gereksiz kullanımı teknoloji bağımlılığı olarak adlandırılmaktadır. Problemlerli cep telefonu kullanımı da, teknoloji bağımlılığının bir türü olarak görülmektedir. Davranış kökenli bağımlılıklar kategorisine giren problemlerli cep telefonu kullanımı, cep telefonu kullanımının kişi tarafından kısıtlanamaması ve ihtiyacın dışında aşırı bir şekilde kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Bhardwaj ve Ashok, 2015).

Cep telefonları, hem kullanım sonucunda kullanıcılarına zevk verdikleri, hem de onları stres ve kaygıdan kurtardıkları için problemlerli kullanıma neden oldukları söylenebilir (Sahin ve ark., 2013). Cep telefonlarının problemlerli veya bağımlılık yaratacak şekilde kullanılmaları, insan sağlığına zararlı olabilmektedir (Enez Darçın ve ark., 2016). Yapılan araştırmalar cep telefonlarının fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden olumsuz etkilerinin olmasının yanı sıra kişilerin ekonomik durumlarına, akademik ve iş hayatlarına da olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Teknolojiyle erken yaşlarda tanışan adölesanlar, bu olumsuz durumlardan daha çok etkilenmektedir (Şata ve ark., 2016). Bahsedilen olumsuz etkiler dışında, problemlerli cep telefonu kullanan adölesanlarda, sosyal ve duygusal gelişimleri için gerekli sosyal aktiviteler ve eğlence aktiviteleri ile birlikte, zorunlu akademik faaliyetleri de aksatma gibi durumlar görülebilmektedir.

Problemlerli cep telefonu kullanımına yol açabilecek çeşitli faktörler ve birtakım ruhsal sorunlar bulunmakla birlikte, bazı kişilik özellikleri de bireylerin problemlerli cep telefonu kullanmasına sebep olabilmektedir. Bunlar dışında bireylerin sosyal etkileşim becerileri de problemlerli kullanıma neden olan bir başka faktördür (Liao ve Wan, 2010). Kişiler arası etkileşim sırasında yaşanan kaygı, bireylerin sosyal etkileşim kurma

biçimlerinin farklılaşmasına neden olabilmektedir. Sosyal bir varlık olan ve bir şekilde etrafındaki kişilerle iletişim kurmak zorunda kalan insanlar, yaşadıkları bu kaygı nedeniyle cep telefonu kullanımını arttırmakta, bu da cep telefonlarının problemleri kullanılması ile sonuçlanmaktadır. Sosyal kaygı olarak da adlandırılan etkileşim kaygısı, çoğu araştırmacıya göre adölesan dönemde ortaya çıkmaktadır (Sübaşı, 2007). Özellikle akranlarıyla iletişim kurma ihtiyacı içinde oldukları bir dönemde olan adölesanlar için, cep telefonları ile iletişim kurmak cazip bir seçenek olmaktadır. Çünkü bu iletişim şekli, yüz yüze iletişime kıyasla daha az kaygı duymalarına neden olmaktadır (Enez Darçın ve ark., 2016). Yapılan araştırmalar sonucunda da adölesanlarda sosyal kaygının problemleri cep telefonu kullanımını arttırdığı belirlenmiştir (Deniz, 2014 ve Yılmaz ve ark., 2015).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, adölesanlarda problemleri cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısının sosyodemografik özelliklere göre değişkenlik gösterip göstermediğinin ve problemleri cep telefonu kullanımının etkileşim kaygısı ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.3. Genel Bilgiler

1.3.1. Cep Telefonlarının Teknolojik Gelişimi

İnsanların istedikleri yerde ve zamanda diğer insanlarla iletişim kurabilmelerine, başka bir deyişle bağımsızlaşmalarına olanak sağlayan cep telefonlarının icadı, iletişimde bir devrim olarak nitelendirilmektedir (Augner ve Hacker, 2012). Cep telefonu denilince akla ilk gelen isim hiç şüphesiz Martin Cooper'dır. Amerikalı bir mühendis olan Martin Cooper, 1972-1973 yıllarında ilk cep telefonunu icat eden Motorola ekibinin başındaki kişidir ve üretildiği dönem konuşma aygıtı olarak

adlandırılmış olan bu cihazın mucidi olarak kabul edilmektedir. Bu cep telefonu, 1100 gram ağırlığında, 35 dakikalık konuşma süresine sahip ve şarj olması için yaklaşık 10 saat gibi bir süreye ihtiyaç duyulan bir alet olarak icat edilmiştir ve ilk görüşme ise yine Martin Cooper tarafından gerçekleştirilmiştir (Gregersen, 2013).

Cep telefonu teknolojisi ilk üretildiği yıllardan itibaren muazzam bir gelişme kaydetmiştir (Ahmed ve ark., 2011). Akıllı telefon olarak nitelendirilen günümüz cep telefonları; kullanıcıların internete bağlanma, müzik dinleme, fotoğraf çekme ve video kaydetme gibi farklı ihtiyaçlarına tek başına cevap verebilmektedirler. Özellikle 4G teknolojisi ile internete hızlı bir şekilde bağlanabilme, akıllı telefonların cepte taşınabilir bir bilgisayar gibi kullanılmalarına olanak sağlamış ve bu cihazların kullanım oranlarında artış yaşanmasında büyük rol oynamıştır (Özdemir, 2014).

1.3.2. Dünyada ve Ülkemizde Cep Telefonu Kullanımı ve Yaygınlığı

Elektronik medya cihazlarının kullanımı 1990'lı yılların ortalarından itibaren artış gösterirken (Foerster ve ark., 2015), cep telefonları ise 1990'lı yılların sonlarından itibaren dünyada popülerlik kazanmaya başlamıştır (Ishii, 2006). İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, cep telefonlarının neredeyse bütün dünya tarafından kabul edilmesi ve kullanılmasına önemli ölçüde katkıda bulunan faktörlerden birisidir.

Dünyanın hemen hemen her yerinde cep telefonu kullanımı yaygınlaşmakla birlikte (Öztunç, 2013), son on yılda özellikle Asya ve Avrupa ülkelerinde dikkate değer biçimde artış göstermiştir (Billieux ve ark., 2015). Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'ne (2016) göre, dünya genelindeki cep telefonu abonelerinin sayısı 2005 yılında 2.2 milyar iken, bu sayı 2016 yılında 7.3 milyara yükselmiştir ve bu abonelerin 1.6 milyarının gelişmiş, 5.7 milyarının ise gelişmekte olan ülkelere olması dikkat çekicidir.

Cep telefonu kullanımı dünyada olduğu kadar ülkemizde de hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Ülkemiz cep telefonu teknolojisini 1994 yılında benimsemiştir ve o zamandan bu yana Türkiye’de cep telefonu kullanıcılarının sayısında oldukça hızlı bir artış yaşanmıştır (Özcan ve Koçak, 2003). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” (2016) sonucuna göre 2004 yılında Türkiye genelinde hanelerde cep telefonu bulunma oranı % 53,7 iken 2016 yılında bu oran % 96,9’a yükselmiştir.

Kullanımıyla paralel olarak cep telefonu abonelerinin sayısı da ülkemizde hızlı artış göstermiştir. Ülkemizde 1994 yılında 81 bin ile başlayan cep telefonu abonelerinin sayısı 2010 yılında 61.7 milyona yükselmiştir (TÜİK, 2017). Geçtiğimiz yılın aralık ayı itibariyle ise 75 milyon mobil aboneye ulaşılmıştır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2017).

Genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde cep telefonu kullanımı, gençler arasında da oldukça yaygındır. Intel Corporation tarafından yapılan “Genç Türkiye Araştırması”na göre ülkemizde 13-29 yaş arasındaki gençlerin %97,7’sinin cep telefonuna sahip olduğu belirlenmiştir. Özcan ve Koçak’ın (2003) yaptıkları çalışmada ise gençler ve genç yetişkinlerin 18-25 yaş aralığında cep telefonu sahipliği oranı %49,1 olarak belirlenirken, 26-35 yaş aralığında bu oran %30,5 olarak belirlenmiştir. İlgi çeken pek çok özelliğe sahip olmaları, gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılmalarıyla sonuçlanırken, bir yandan da cep telefonu kullanmaya başlama yaşının giderek düşmesine neden olmaktadır.

1.3.3. Dünyada ve Ülkemizde Cep Telefonu Kullanmaya Başlama Yaşı

Giderek artan bir biçimde kullanılan cep telefonlarına sahip olma yaşı, dünya genelinde önemli bir düşüş göstermektedir. Bir antivirüs yazılım kuruluşu olan ESET’in yaptığı “Çocuk ve Teknoloji Evrimi” araştırmasına göre, çocukların kendilerine ait bir cep telefonuna sahip olma yaşı Amerika, İngiltere ve Almanya’da

sekiz, Rusya’da ise yedi olarak belirlenmiştir. Danimarka, İtalya, Romanya ve İngiltere’de yapılan bir başka araştırmada ise, bu ülkelerde ortalama cep telefonuna sahip olma yaşı dokuz olarak bulunmuştur. Aynı araştırmanın sonucunda dokuz yaş ile bireylerin en erken yaşta cep telefonuna sahip olduğu ülkeler Danimarka ve Romanya olarak belirlenmiştir (Akt. TÜİK, 2015).

Ülkemizdeki mobil iletişim sektöründe yaşanan büyümeyle paralel olarak şirketler arasındaki rekabet artmakta, bunun sonucunda ise cep telefonu üreticileri ve işletmeleri yaptıkları kampanyalarda, teknolojik gelişmeleri oldukça yakından takip eden ve bu gelişmelere kolay uyum sağlayabilen genç nüfusu hedef kitle olarak seçmektedirler (Gülmez, 2005). Bu durum da tıpkı dünyada olduğu gibi, ülkemizde de cep telefonları ile erken yaşlarda tanışılmasına neden olmaktadır. TÜİK’in 2013 yılında yaptığı “06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya” araştırmasında, ülkemizde cep telefonu kullanma yaşının 10’a kadar düştüğü tespit edilmiştir. Araştırmada aynı zamanda cep telefonu kullanımı çeşitli yaş gruplarına göre de incelenmiştir. Buna göre 6-10 yaş arası grupta ortalama başlama yaşı yedi olarak hesaplanırken, 11-15 yaş grubunda 11 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2013).

Sahip olma oranlarının bu kadar yüksek, kullanma yaşının da giderek düşüyor olması, cep telefonlarının kullanılmasındaki etkenlerin neler olduğu sorusunu akla getirmektedir. Bu aletlerin pek çok insan tarafından kullanılmasında hiç şüphesiz kullanılma nedenlerinin payı büyüktür. Sahip olma ve kullanma oranları bu kadar yüksek olan cep telefonlarının kullanılma nedenleri de, bireylerin sosyodemografik özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre farklılıklar gösterebilmektedir.

1.3.4. Bireylerin Cep Telefonuna Sahip Olma ve Kullanma Nedenleri

Cep telefonlarının kısa zamanda bu kadar popüler olması ve kullanılmasında pek çok faktör etkili olabilmektedir. İnsanların cep telefonuna sahip olmak istemelerinin

nedenleri, çalışmanın yapıldığı zaman ve çalışılan grubun özellikleri gibi değişkenlere göre farklılık gösterebilmekle birlikte, genellikle birkaç konu etrafında toplanmaktadır (Özaşçılar, 2012). Cep telefonuna sahip olma konusuna yönelik tüketici tutumlarının incelendiği bir araştırmanın sonucunda, bireylerin cep telefonu tutumlarının güvenlik duygusu, benliğinin bir parçası gibi algılama ve bağımlılık duygusu olmak üzere üç boyutlu olduğu belirlenmiştir (Tian ve ark., 2009). Leung ve Wei (2000) bireylerin cep telefonu kullanmalarındaki tek amacın hareket halindeyken ve hızlı bir şekilde iletişim kurmaya olanak sağlaması olarak belirlerken, Wei (2008) cep telefonlarının haber ve eğlence kaynağı olarak kullanımının daha yaygın olduğunu ifade etmiştir. Aydın (2004) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin %40'ının sadece gerekliliğine inandıkları için, %38'inin ise ailesiyle iletişim kolaylığı sağlamasından dolayı cep telefonuna sahip olduklarını belirlemiştir. Mobil telefon, insanların her daim yanında bulundurabildiği bir iletişim aracı olmasının yanı sıra, pek çok insan için sosyal statü/moda sembolü ve bir güvenlik aracı olarak görülmektedir (Özaşçılar, 2012).

Cep telefonu kullanıcılarının her zaman ve her yerde iş ve sosyal etkileşim amaçlarıyla ulaşılabilir olmayı istemeleri (Peters ve Ben Allouch, 2005), mobil internet yaygınlığı, Wi-Fi (Wireless Fidelity-Kablosuz Bağlantı Alanı) kullanılabilirliği, cep telefonlarının verimlerdeki artış (hız, kapasite, işletim sistemi vb.) ve fiyatlarının düşmesi de özellikle son zamanlarda kullanımı artan akıllı cep telefonlarının yaygınlaşmasındaki sebepler olabilmektedir (Gezgin ve Çakır, 2016).

İnsanların iletişim ihtiyaçlarının yanı sıra neredeyse bütün işlerini cep telefonları sayesinde halledebilmeleri, cep telefonlarına olan ilgiyi de günden güne arttırmaktadır. Cep telefonlarının internete bağlanabilme özelliği, artan bu ilginin en önemli sebeplerinden birisidir. TÜİK'in (2015 ve 2016a) yaptığı "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması"na göre, ev ve işyeri dışında internete bağlanabilmek için kullanılan taşınabilir cihazların içerisinde cep telefonlarının/akıllı telefonların oranı, bir yıl içerisinde %74,4'ten %87,6'ya yükselmiştir. Bu araştırmadan çıkan sonuç, insanların cep telefonlarını internete bağlanmak amacıyla da kullandıklarının açık bir kanıtıdır.

Yapılan araştırmalarda kişilerin cep telefonu kullanma nedenleri için genelde benzer sonuçlar belirlenmekle birlikte, bireylerin yaşı da sahip olmalarını ve kullanmalarını etkileyen faktörlerden birisi olmaktadır. Oldukça ilgi çekici bulunan yeni nesil cep telefonlarının özellikleri, gençler başta olmak üzere, değişik yaş ve kültürdeki pek çok insanı etkilemektedir (Bhardwaj ve Ashok, 2015). Ülkemizde 13-29 yaş arası gençler, tamamına yakını cep telefonuna sahip olan grup olarak göze çarpmaktadır (Intel Corporation, 2012). Bu durum, özellikle gençlerin cep telefonu kullanma nedenlerinin araştırılmasını da gerektirmiştir. Alanyazında gençlerin diğer yaş gruplarıyla kıyaslandığında daha yaygın kullanmalarının nedenlerini açıklayan görüşlerin arasında, tipik tüketim kültürü özelliği göstermeleri, açık görüşlü olmaları ve sosyal hayatta görünür biçimde yer almaları en dikkat çekici olanlarıdır (Özaşçılar, 2012).

Cep telefonu kullanmaya başlama yaşının dünyada ve ülkemizde bu kadar düşüş göstermesinin yanında, sahip olmak ve kullanmak için pek çok nedenin olması, ülke nüfusunun önemli bir kesimini oluşturan ve geleceğin yetişkinleri olacak adölesanları da çeşitli açılardan etkileyebilmektedir.

1.3.5. Cep Telefonu ve Adölesanlar

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de genç nüfus, teknolojik yeniliklerin ve teknolojik ürünlerin en önemli hedef kitlelerinden birisini oluşturmakta ve teknolojinin topluma nüfuz etmesinde büyük pay sahibi olmaktadır (Uğur ve Turan, 2015). Zaten her yeni üründe, bir öncekine farklı bir detay eklenerek piyasaya sürülen akıllı cep telefonlarında hedef, adölesanların ve gençlerin ilgisini çekerek satın almalarını sağlamaktır (akır ve Demir, 2014). Cep telefonlarının kullanımı ile ilgili yapılan pek çok çalışmada da, cep telefonu kullanıcılarının genellikle genç bireylerden oluştuğu görölmüştür (Özaşçılar, 2012).

Türkiye’de genç nüfus oranının fazla olması ve gençlerin mobil teknolojilere olan aşırı ilgisi, bu alanda faaliyet gösteren pek çok firmanın gözünü Türkiye pazarına çevirmesine neden olmaktadır (Uğur ve Turan, 2015). Teknolojinin ve dolayısıyla da cep telefonlarının en etkin kullanıcıları arasında adölesanların olması (Ahmed ve ark., 2011) yapılan çalışmalarda örneklem için bu yaş grubunun seçilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Adölesan dönemde kimlik ve bağımsızlık arayışında olan adölesanların, özerklik ve bağımsızlık duygularını bastırmalarına cep telefonlarının yardımcı oldukları söylenebilir (Sánchez-Martínez ve Otero, 2009). Ayrıca cep telefonu, arkadaşlarıyla sürekli iletişim hâlinde olma ihtiyacı başta olmak üzere, pek çok ihtiyacı karşılaması sebebiyle adölesanlar arasında yaygın şekilde kullanılmaktadır (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013). Bu araçlar adölesanlar için yalnızca akraba veya arkadaşlarıyla iletişim kurmak için değil, aynı zamanda kişiliklerini ifade etmek ve eğlenmek amaçlarıyla da kullanılmaktadırlar (Byun ve ark., 2013). Castell ve Boferull’a göre (2002) cep telefonu, adölesanların hem evdeki hem de dışarıdaki iletişimlerinde bağımsız olmalarına yardım eden bir sembol görevi görmektedir ve adölesanlar cep telefonları sayesinde kendilerini ifade etmektedirler (Akt. Sánchez-Martínez ve Otero, 2009).

Cep telefonlarının gençlere çekici gelen, ona sahip olmak istemelerini sağlayan ve özellikle bu yaş grubunun kullanmasını teşvik eden özellikleri vardır:

- Cep telefonları, özellikle ebeveynlerine karşı gençlerin kişisel alanlarını tanımlamak için kullandıkları, bir nevi kişisel özerkliklerini kurmalarını sağladıkları cihazlardır (Oksman ve Turtiainen, 2004),

- Cep telefonları pek çok insan için bir statü sembolü olarak görülmektedir (Özaşçılar, 2012). Kendisini başkalarına/akranlarına kabul ettirme ve kimlik arayışı içinde oldukları dönemde, adölesanlar için bir statü veya kişilik sembolü olarak önemli rol oynayabilirler (Yu ve ark., 2002),

- İçeriğindeki özellikler sayesinde eğlence kaynağı olarak gençlerin ilgisini çekmektedir (Zulkefly ve Baharudin, 2009),

- Cep telefonları ile iletişim kurmak daha az kaygı duymalarına sebep olmaktadır (Enez Darçın ve ark., 2016),
- Cep telefonuna sahip olmak adölesanlar açısından modern olmanın bir simgesi olarak kabul edilmektedir (Öz ve ark., 2015).

Adölesanlarda cep telefonu kullanımının yukarıdaki nedenlerle yaygın olması, adölesan sağlığı açısından önemli bir konudur. Cep telefonu kullanımından kaynaklanabilecek sağlık problemleri, özellikle aşırı şekilde cep telefonu kullanan adölesanları ve gençleri etkilemektedir (Khan, 2008). Akıllı cep telefonu gibi ileri teknoloji ürünlerin oldukça ilgi gördüğü günümüzde lise öğrencileri, bu ürünlerle erken yaşlarda tanışan bir nesil olduğundan diğer yaş gruplarına oranla daha fazla etkilenmektedir (Şata ve ark., 2016). İlgi çekici tasarımları, kullanışlı olmaları ve hayatı büyük ölçüde kolaylaştırmaları gibi nedenlerle akıllı telefonlar, teknolojiyle yakından ilgili ya da teknolojiye adeta bağımlı olmuş gençler için, hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olarak gördükleri ve sahip olmak zorunda oldukları cihazlar olmuşlardır (Çakır ve Demir, 2014). Maalesef bazen ebeveynler de teknolojinin gençlere verebileceği zararları düşünmeden kullanımını teşvik edebilmektedirler. Cep telefonu kullanımından dolayı önemli sosyal ve akademik faaliyetler ile eğlence aktivitelerini aksatma, problemlerli cep telefonu kullanımının ile ilgili belirtilerin başında gelmektedir (Yen ve ark., 2009).

Aşırı cep telefonu kullanımı sonucunda oluşabilecek sağlık sorunları, sadece gençleri değil, her yaş kesiminden insanı etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar problemlerli cep telefonu kullanımının fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden olumsuz etkilerinin olduğunu, aynı zamanda kişilerin ekonomik durumlarını ve akademik hayatlarını da etkilediğini göstermektedir.

1.3.6. Cep Telefonu Kullanımının Etkileri

Her yeni icat sunduğu rahatlığın yanı sıra beraberinde korkutucu sonuçlara da yol açabilmektedir (Ahmed ve ark., 2011 ve Öztunç, 2013). Cep telefonlarının hayatı kolaylaştıran birçok faydasına karşın, insan sağlığına ve yaşam kalitesine yönelik olumsuz sonuçlar (Augner ve Hacker, 2012) ve aşırı kullanımın yol açtığı etkiler konusuna ilgi (Ikeda ve Nakamura, 2014) her geçen gün artmaktadır. Cep telefonlarının insanların fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlıkları açısından ne gibi yan etkiler oluşturduklarına dair yapılan araştırmalarda artış gözlenmektedir. Yapılan bu çalışmalarda cep telefonlarının bireyleri akademik, fiziksel, sosyal, ruhsal açıdan olumsuz olarak etkiledikleri sonucuna varılmıştır.

1.3.6.1. Cep Telefonu Kullanımının Akademik Etkileri

Gerek dünyada gerekse ülkemizde cep telefonu kullanmaya başlama yaşının giderek düştüğü ve dolayısıyla da cep telefonu kullanan öğrenci sayısının arttığı gözlenmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili bir biçimde kullanan öğrencilerin (Ahmed ve ark., 2011) akademik başarılarının nasıl etkilendiği, bilim dünyasının ilgi göstermeye başladığı bir konu olmuştur.

Erken yaşlarda cep telefonuna sahip olan öğrenciler, herhangi bir sınırlama olmadığında okullara cep telefonları ile gelmektedirler. Bu durum da, adölesanların akademik etkinlikler sırasında elektronik medya cihazlarını kullanmalarıyla sonuçlanmaktadır (Jacobsen ve Forste, 2011). Çünkü öğrenciler dikkatlerini her an ve her yerde cep telefonlarına yöneltme eğilimindedirler ve sürekli cep telefonlarını kontrol etmektedirler (Gümüş ve Ögeve, 2015). Yapılan bir çalışmada öğretmenler, ders esnasında cep telefonu kullanımının öğrencilerin dikkatini dağıttığını, derse ilgiyi azalttığını ve öğrencilerin ders çalışmasını engellediğini belirtmişlerdir (Yıldırım ve ark., 2016). Farklı yaş gruplarından öğrencilerle yapılan çalışmaların sonucunda da,

problemleri cep telefonu kullanımının akademik başarıyı düşürdüğü belirlenmiştir (Jacobsen ve Forste, 2011; Lepp ve ark., 2014 ve Sánchez-Martínez ve Otero, 2009).

Ders esnasında öğrencilerin dikkatlerini cep telefonlarına yönelmeleri ve bunun sonucunda öğrencilerin akademik başarılarının etkilemesi, eğitimciler tarafından da olumlu karşılanan bir durum değildir. Kağızmanlı ve ark. (2016) yaptıkları çalışmada öğretim elemanlarının, öğrencilerin ders esnasında cep telefonları ile meşgul olmalarından şikâyet ettiklerini belirlemiştir.

Problemleri cep telefonu kullanımının akademik başarıya olan olumsuz etkilerinin yanında, fiziksel sağlığa da olumsuz etkileri olabilmektedir. Üstelik bu olumsuz etkiler, kısa ve uzun vadede daha farklı sorunların ortaya çıkmasına da katkı sağlayabilirler.

1.3.6.2. Cep Telefonu Kullanımının Fiziksel Etkileri

Günümüzde adeta küçük bir bilgisayar olarak kullanılan cep telefonları, insanların günlük yaşamında fazlasıyla yer edinmekte (Goswami ve Singh, 2016) ve gün içerisinde uzun süreler kullanılmaktadırlar (Öztunç, 2013). Bu durumun bir sonucu olarak da bireylerde birtakım sağlık sorunları yaşanması kaçınılmaz olabilmektedir.

Günlük hayatta kullandığımız cihazlardan yayılan (Sarıgöz ve ark., 2012 ve Yağmur ve ark., 2003) elektromanyetik dalgalar ve bu dalgaların yarattığı elektromanyetik alanlar, insan organizmasına zarar verecek kadar etkili olmaktadır (Sarıgöz ve ark., 2012). Günümüzde en fazla kullanılan ve elektromanyetik dalga yayan aletlerden birisi de cep telefonlarıdır. Cep telefonlarından ve cep telefonlarını kullanabilmek için gerekli olan baz istasyonlarından yayılan radyo frekans dalgalarının oluşturduğu sağlık sorunları, günümüzün önemli konularından birisi hâline gelmiştir. Bu dalgalar kısa vadede stres, görme ve işitme problemleri,

yorgunluk, baş ağrısı gibi sorunlara yol açarken; uzun vadede beyin hücrelerinde ölüm ve beyin tümörüne, kalp hastalıklarına, hafıza bozukluklarına, kalıcı işitme problemlerine ve lenf kanserine neden olabilmektedir (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği-TMMOB, 2012).

Cep telefonu kullanımı ile ilgili fiziksel şikâyetler günlük kullanım süresi ile doğrudan ilişkili olabilmekte ve kullanım süresi arttıkça bu şikâyetlerde de artış görülebilmektedir. Cep telefonlarının günlük kullanım süresi ile ilişkili olarak baş ağrısı (Ocaktan ve Akdur, 2008; Khan, 2008 ve Söderqvist ve ark., 2008), konsantrasyon (Khan, 2008 ve Söderqvist ve ark., 2008) ve hafıza bozuklukları (Khan, 2008), işitme (Ocaktan ve Akdur, 2008 ve Khan, 2008) ve deri problemleri (Khan, 2008), kulak çevresinde ısı artışı (Ocaktan ve Akdur, 2008 ve Khan, 2008), bulanık görme ve vertigo (Ocaktan ve Akdur, 2008), yorgunluk (Ocaktan ve Akdur, 2008 ve Khan, 2008) ve uyku problemleri görülmektedir (Ocaktan ve Akdur, 2008; Jenaro ve ark., 2007 ve Khan, 2008).

Benzer sorunlar öğrencilerle yapılan çalışmalarda da tespit edilmiştir. Cep telefonu kullanımının öğrencilerde baş ağrısı, baş dönmesi, kulakta çınlama ve ısı artışı ile yorgunluk, kendini iyi hissetmeme, sersemleme gibi semptomlara neden olduğu belirlenirken (Gönener ve ark., 2006); görüşme süresi ile baş ağrısı, baş dönmesi, konsantrasyon güçlüğü, unutkanlık, yorgunluk, uyku bozukluğu, görme bozukluğu, titreme, depresif belirtiler, sinirlilik, bulantı, iştah kaybı, aritmi, boğazda kuruluk, seslere karşı duyarlılık gibi fiziksel ve bazı ruhsal belirtiler arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (Durusoy ve ark., 2011).

Yapılan çalışmalarda cep telefonlarının uzun süre kullanılması (Lee ve Low, 2016) ve cep telefonu bağımlılık seviyesinin artması, uyku kalitesini azaltan faktörler olarak belirlenmiştir (Sahin ve ark., 2013 ve Öz ve ark., 2015). Kullanımının artmasıyla birlikte geceleri telefonunu kapatmayan ve uyku sırasında telefonunu yatağının yanında tutan birey sayısı da giderek artmaktadır (Öz ve ark., 2015). Bu

durum geceleri de cep telefonu kullanılmasına, dolayısıyla da uyku kalitesinin etkilenmesine neden olabilmektedir.

Elektronik medya cihazları ile uyku arasındaki ilişkiyi açıklamaya dair çalışmalar büyük ölçüde adölesanlar üzerinde odaklanmıştır (Demirci ve ark., 2015). Temel insan gereksinimlerinden birisi olan uyku, sağlık ve yaşam kalitesi için her yaşta olduğu gibi bu yaş grubunda da önemlidir ve fiziksel gelişim ile birlikte akademik performansın artırılması için temel unsurlardan birisidir (Sahin ve ark., 2013). Uyku aynı zamanda ruhsal gelişim için oldukça önemlidir.

Fiziksel hareketlerin kısıtlanması da, cep telefonu kullanımının fiziksel sağlığa yönelik etkilerinden birisidir. Kişiler bu tarz cihazların kullanımı sırasında fark etmeden aynı pozisyonda uzun süre kalabilmekte ve bu da farklı problemlerin oluşmasına neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalar cep telefonu gibi taşınabilir cihazların uzun süre kullanılmasının kas ve iskelet sistemine de etkileri olduğunu göstermiştir (Berolo ve ark., 2011).

Cep telefonlarının insan sağlığına etkileri sadece fiziksel sorunlarla sınırlı değildir. Cep telefonları, her ne kadar bir iletişim aracı olsalar da, bireylerin sosyal hayatlarında ve aynı zamanda sosyal iletişimlerinde de bazı sorunlara yol açabilmektedirler.

1.3.6.3. Cep Telefonu Kullanımının Sosyal Etkileri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, kişilerin geçmişte yaşadıkları iletişim sorunlarını kaldırarak daha hızlı ve kolay iletişim kurmalarını sağlarken, aynı zamanda sosyal hayatlarında ve sosyal ilişkilerinde de değişikliklere yol açmışlardır (Özgür, 2013).

Cep telefonu, bilgisayar oyunları ve internet gibi dijital teknolojilerin, sosyal gelişim üzerine etkisinin olduğu bilinmekle birlikte, ne kadar ve nasıl etkilendiği henüz tam olarak bilinmemektedir (Tüzün, 2002). Özellikle gençler arasında oldukça popüler olan dijital teknolojiler, onların yaşam biçimlerini değiştirmelerine ve sosyal ilişki kurma yöntemlerinin değişiklik göstermesine sebep olmaktadır ve gençler bu teknolojik dünya sınırları içinde hayatlarını kısıtlamaktadırlar (Yılmaz ve ark., 2015). Pek çok insanın yaptığı gibi, gençler de artık akranlarıyla olan ilişkilerini cep telefonları gibi teknolojik araçlar aracılığıyla sürdürme eğilimi göstermektedirler (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013). Bu nedenle günümüzde cep telefonları yalnızca bir iletişim aracı değil, gerekli bir sosyal aksesuar hâlini almışlardır (Goswami ve Singh, 2016). Yüz yüze iletişime oranla daha az endişelenmelerine sebep olan bu şekilde bir iletişim (Enez Darçın ve ark., 2016), adölesanlar açısından bakıldığında daha kolay olmakta ve onların daha sosyal olmalarına olanak sağlamaktadır. Sosyal ve duygusal gelişimlerinin olduğu dönemde cep telefonlarının bu kadar uzun süre kullanılması, adölesanların gelişimlerinin olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Bu nedenle sosyal ve duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesi için, iletişimlerini cep telefonları yerine yüz yüze kurmaları için teşvik edilmeleri önemlidir. Ayrıca cep telefonları ile harcadıkları sürenin kontrol altına alınması da gerekmektedir.

Günümüzün cep telefonları geleneksel iletişim hizmetlerine ek olarak Facebook ve Twitter gibi çevrim içi sosyal ağlara katılmaya, kişisel videolar ve fotoğraflar oluşturmaya ve onları bu sosyal ağ sitelerinde paylaşmaya olanak sağlamaktadır (Lepp ve ark., 2015). Geçtiğimiz yıl yapılan bir araştırmada, ülkemizdeki 42 milyon sosyal ağ kullanıcısının %19'luk kısmını 13-19 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır (Kemp, 2016). Yeni nesil cep telefonları, bu sosyal ağ siteleri için yapılan uygulamaların da yardımıyla, insanların internet erişimi olan her yerden hızlı ve kolay bir biçimde bu sitelere ulaşmalarını sağlamaktadırlar. Yüz yüze iletişime benzer bir etki meydana getiren sosyal ağ siteleri, günümüzde bir iletişim aracı olarak da kullanılmaktadır (Tektaş, 2014). Sosyal ağların bu amaçla kullanılmaları da, adölesanlarda yüz yüze ilişkilerin azalmasıyla sonuçlanabilmektedir. Cep telefonları

iletişim aracı olarak kullanılsa da, bu gibi iletişim araçları bile iletişimsizliğe yol açabilir (Bhardwaj ve Ashok, 2015).

Cep telefonlarının akademik başarıya, fiziksel sağlığa ve sosyal hayata olan etkilerinin yanında, kişilerin ruh sağlığına da birtakım olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu ruhsal etkiler, kişilere çeşitli açılardan zarar vermektedirler. Son zamanlarda cep telefonlarının ruhsal sağlığa etkileri konusu, alanyazında daha da dikkat çekmeye başlamıştır.

1.3.6.4. Cep Telefonu Kullanımının Ruhsal Etkileri

Aşırı cep telefonu kullanımının insan davranışlarına ve ruh sağlığına etkileri konusu günden güne araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar henüz yeterli sayıda değildir ancak giderek artmaktadır.

Günlük yaşamın her alanına uyum sağlayan cep telefonları, iyi ve kötü olarak nitelendirilebilen duygular ile sonradan kazanılan ve birtakım belirtileri olan alışkanlıkları da beraberinde getirmiştir. Bu alışkanlıkların iyi olarak adlandırılan yönlerinden bazıları kolaylık, rahatlık ve işe yarar olma iken; olumsuz yönleri ise bu cihazları kullanamamaya bağlı korku ya da anksiyete yaşanması ile patolojik bağımlılıktır (King ve ark., 2010 ve King ve ark., 2013).

Cep telefonları ile bu kadar fazla vakit geçirilmesi ve gündelik hayattaki pek çok işin telefon sayesinde halledilebilmesi, cep telefonsuz bir hayatın düşünülemez hâle gelmesine neden olmaktadır. Bu durum, alanyazına “Nomofobi” isminde yeni bir terim daha kazandırmıştır.

1.3.6.4.1. Nomofobi

Bağımlılık terimine yakın bir kavram olmasına rağmen fobiler kapsamında ele alınan nomofobi, yersiz korkular ve bunların sonucunda meydana gelen olumsuz zihinsel ve fiziksel durumlar ile bağdaştırılmaktadır (Erdem ve ark., 2016). Nomofobi, İngilizce “No Mobile Phone” kelimesinin kısaltılmasıyla oluşturulan, cep telefonu veya akıllı telefonlar ile temasa geçememe veya mobil cihazlar üzerinden iletişim kuramama sonucu oluşan ve çağımızda oldukça popüler olan bir fobi türüdür. Nomofobisi olan bir kişi, cep telefonu şebekesine ulaşamadığı bir yerde ise, bataryası veya bakiyesi tükendiye endişelenmeye başlar ve bu durum kişinin konsantrasyonunun olumsuz etkilenmesine sebep olur (Dixit ve ark., 2010).

Kişilerde hasta olma korkusuna da neden olabilen nomofobi, tıpkı agorafobi gibi durumsal tipte bir fobi olmakla birlikte, acil müdahaleye gereksinim duyulmayan bir durumdur (King ve ark., 2014). Nomofobik bireylerin karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Devamlı cep telefonu kullanmak ve cep telefonu ile fazla vakit geçirebilmek için yanında devamlı şarj aleti, batarya veya birden fazla cihaz taşıma,
- Cep telefonu yanında olmadığına ya da kaybettiğinde, cep telefonu kapsama alanı dışında olduğunda, bataryası ve/veya bakiyesi azaldığında ve kullanımın yasak olduğu yerlerde (uçak, tiyatro vb.) kullanamadığında kaygılı ve sinirli olma,
- Mesaj veya çağrı olup olmadığını kontrol etmek için telefonu sık sık kontrol etme,
- Cep telefonunu 24 saat açık tutma veya yatağa cep telefonu ile girme,
- Anksiyete ve strese yol açabilecek yüz yüze sosyal etkileşimi azaltma, bunun yerine yeni iletişim teknolojilerini kullanmayı tercih etme,
- Cep telefonu kullanmaktan kaynaklanan aşırı harcamalara veya borçlara maruz kalma (Bragazzi ve Del Puente, 2014).

Nomofobi ile ilgili ilk araştırma 2008 yılında Birleşik Krallık'ta bir postanede yapılmıştır. Araştırmada çalışmaya katılanların neredeyse %53'ünün cep telefonlarıyla bir şekilde iletişim kuramadıkları zaman, kalıcı ve mantık dışı bir korkudan muzdarip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (<http://www.standard.co.uk/news/nomophobia-is-the-fear-of-being-out-of-mobile-phone-contact-and-its-the-plague-of-our-247-age-6634478.html>). Dixit ve ark. (2010) ise Hindistan'da yaptıkları çalışmada, araştırmaya dâhil ettikleri 200 kişinin %18'inin nomofobik olduklarını belirlemişlerdir. Bir İngiliz cep telefonu şirketinin yaptığı çalışma sonucunda ise nomofobisi olan birey oranının 2012 yılında %66'ya yükseldiği ve bunun %70'inin kadın, %61'inin ise erkek olduğu belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada 18-24 yaş aralığında bu oranın %77, 25-34 yaş aralığında ise %68 olduğu belirlenmiştir (<https://www.securevoy.com/blog/2012/02/16/66-of-the-population-suffer-from-nomophobia-the-fear-of-being-without-their-phone>). Avusturalya'da bir telekomünikasyon şirketinin 3800 kişi ile yaptığı araştırma sonucunda ise, 30 yaş altındaki her 10 kişiden dokuzunun akıllı telefonlarına bağımlı oldukları ve cep telefonları kaybolduğunda kaygı yaşadıkları belirlenmiştir (Cisco, 2013).

Nomofobi konusunda ülkemizde yapılmış çalışmalar da mevcuttur. Gezgin ve Adnan (2016) 433 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin nomofobi düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğunu belirlemişlerdir. Yapılan bir başka çalışmada ise çalışmaya alınan 537 üniversite öğrencisinin %42,6'sının nomofobik davranışlar sergiledikleri ifade edilmiştir (Yildirim ve ark., 2015).

Cep telefonlarının ruhsal etkileri maalesef sadece nomofobi ile sınırlı değildir. Nomofobi bir kaygı durumu olarak tanımlanabilirken, bu durumun daha ciddi boyutlara ulaşması da maalesef mümkün olmaktadır. Genel olarak teknoloji bağımlılığı olarak adlandırılacak bu durum, kendi içerisinde farklı alt boyutlara ayrılabilir.

1.3.6.4.2. Cep Telefonu Bağımlılığı ve Problemlili Cep Telefonu Kullanımı

Bağımlılık denilince pek çok kişinin aklına alkol, esrar, kokain, eroin gibi kimyasal madde kullanımına ilişkin bağımlılık gelmektedir (Arısoy, 2009). Ancak kumar, seks, alışveriş (Arısoy, 2009 ve Greenfield, 1999) ile televizyon, bilgisayar oyunları (Arısoy, 2009) ya da yeme, iş, egzersiz (Greenfield, 1999) gibi kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar da görülmektedir.

İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek için içinde yaşadıkları toplumda meydana gelen değişikliklere ayak uydurmakta ve yaşamlarını yeniden şekillendirmektedirler. Gelişen teknoloji sonucunda üretilen teknolojik aletler de, toplumlarda büyük değişimler meydana getirmiş ve bunun sonucu olarak da davranış kökenli bağımlılıklar artmıştır (Şata ve ark., 2016). Teknoloji bağımlılığı, teknolojinin mental ve fiziksel sağlık da dâhil olmak üzere, kişinin hayatını etkileyecek şekilde kompulsif ve gereksiz kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Hodis ve Bruner, 2009).

Teknolojiyle birlikte adeta birer bilgisayara dönüşen cep telefonları, günümüzde sağladığı kolaylıklardan çok olumsuz bir alışkanlık olarak görülmektedir ve bu durum bireysel açıdan olduğu kadar, toplumsal sonuçlar açısından da bir tehdit oluşturmaktadır (Bulduklu ve Özer, 2016). Modern teknolojiyi kullanım hatasından kaynaklanan ve ruhsal bir sorun olan cep telefonu bağımlılığı, teknolojik bağımlılığın bir türü olarak görülmektedir. Resmi tanı ölçütleri henüz mevcut olmamakla birlikte cep telefonu bağımlılığı, internet bağımlılığı tanımından yola çıkarak, cep telefonlarının bireylerin günlük yaşamlarını aksatacak biçimde aşırı kullanımı olarak tarif edilebilmektedir (Demirci ve ark., 2015). İhtiyaca yönelik kullanımlarının dışında aşırı bir şekilde kullanılmaları, kişilerin bu cihazlara bağımlı olmalarına yol açabilir. Özellikle genç nüfusun yüksek oranda olduğu ülkelerde bu olumsuz sonuçlar, toplumlara daha fazla yansımaktadır.

Bir davranışın bağımlılık olarak tanımlanabilmesi için, bireyin kendisinden veya çevresindeki insanlar tarafından, olumsuz ya da istenmeyen olarak bildirilen

sonuçların varlığı gerekli kriterlerden birisidir (Çamsarı, 2016). Bağımlılık davranışını normal kullanım davranışından ayıran birtakım noktalar vardır. En karakteristik bağımlılık ölçütlerinden birkaç tanesi şöyle sıralanabilir:

- Uzun süre kullanım, yüksek fatura ücretleri, çok sayıda arama yapma ve mesaj gönderme,
- Cep telefonunun uzun süreler boyunca kullanımıyla ilgili özellikle ebeveynlerle yaşanan problemler,
- Okul veya okul dışı aktiviteleri aksatma,
- Kişilerarası ilişkilerin şeklinin değişmesi,
- Herhangi bir sorunu olmamasına rağmen çalışır durumdaki telefonu daha yeni bir model cihazla değiştirme ihtiyacı duyulması,
- Belirli bir süre kullanılmadığında birisini arama ya da mesaj gönderme isteği duyulması ve cep telefonu kullanımı engellendiği zaman duygusal değişikliklerin yaşanması (Chóliz, 2012).

Cep telefonlarının ihtiyacın ötesinde kullanımını tanımlamak için alanyazında farklı terimler mevcuttur. Cep telefonu bağımlılığı, problemlili cep telefonu kullanımı, aşırı cep telefonu kullanımı, kompulsif cep telefonu kullanımı ve patolojik akıllı telefon kullanımı bu terimlerdenidir. Tanımlama ve isimlendirme konusunda alanyazında farklı görüşlerin olduğu bu durum için çalışmamızda “Problemlili cep telefonu kullanımı” terimi tercih edilmiştir. Bu terimin tercih edilmesinin sebebi, DSM’de (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) herhangi bir madde ya da uyarıcının aşırı kullanımının bağımlılık olarak isimlendirilmemesi, bunun yerine patolojik kullanım ya da kullanım bozukluğu terimlerinin kullanılmasıdır.

Uluslararası Ruhsal Hastalık Tanı Sistemi olan DSM-4’te bağımlılık kategorisinde sadece madde ile ilgili bağımlılık ele alınırken, DSM-5’te madde kullanım bozukluğunun yanı sıra madde ile ilgili olmayan davranış bozuklukları da ilk kez tanımlanmıştır. Ancak bu kategori yalnızca patolojik kumar bozukluğu ile sınırlı kalmıştır (DSM-5, 2013). Dolayısıyla da problemlili cep telefonu kullanımı ruhsal

hastalık sınıflaması içinde henüz yer almamaktadır ve dolayısıyla da tanı ölçütleri mevcut değildir. Bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda cep telefonlarını kullanmalarını normal kullanım olarak ifade edilirken, problemlili kullanım olarak ifade edilen durum, kişilerin ihtiyaçlarına göre cep telefonu kullanımlarını sınırlandıramamalarından kaynaklanmaktadır (Bhardwaj ve Ashok, 2015).

Problemlili cep telefonu kullanımı, olumsuz sonuçlarına rağmen, büyük olasılıkla daha önceden var olan ve bu davranışı tekrarlamaya teşvik eden birtakım faktörler ile ilişkilidir (Bianchi ve Phillips, 2005). Problemlili cep telefonu kullanımına yol açan çeşitli kaynaklar olabilir. İnternet, sosyal ağ siteleri, mesajlaşma ya da oyun siteleri gibi kaynaklara olan bağımlılıklar dolaylı yoldan cep telefonu bağımlılığını da kolaylaştırabilirler. Ayrıca yalnızlık, bireylerin sosyodemografik ve kişilik özellikleri, depresyon ve anksiyete de problemlili kullanımla ilişkili olabilmektedir.

1.3.6.5. Problemlili Cep Telefonu Kullanımı ile İlişkili Olabilecek Faktörler

1.3.6.5.1. İnternet Bağımlılığı

İnternet kolayca aşırı veya kötüye kullanılan, en kötü ihtimal olarak da bağımlılık yapan bir etken olarak görünmektedir (Greenfield, 1999). İnternet bağımlılığı terimi; oyun, pornografi ya da sosyal ağ siteleri gibi belirli çevrim içi uygulamaların aşırı ve kontrolsüz kullanımını tanımlamak için kullanılmaktadır (Müller ve ark., 2015). İnternet bağımlılığı da alanyazında internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı, patolojik internet kullanımı, aşırı internet kullanımı (Ançel ve ark., 2015) ve kompulsif internet kullanımı olarak çeşitli şekillerde isimlendirilmektedir.

İnternet kullanımı tüm dünyada hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Yapılan istatistikler 2000 yılında 400 milyon internet kullanıcısı varken, 2015 yılı itibariyle bu sayının dünya üzerinde 3.2 milyar kişi olduğunu göstermektedir (Uluslararası

Telekomünikasyon Birliği, 2015). Ülkemizde ise 48 milyon aktif kullanıcısı bulunan internetin, bilgisayar ve cep telefonu ile günlük kullanım süresi ortalama 10 saati bulmaktadır (Kemp, 2017). Kullanıcılarının artmasıyla birlikte internet bağımlılığı daha sık görülebilen bir sorun hâline gelebilmektedir.

Tıpkı cep telefonu kullanımında olduğu gibi interneti kullanmaya başlama yaşı da giderek düşmektedir. TÜİK (2013) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre ülkemizde interneti kullanmaya başlama yaşı ortalama yedi olarak tespit edilmiştir. Gerekli kullanıldığında pek çok faydası olmasına rağmen, aşırı bir şekilde kullanıldığında internetin faydaları zarara dönüşebilmektedir.

Caplan (2005) üniversite öğrencilerinde kişilerarası sosyal etkileşim kurma amacının problemlili internet kullanımını arttırdığını belirlemiştir. Gelişen modern teknoloji sayesinde üretilmiş olan akıllı telefonlar, bugün internetin en sık kullanıldığı platformlardan birisi halini almıştır (Erdem ve ark., 2016). Ülkemizdeki internet kullanıcılarının da ortalama 3 saatini cep telefonundan internete bağlanmak için harcadıkları göz önünde bulundurulduğunda (Kemp, 2017), kişilerde var olan internet bağımlılığının, problemlili cep telefonu kullanımını da teşvik edebileceği sonucuna varabiliriz.

Cep telefonu ve bilgisayar üzerinden internete bağlanmak, sosyalleşme açısından insanlara farklı bir deneyim yaşatmaktadır. Yapılan bir araştırmada mobil cihazlar üzerinden internete bağlanmanın, bilgisayar ile bağlanmaya kıyasla farklı sosyal işlemlere hizmet ettiğini ve mobil internetin sosyalleşme adına olumlu etkilere sahip olduğu belirlenmiştir (Ishii, 2004).

Problemlili internet kullanımında sosyal ağ sitelerinin de payı olduğu söylenebilir. TÜİK tarafından 2015 ve 2016 yıllarında yapılan “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması” da bu durumu doğrular niteliktedir. Anket sonucunda, her iki yılda da, bireylerin son üç ayda interneti kullanma amaçları arasında ilk sırayı sosyal ağ sitelerinin aldığı ve bu durumun cinsiyetler açısından farklılık oluşturmadığı

görülmüştür. Bu nedenle problemlerli cep telefonu kullanımına neden olabilecek faktörlerden birisinin de sosyal ağ siteleri olduğu düşünülmektedir.

1.3.6.5.2. Sosyal Ağ Siteleri

Sosyal ağ siteleri, kişilerin kendilerine ait bir profil oluşturarak arkadaşlarıyla iletişim kurabildiği, ortak yönleri olan diğer insanlarla tanışabildiği, duygu ve düşüncelerini yazı, resim ve video gibi paylaşımlarla ifade ettikleri sanal ortamlardır. Facebook'un kurulmasıyla, sosyal ağ sitelerinin popülerliği çok hızlı bir şekilde artmıştır.

Dünya üzerinde milyarlarca kişi tarafından kullanılmaları, sosyal ağ sitelerinin ne kadar popüler olduklarını göstermektedir. Sosyal ağ sitelerinin başında gelen Facebook, en başarılı ve en yaygın kullanılan sosyal ağ sitesidir (Ahmed ve Qazi, 2011) ve 1.8 milyardan fazla üyesi bulunmaktadır (Kemp, 2017). Ülkemizde Youtube'dan sonra en fazla sayıda üyesi bulunan sosyal ağ sitesi Facebook olsa da; Instagram, Twitter, Google+ ve LinkedIn de üye sayılarıyla dikkat çekmektedir (Kemp, 2017).

Sosyal ağların ortaya çıkmasıyla, kişilerin duygu ve düşüncelerin paylaşımı ile kişilerarası etkileşim yolları da değişmiş ve iletişim çağına ayak uydurmuştur. İnsanlar için temel ihtiyaçlarından birisi olan sosyal ilişki kurma da, sosyal ağlar sayesinde gerçekleştirilebilen eylemler hâlini almıştır. Bu nedenle günümüzde insanlar duygu ve düşüncelerini konuşmak yerine yazı, fotoğraf ve video aracılığıyla aktarmayı tercih etmekte ve bunun için de genellikle sosyal ağları kullanmaktadırlar.

İnsanlarla etkileşime girebilmek ve bireyin arkadaşlarıyla iletişime geçmek istemesi çoğu sosyal medya kullanıcısının amacıdır (Cheung ve Lee, 2010). Mesajlaşma araçlarıyla bireylere tanıdığı veya tanımadığı kişilerle iletişim kurma veya sürdürme fırsatı sunan ve bu sayede sosyalleşmelerine yardımcı olan sosyal ağ

sitelerinin sundukları olanaklar, her gün daha fazla kişi tarafından kullanılmalarna yol açmaktadır (Özgür, 2013). Ülkemizdeki 48 milyon sosyal ağ sitesi kullanıcısının 17 milyonunu 13-24 yaş grubu oluşturmaktadır (Kemp, 2017). Sosyal ağların gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılmasında, sosyalleşmeye duydukları ihtiyacın da etkisi vardır (Enez Darçın ve ark., 2016).

Sosyal ağların kullanılma sebeplerinden bir tanesi de bireylerin yaşadıkları sosyal kaygıdır. Adölesan dönemde yaşanan sosyal kaygı, yüz yüze iletişimin bir alternatifini olarak görülen sosyal ağların (Tektaş, 2014) kullanımını da arttırmaktadır. Doğan ve İlçin Tosun (2016) yaptıkları çalışma sonucunda, sosyal kaygı yaşayan lise öğrencilerinin sosyal ağları daha fazla kullandıklarını belirlemişlerdir.

Sosyal ağların kullanılmasındaki tek neden elbette ki iletişim ve etkileşim değildir. Canöz (2016), sosyal medya kullanım alışkanlıklarını incelediği çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı, ülkede ve dünyada neler olduğunu öğrenebilme, ucuz iletişim kurabilme, ilgilendikleri konularda bilgi sahibi olabilme, fotoğraf yayımlayabilme ve tanıdıkları ile iletişim kurabilme amaçlarıyla kullandıklarını belirlemiştir. Kullanım amaçlarının bu kadar çeşitli olması, pek çok kişinin bu sitelerde hesap açmalarıyla sonuçlanmaktadır.

Günümüzde bir iletişim aracı olan sosyal ağ siteleri, cep telefonu kullanımını arttıran nedenlerden birisi olabilmektedir. Kwon ve ark. (2013) yaptıkları çalışmanın sonucunda bireylerin cep telefonu kullanma nedenleri arasında sosyal ağların, arama yapmadan sonra ikinci sırada yer aldığını belirlemişlerdir. Yapılan bir başka çalışmada da üniversite öğrencilerinin akıllı telefon kullanma gerekçesi olarak sosyal ağ sitelerine erişim olanağı bulunması belirlenmiştir (Bulduklu ve Özer, 2016). Akıllı cep telefonlarındaki sosyal ağ uygulamaları, bu sitelere kolay bir şekilde üye olmaya ve hızlı bir şekilde bağlanmaya olanak sağlamaktadırlar. Dünya üzerindeki bütün ülkelere ait dijital verilerin yayınlandığı rapora göre, ülkemizdeki 48 milyon sosyal ağ kullanıcısının 42 milyonu, cep telefonu aracılığıyla bu sitelere bağlanmaktadır (Kemp, 2017). Cep telefonu aracılığı ile bu kadar yaygın bir şekilde kullanılmalari, cep

telefonlarının gün içerisinde uzun süreler kullanılmasında sosyal ağların da etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Kişilerin sosyal ağları kullanmak istemelerinin bir diğer sebebi de hissettikleri yalnızlık, değersizlik gibi duyguları gidermektir (Doğan ve Karakuş, 2016). Yalnızlık ve sosyal ağların kullanımı arasındaki ilişki ile kullanıcıların sosyal ağlara cep telefonundan bağlanma oranı göz önünde bulundurulduğunda, problemlili cep telefonu kullanımının ne oranda yalnızlıkla ilişkili olduğunun netleştirilmesi gerekmektedir.

1.3.6.5.3. Yalnızlık

Cep telefonunun, insanların sadece sözel ya da yazılı iletişim kurabildikleri değil, birbirleriyle duygusal olarak da bağlantı kurabildikleri bir araç hâlini almasından dolayı, günümüzde cep telefonu kullanmak, yalnızlıkla başa çıkmak ve duygusal destek sağlamak için kullanılan etkili yöntemlerden birisi olarak görülmektedir (Şar, 2013). Yalnızlık duygusu yaşam döngüsünün herhangi bir döneminde görülebilmekle birlikte, adölesan çağı bu duygunun yaşanması açısından riskli bir dönemdir (Doğan ve Karakuş, 2016). Bu nedenle çoğu araştırma için örneklem grubu olarak adölesanlar seçilmiştir.

Yalnızlık ve cep telefonu kullanımı arasındaki ilişki, alanyazında ilgi çeken ve en fazla araştırılan konulardan birisi olarak dikkat çekmektedir. Yapılan çalışmalar, kişilerin hissettiği yalnızlık duygusu ile problemlili cep telefonu kullanımı arasında bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Tan ve ark. (2013) gençlerde yalnızlık duygusu arttıkça günlük ortalama cep telefonu kullanım saatinin ve cep telefonu bağımlılığının arttığını saptamışlardır. Şar (2013) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada cep telefonu ile konuşma süresi arttıkça problemlili kullanımın arttığını ve konuşma süresi arttıkça da gençlerde yalnızlık duygusunun azaldığını belirlemiştir. Bhardwaj ve Ashok (2015), Karabacak ve Öztunç (2014) ile Öztunç (2013), yalnızlık ve problemlili cep telefonu

kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Jin ve Park (2012) ise cep telefonu ile görüşme yapma sıklığının yalnızlık ile ilişkili olduğundan bahsetmişlerdir.

Bu çalışmaların sonuçları, yalnızlık duygusunun problemlili cep telefonu kullanımı için yordayıcı bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kişilerin yaşadığı yalnızlık duygusunun azalması, problemlili kullanımın azalmasına da sebep olabilir. Kişilerin yalnız kalmalarında kişilik özelliklerinin de etkisi olabilmektedir. Bunun yanında problemlili cep telefonu kullanımı, bireylerin kişilik özelliklerinin bir sonucu olarak da meydana gelebilir.

1.3.6.5.4. Kişilik Özellikleri

Problemlili cep telefonu kullanımında yalnızca çevresel ya da sonradan gelişebilecek faktörler etkili olmayabilir. Yaş ve cinsiyet gibi bazı sosyodemografik özellikler de problemlili cep telefonu kullanımına neden olabilmektedir (Bianchi ve Phillips, 2005). Sosyodemografik özellikler dışında bireylerde görülen bazı kişisel özellikler de, cep telefonlarının problemlili kullanımı açısından bir risk faktörü olarak görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda dışadönük (Hong ve ark., 2012), benlik saygısı düşük (Işıklar ve ark., 2013; Ha ve ark., 2008; Hong ve ark., 2012; Liao ve Wan, 2010 ve Zulkefily ve Baharudin, 2009), utangaç (Deniz, 2014; Öztunç, 2013 ve Yılmaz ve ark., 2015) ve nevrotik bireylerin (Biglu ve Ghavami, 2016) cep telefonlarını aşırı veya problemlili kullandıkları kanıtlanmıştır.

Kişilik özellikleri dışında, bireylerde var olan bazı ruhsal sorunlar da problemlili cep telefonu kullanımını etkileyebilmektedir. Depresyon ve anksiyete, problemlili kullanımı yordayan ruhsal hastalıklardandır.

1.3.6.5.5. Depresyon

Depresyon ilk tanımlanan psikiyatrik hastalık olmakla birlikte günümüzde en fazla tanı koyulan ruhsal hastalık olarak dikkat çekmektedir (Townsend, 2016, s:378). Tüm yaşam dönemlerinde ortaya çıkabilen depresyon, adölesan dönemde görülen önemli ruhsal sorunlardan biridir. Yapılan bir araştırmada psikiyatri kliniğine başvuran çocuk ve ergenlerde duygudurum bozukluklarının en sık koyulan ikinci tanı olduğu, depresyonun ise duygudurum bozuklukları arasında en fazla tanı konulan psikiyatrik hastalık olduğu belirlenmiştir (Görker ve ark., 2004).

Problemlili cep telefonu kullanımının depresyon ile ilişkisi alanyazında ilgi çeken bir diğer konudur ve yapılan çalışmaların sonunda genellikle bu iki faktör arasında bir ilişki olduğundan bahsedilmektedir. Jun (2016), depresif duygu durumundaki adölesanlarda depresif sendromların zamanla kötüleşebileceğini, cep telefonu bağımlılığının depresif sendromlar üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olduğunu ve cep telefonu bağımlılığı arttıkça depresif belirtilerin de arttığını belirtmiştir. Augner ve Hacker (2012) yaptıkları çalışmada depresyon ölçeğinden alınan puanlar ile problemlili kullanım ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bir başka çalışmada ise depresif belirtiler gösteren adölesanların göstermeyenlere kıyasla daha fazla cep telefonu kullandıkları saptanmıştır (Sánchez-Martínez ve Otero, 2009). Yapılan başka çalışmalar da, depresyon/depresif duygu durum ve problemlili cep telefonu kullanımı arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir (Ha ve ark., 2008; Ikeda ve Nakamura, 2014; Jenaro ve ark., 2007, Tavakolizadeh ve ark., 2014 ve Thomée ve ark., 2011 ve Yen ve ark., 2009).

1.3.6.5.6. Anksiyete

Anksiyete, birçok psikopatolojinin temelini oluşturan ve çoğu psikopatoloji ile birlikte ortaya çıkabilen, bireyde korku ve endişenin hâkim olduğu bir duygu durumudur (Hisli Şahin ve ark., 2011). Bireylerin cep telefonu kullanmadığı zaman

yaşadığı anksiyeteden farklı olarak, kişilerde var olan anksiyete de cep telefonu kullanımını arttıran unsurlardan birisi olabilmektedir.

Aşırı veya problemlili cep telefonu kullanımının bireylerin yaşadığı anksiyete ile ilişkisini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar sonucunda, aşırı cep telefonu kullanan kişilerde anksiyete düzeyleri yüksek bulunmuştur (Ha ve ark., 2008; Hong ve ark., 2012; Jenaro ve ark., 2007; Lepp ve ark., 2014; Tavakolizadeh ve ark., 2014 ve Yılmaz ve ark., 2015).

Bireylerdeki sosyal anksiyetenin de problemlili cep telefonu kullanımına etkisi olabilmektedir. Chiu (2014) yaptığı çalışmada akademik, ailevi ve duygusal streslerin yanı sıra kişilerarası ilişkilerde yaşanan stresin, cep telefonu bağımlılığı ile pozitif bir ilişkisi olduğunu belirlemiştir.

1.3.7. Etkileşim Kaygısı

Bireylerin, özellikle de adölesanların sosyal hayatlarını ve kişilerarası iletişimlerini, aile ve akranlarıyla olan ilişkileri etkileyebilmektedir. İnsan hayatının en karmaşık ve fırtınalı evresi olan adölesan dönemde sağlıklı aile içi ve akran iletişimi, adölesan bireylerin psikosozal gelişimleri açısından oldukça önemlidir (Elkin, 2016). Bu çağ aynı zamanda, arkadaşları veya arkadaş gruplarınca kabul görmesinin birey açısından önemli olduğu ve kişinin başkaları üzerinde bıraktığı izlenimlerin önemini farkına vardığı dönemdir (Sübaşı, 2007).

Etkileşim kaygısı sosyal kaygı olarak da bilinmektedir (Özgür, 2013). Ancak Geen (1991)'e göre sosyal kaygının temelinde bireyin davranışlarının başkalarınca değerlendirilme kaygısı yatmaktadır (Akt. Sübaşı, 2003). American Psychiatry Association (2000)'a göre etkileşim kaygısı, bireyin daha önce tanımadığı kişilerle iletişim kurmak zorunda kaldığı durumlarda ortaya çıkan sürekli korku olarak tanımlanmaktadır (Akt. Özgür, 2013).

Sosyal kaygının dolayısıyla etkileşim kaygısının belirtileri arasında anksiyete, depresyon ve kişinin iletişim yeteneğinin etkilenmesine yol açan olumsuz duygular yer almaktadır (Pierce, 2009). Yaşanılan sosyal kaygı toplumsal etkileşimde yetersizlik, aynı ya da karşı cinsle arkadaşlık ilişkileri kuramama ya da sürdürmemeye gibi olumsuz durumlarla sonuçlanabilir (Yıldırım ve ark., 2011). Sosyal ortamlarda bulunmaktan ve insanlarla etkileşim kurmaktan kaçınan kişiler, bu durumun sonucu olarak yalnız kalabilmektedirler. Bunun yanı sıra sosyal kaygı, bireyin akademik başarısını ve iş hayatını olumsuz etkileyebilmekte, zararlı alışkanlıkların edinilebildiği gençlik döneminde alkol-madde kötüye kullanımını başlatabilmekte ve depresyon hatta intihar gibi durumlara da neden olabilmektedir (Sübaşı, 2007).

Problemlili cep telefonu kullanımının arkasında yatan nedenlerden birisi de sosyal etkileşim kaygısıdır (Lee ve ark., 2014). Sosyal kaygının problemlili cep telefonu kullanımını pozitif olarak etkilediği belirlenmiştir (van Deursen ve ark., 2015). Sosyal fobi gibi psikososyal sorunları olan bireyler yüz yüze iletişim yerine mobil cihazlar aracılığıyla iletişim kurmayı tercih etmektedirler, çünkü bu tür bir iletişim daha az endişelenmelerine neden olmaktadır (Enez Darçın ve ark., 2016). Etkileşim kaygısı olan bireylerin, sosyal etkileşim sırasında yaşadıkları huzursuzluğu azaltmak için cep telefonlarına bel bağladıkları düşünülmektedir (Lee ve ark., 2014).

Sosyal kaygının adölesan dönemde ortaya çıktığı konusunda pek çok araştırmacı hemfikirdir (Sübaşı, 2007). Sosyal kaygı, adölesanlarda cep telefonu kullanımını etkileyen faktörlerden birisidir ve yapılan çalışmalarda sosyal kaygısı yüksek olan lise öğrencilerinin cep telefonu kullanım oranlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir (Deniz, 2014 ve Yılmaz ve ark., 2015). Pierce (2009) yaptığı çalışmada gençlerin iletişim kurmak için interaktif teknolojiyi kullandıklarını ve bu sayede kendilerini daha rahat hissettiklerini belirlemiş, sosyal kaygının ise interaktif teknoloji kullanımını olumsuz etkilediğini bildirmiştir.

Etkileşim kaygısı her ne kadar sosyal kaygı olarak bilinse de, daha geniş kapsamlı olan sosyal kaygıdan daha özellikli bir durumu ifade etmektedir. Bu nedenle

çalışmamızda da sosyal kaygı yerine etkileşim kaygısı üzerinde durulmuş ve ülkemizde problemlili cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanılmamasından dolayı bu çalışma, bu konudaki ilk araştırma olmuştur.

1.3.8. Problemlili Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile Baş Etmede Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşirelerinin Rolü

Bağımlılıklar açısından riskli bir dönem olan adölesan çağındaki bireylerin ruh sağlığının korunması, gelecekte toplumun ruh sağlığını korumak açısından önemlidir. Bu da ancak ilgili disiplinlerin işbirliği ile mümkün olmaktadır. Riskli grupların belirlenmesi ve bu gruplarda ruhsal hastalıkların oluşmasını önlemenin yanı sıra, bireylerin problemlili cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı ile baş etmelerinde önemli rol oynayan sağlık profesyonellerinden birisi de ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleridir.

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin önemli rollerinden birisi danışmanlıktır. Hemşireler bu rollerini kullanarak cep telefonunu problemlili kullanan ve etkileşim kaygısı yaşayan adölesanların farkındalıklarını arttırmaya ve bu sorunlarla başa çıkmalarına yönelik danışmanlık hizmeti verebilmekte; aynı zamanda kişinin kendi kaynaklarını fark etme ve bu kaynakları nasıl kullanabileceği konularında da yardımcı olabilmektedirler. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri, verilecek danışmanlık hizmeti sonunda adölesanlarda davranış değişiklikleri oluşturabilirler, olumlu sağlık davranışları kazanmalarını ve bunları devam ettirmelerini sağlayabilirler.

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri, bir başka hemşirelik rolü olan eğitici rolünü kullanarak, bireye ve ailesine problemlili cep telefonu kullanımı ve problemlili kullanıma sebep olabilecek faktörler konusunda bilgi verebilir, bireyin ve ailenin bu konudaki farkındalıklarının artmasına ve sorunu erken dönemde fark etmelerine katkıda bulunabilirler. Ayrıca ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri bu sorunlarla baş

etme yöntemleri ve klinik tedavileri hakkında verecekleri eğitimlerle, bireylerin olumlu sağlık davranışlarını kazanmasında eğitici rolünden de yararlanabilirler.

Uygulanacak tedavi yöntemi hasta bireyin tedaviye katılımıyla en etkili seviyeye ulaşmaktadır. Bunun için de uygulanacak tedavi yöntemini birey ile belirlemek, tedaviye uyumu kolaylaştırmaktadır. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri de karar verici rolü ile bireyin tedavisi konusunda kararlar almasını ve bunları gerçekleştirmesini destekleyebilir, tedavinin sonuçları konusunda sorumluluk almasını sağlayabilirler.

Belirlenen kişilerin bu sorunlarla baş etmelerine yardımcı olmanın yanı sıra, ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri, toplum ruh sağlığının korunmasında da önemli rol oynayabilirler. İlgili disiplinlerle işbirliği içerisinde, adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımını ve etkileşim kaygısını belirlemeye yönelik yapılacak taramalarla, sorunun erken tanılanması ve en erken zamanda tedavisinin başlanmasını sağlayabilirler.

Problemlili cep telefonu kullanımını konusunda ilgili alanyazın incelendiğinde, çalışmaların daha çok eğitim bilimleri, halk sağlığı ve psikoloji gibi alanlarda odaklandığı, hemşirelik alanında yapılan çalışmaların sayısının ise oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Problemlili cep telefonu kullanımını yordayan pek çok faktörün bulunması, bu konudaki çalışmaların daha da artırılması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla önemli rollerden birisi olan araştırmacı rolünü de kullanarak, ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin bu konudaki niceliksel ve niteliksel çalışmalarını arttırmalarının, alanyazına büyük katkısı olacaktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Şekli

Bu çalışma, adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısının sosyodemografik özelliklere göre değişkenlik gösterip göstermediğinin ve problemlili cep telefonu kullanımının etkileşim kaygısı ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın dört bölümü bulunmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların tanımlayıcı özellikleri, ikinci bölümde adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı, üçüncü bölümde adölesanlarda etkileşim kaygısı ve dördüncü bölümde ise problemlili cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırmanın yapıldığı 2014-2015 eğitim öğretim döneminde, Ankara ilinde bulunan resmi okullarda, 109963'ü genel liselerde, 140940'ı mesleki ve teknik liselerde olmak üzere toplamda 250903 öğrenci öğrenim görmüştür (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2015b). Ankara ili, 16'sı metropol ilçe olmak üzere toplam 25 ilçesi bulunan büyükşehir statüsünde bir ildir. Merkezinde ise Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle olmak üzere dokuz ilçe yer almaktadır (Özçağlar, 2014). Zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik açısından çalışmanın, merkezi oluşturan ilçeler arasından basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen bir tanesinde yapılmasına karar verilmiştir. Merkez ilçelerin yazılı olduğu kâğıtlar arasından çekilen kura sonucunda belirlenen ilçe, Yenimahalle ilçesi olmuştur.

Yenimahalle, TÜİK'in 2016 yılı verilerine göre Ankara'nın en kalabalık üçüncü ilçesidir. İlçe sınırlarında Yenimahalle merkez, Beşevler, Batıkent, Demetevler, Şentepe, Karşıyaka ve Yahyalar gibi farklı gelir grubuna sahip nüfusun bulunduğu

semtler bulunmaktadır. Araştırmanın evrenini Yenimahalle ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Örneklemini ise bu ortaöğretim kurumları arasından belirlenen altı ortaöğretim kurumu oluşturmuştur. Örneklem için okullar belirlenirken, öğrenci sayısının 1000'in üzerinde olması, Yenimahalle ilçesinin farklı semtlerinde olması ve özellikle mesleki ve teknik anadolu liseleri için kadın ve erkek öğrenci oranının birbirine yakın olması gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Okullar buldukları semtlere göre Yenimahalle, Batıkent, Beşevler ve Demetevler, Şentepe, Karşıyaka ve Yahyalar olmak üzere gruplara ayrılmıştır. Bu semtlerde belirlenen kriterlere uyduğu anlaşılan okullara, çalışma hakkında bilgi vermek ve izin verme durumlarını görüşmek üzere ön görüşmeye gidilmiştir. Yapılan görüşmeler sonrasında çalışmanın yapılmasına izin veren altı lisede araştırmanın gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Ankara ili Yenimahalle ilçesinde yer alan liselerde, 2014-2015 eğitim öğretim döneminde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemini ise bu ilçedeki üç anadolu lisesi ve üç mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü, %95 güven düzeyi, $\pm$ %5 standart sapma ve ölçekler arasındaki korelasyonunun minimum 0,100 olduğu düşünülerek hesaplanmıştır. Örneklem için gereken minimum öğrenci sayısı 1073 olarak belirlenmiş, ancak kayıplar göz önünde bulundurularak her okuldan daha fazla öğrenciye ulaşılmış ve veri toplama formları geçerli sayılan 1274 öğrenciyle çalışma tamamlanmıştır. Araştırma yapılan anadolu liseleri (AL) Mustafa Kemal Anadolu Lisesi, Alparslan Anadolu Lisesi ve Ankara Atatürk Anadolu Lisesi; mesleki ve teknik anadolu liseleri (MTAL) ise Mehmet Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Yenimahalle Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile Şevket Evliyagil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir.

Öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesinde dikkate alınan kriterler şunlar olmuştur:

- Bir ortaöğretim kurumunun 9, 10, 11 ve 12. sınıfında örgün eğitimine devam ediyor olmak,
- Kendisine ait bir cep telefonuna sahip olmak,
- Ölçekleri okuyup anlamasına ve cevaplandırmasına engel olabilecek herhangi bir sağlık sorunu yaşamıyor olmak,
- Araştırmaya katılmak için gönüllü olmak.

2.4. Araştırmanın Soruları

Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı cinsiyet, sınıf ve okul türü gibi sosyodemografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Adölesanlarda etkileşim kaygısı cinsiyet, sınıf ve okul türü gibi sosyodemografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Problemlili cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.5. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Araştırmanın bağımsız değişkenleri yaş, cinsiyet, sınıf, anne ve baba öğrenim durumu, öğrencilerin ekonomik durumlarına ilişkin değerlendirmeleri, cep telefonu kullanma süresi, sahip olduğu cep telefonunun özellikleri, cep telefonunda en fazla kullandığı özellikler, günlük ortalama cep telefonu kullanım süresi, sosyal ağ sitelerini kullanma durumu ve hesabının olduğu sosyal ağ siteleri olmuştur. Bağımlı değişkenler

ise; cep telefonu problemleri kullanım ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar ile etkileşim kaygısı ölçeğinden alınan puanlardır.

2.6. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Mart 2015-Haziran 2015 ayları arasında toplanmıştır. Öğrencilerden veri toplama formlarını sınıf ortamında buldukları sırada, ilgili öğretmenlerden izin alınarak, ders saati içerisinde doldurmaları istenmiştir.

Araştırmaya katılım için öğrencilere öncelikle çalışma hakkında sözel olarak bilgi verilmiştir ve katılmayı kabul edenlerden yazılı bilgilendirilmiş onam (Bkz. EK-1) alınmıştır. Anket formunda yer alan sosyodemografik sorular (Bkz. EK-2A), Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği (Bkz. EK-2B) ve Etkileşim Kaygısı Ölçeği (Bkz. EK-2C) öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Öğrencilerin ölçeklerin doldurulması yaklaşık olarak 15-20 dakika içerisinde tamamlanmıştır.

2.7. Veri Toplama Araçları

Çalışmada öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin verilere ulaşabilmek için sosyodemografik veri toplama formu, problemleri cep telefonu kullanımlarını belirlemek için Cep Telefonu Problemleri Kullanım Ölçeği ve etkileşim kaygılarını belirlemek için ise Etkileşim Kaygısı Ölçeği kullanıldı.

2.7.1. Sosyodemografik Veri Toplama Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan sosyodemografik veri toplama formu 15 sorudan oluşmaktadır. Sorular öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri, sınıfları, kaldıkları yer, anne ve baba öğrenim durumları, ekonomik durumları, cep telefonu kullanma süreleri,

sahip oldukları cep telefonunun özellikleri, cep telefonunda en fazla kullandıkları özellikler, günlük ortalama cep telefonu kullanım süreleri, sosyal ağ sitelerini kullanma durumları ve hesapları olduğu sosyal ağ sitelerini sorgulamaktadır.

2.7.2. Cep Telefonu Problemlili Kullanım Ölçeği

Cep Telefonu Problemlili Kullanım Ölçeği (CTPKÖ), 2010 yılında Augner ve Hacker tarafından cep telefonu aşırı kullanımını, cep telefonu ile bazı psikolojik değişkenlerin ilişkisini ve cep telefonunun uzun süreli kullanımına bağlı oluşabilecek olumsuz etkileri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışması Tekin (2012) tarafından yapılmıştır. Orijinali 26 sorudan oluşan ölçeğin uyarlama çalışması sırasında, düşük faktör yüklerine sahip maddeleri çıkarılmış ve ölçeğe 20 maddeden oluşan son şekli verilmiştir. Türkçe'ye uyarlanmış ölçekte cep telefonu kullanımı ile ilgili ifadelerin yer aldığı 11 madde ve cep telefonları ile ilgili davranışsal ifadelerin yer aldığı 9 madde bulunmaktadır (Tekin, 2012). Ölçek; “Bağımlılık”, “Sosyal ilişkiler” ve “Sonuçlar” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çizelge 2.1. de alt boyutların madde sayısı ve hangi maddeleri içerdiği belirtilmiştir.

Çizelge 2.1. CTPKÖ Alt Boyutlarının Madde Sayıları ve İlgili Maddeleri

Ölçek Alt Boyutları	Madde Sayısı	İlgili Maddeler
Bağımlılık	6	1, 2, 3, 4, 5, 6
Sosyal İlişkiler	5	7, 8, 9, 10, 11
Sonuçlar	9	12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Toplam	20	

Ölçek Likert tipi bir ölçek olup, bağımlılık ve sosyal ilişkiler alt boyutlarında yer alan maddelere 0 ile 4 (0=Kesinlikle Katılmıyorum, 4=Kesinlikle Katılıyorum), sonuçlar alt boyutunda yera alan maddelere ise yine 0 ile 4 (0=Hiç, 4=Çok sık) arasında puan verilmektedir.

Ölçeğin alt boyutlarından “Bağımlılık” alt boyutunun Cronbach alfa değerinin 0.729, “Sosyal ilişkiler” alt boyutunun Cronbach alfa değerinin 0.603 ve “Sonuçlar” alt boyutunun Cronbach alfa değerinin 0.846 olduğu; ölçeğin Cronbach alfa değerinin ise 0.854 olduğu belirlenmiştir (Tekin, 2012). Çalışmamızda ölçeğin tamamı için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.885 olarak bulunurken, bu değer “Bağımlılık” alt boyutu için 0.805, “Sosyal ilişkiler” alt boyutu için 0.633 ve “Sonuçlar” alt boyutu için 0.839 olarak hesaplanmıştır.

Ölçekten alınacak puan, katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri yanıtların sayısal değerlerinin toplanmasıyla elde edilmektedir. Türkçe’ye uyarlanmış ölçeğin tamamı için alınabilecek toplam puan 0 ile 80 arasında değişmektedir. Ölçeğin kesme noktası olmamakla birlikte yüksek puan almak kişinin cep telefonunu problemlili kullandığını göstermektedir. Bu çalışmada ölçek alt boyutlarından elde edilen puanlara yer verilmiştir.

2.7.3. Etkileşim Kaygısı Ölçeği

Bağımlı etkileşimlerde oluşan sosyal kaygılılığı ölçmek amacıyla oluşturulan Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EKÖ), Leary (1983) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe’ye uyarlaması Sübaşı (2003) tarafından yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan uyarlama çalışması sonunda ölçeğin, etkileşim kaygısını ölçmeyi amaçlayan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir (Sübaşı, 2003). Etkileşim Kaygısı Ölçeği, yine Sübaşı tarafından yapılan bir çalışmada lise öğrencileri üzerinde uygulanmış ve bu çalışmada da ölçeğin ergenler için güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sübaşı, 2009).

EKÖ 21 maddeden oluşan, tek boyutlu beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçeği dolduran kişiden, sosyal ortamlarda ve sosyal ilişkilerde yaşayabilecekleri durumlara ait ifadeleri kendilerine uygun şekilde derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçekteki her bir maddeye “Hiç yansıtıyor”, “Çok az yansıtıyor”, “Kısmen yansıtıyor”, “Çok

yansıtıyor” ve “Tamamen yansıtıyor” derecelerine karşılık gelecek şekilde 1 ile 5 arasında puan verilmektedir. Ölçekte 3, 6, 10 ve 15. maddeler olumlu anlam ifade ettikleri için seçeneklerin sayısal değerlerinin tersi alınarak puanlanmaktadır (Örneğin 1 puan verilen maddeler 5’e; 5 puan verilen maddeler de 1’e dönüştürülerek toplanmıştır). EKÖ’den en düşük 21, en yüksek ise 105 puan alınabilmektedir. Ölçek için önerilen bir kesme noktası yoktur. Ancak alınan puanın yüksek olması, bireyin kişilerarası etkileşimlerde kendisini kaygılı olarak algıladığı şeklinde değerlendirilmektedir (Sübaşı, 2003).

Ölçeğin üniversite öğrencileri ile yapılan geçerlik güvenirlik çalışması sonucunda Cronbach alfa katsayısı 0.90, güvenirlik katsayısı ise 0.89; lise öğrencileri ile yapılan geçerlik güvenirlik çalışmasında ise ölçeğe ait Cronbach alfa güvenirlik katsayı değeri 0,86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.847 olarak hesaplanmıştır.

2.8. Uygulama

Uygulama Mart 2015 ve Haziran 2015 tarihleri arasında sırasıyla Mehmet Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Mustafa Kemal Anadolu Lisesi, Yenimahalle Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Batıkent Şevket Evliyagil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Alparslan Anadolu Lisesi ve Ankara Atatürk Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören toplam 1274 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde sadece 2 ortaöğretim kurumunda 12. sınıf öğrencilerine ulaşıldığından tabakalı örnekleme yöntemi uygulanamamıştır. Son sınıf öğrencilerine ulaşılamayan okullarda çalışma için gereken veriler, diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden toplanmıştır.

2.9. Verilerin Analizi

Uygulama süresince toplanan veriler kodlanarak girişleri yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi ve çizelgelerin oluşturulması amacıyla Statistical Package for the Social Sciences for Windows (SPSS) 16.0 paket programı kullanılmıştır. Nitel değişkenlerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde, nicel değişkenlerin değerlendirilmesinde ise ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerleri gibi tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Örneklem verilerinin parametrik test varsayımlarını karşılayıp karşılamadıkları Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Verilerin niteliği göz önünde bulundurularak, grup sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda, homojen dağılım gösteren verilerde karşılaştırma yapmak için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), homojen dağılımın olmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis Varyans Analizi uygulanmıştır. Üç veya daha fazla değişkene sahip olan gruplarda, veriler homojen olduğunda, farkı yaratan grubu bulmak için Tukey testi; homojen olmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis Varyans Analizi sonrasında tek tek ikişerli gruplar halinde Mann Whitney U Testi yapılmıştır. İki grubu karşılaştırmada sürekli değişkenler için veriler homojen dağılım gösterdiğinden iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (Student t testi), sayı ve yüzde dağılımlı verilerin karşılaştırılmasında ise Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır.

CTPKÖ alt boyutları ile EKÖ arasındaki ilişki ve çeşitli değişkenlerin ilişkisini saptamak için veriler normal dağılım gösterdiğinden Pearson Korelasyon analizi yapılmış, $p < 0,05$ için sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

2.10. Etik İlkeler

Çalışmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 1349 sayılı ve 27/11/2014 tarihli kurul kararı ile izin alınmıştır (Bkz. EK-3). T.C. Ankara Valiliği Millî Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılabilmesi için gereken izinler ise 14588481/605.99/1144013 sayılı ve 02/02/2015 tarihli karar ve

14588481-605.99E.4954857 sayılı ve 13/05/2015 tarihli karar ile alınmıştır (Bkz. EK-4). Çalışmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında açıklama yapıldıktan sonra yazılı bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

2.11. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik gözönünde tutularak Ankara ilini oluşturan dokuz merkez ilçeden biri olan Yenimahalle’de, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı altı ortaöğretim kurumunda gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle bu çalışmanın sonuçları AL ve MTAL öğrencileri hakkında önemli veri sağlamakla birlikte, incelenen grup olan lise öğrencileri için genellenememektedir. Sonuçların genellenebilmesi için Türkiye’de farklı illerde ve daha büyük örneklemlerle çalışmalar yapılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Ülkemizde lise son sınıfta öğrencilerin çoğu üniversite hazırlık kurslarına katıldığından dolayı 12. sınıf öğrencileri örneklemin yalnızca %5,0’ini oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı dönem, 07/09/2013 tarih ve 27758 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği"nde bulunan bir madde gereği ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin velilerinden haftalık olarak alınan izin dilekçeleri, özürü devamsızlık olarak sayılmıştır. Son sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu bu şekilde izin alarak, dersanelerde sınava hazırlanmayı tercih ettiklerinden dolayı okula gelmediklerinden ya da temel liselere kayıtlarını aldıklarılarından, sadece iki ortaöğretim kurumunda 12. sınıf öğrencilerine ulaşılmış, dolayısıyla da çalışmaya katılan son sınıf öğrencilerinin sayısı planlanan sayının oldukça altında kalmıştır. Sonuç olarak araştırma için yapılması düşünülen tabakalı örnekleme yöntemi uygulanamamıştır.

Öğrencilerden elde edilen bulgular, ölçeklerin ölçtüğü değerlerle sınırlıdır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; altı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören ve çalışmaya katılan toplam 1274 öğrenciden, veri toplama formu kullanılarak elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.1.'de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine yer verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $16,07 \pm 0,99$ (n=1274, Min: 14, Max: 19) olarak hesaplanmış, öğrencilerin %30,9'unun 15, %31,5'inin 16, %27,9'unun 17 yaşında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların %43,9'unun (n=559) kadın, %56,1'inin (n=715) erkek olduğu ve 393'ünün (% 30,9) 9. sınıfta, 450'sinin (%35,3) 10. sınıfta, 367'sinin (%28,8) 11. sınıfta ve 64'ünün (%5,0) ise 12. sınıfta öğrenim gördüğü saptanmıştır. Öğrencilerin %98,5'i ailesiyle birlikte yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcıların anne öğrenim durumlarına bakıldığında %20,4'ünün (n=259) ilkokul, %34,3'ünün (n=436) lise, %20,8'inin (n=265) üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin baba öğrenim durumlarına bakıldığında ise %31,8'inin (n=403) lise, %31,3'ünün (n=397) üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %88,9'u ekonomik durumunu orta olarak değerlendirmiştir.

Çizelge 3.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Yaş ($\bar{X} \pm SS = 16,07 \pm 0,99$)		
14	32	2,5
15	394	30,9
16	401	31,5
17	355	27,9
18	87	6,8
19	5	0,4
Cinsiyet		
Kadın	559	43,9
Erkek	715	56,1
Sınıf		
9. Sınıf	393	30,9
10. Sınıf	450	35,3
11. Sınıf	367	28,8
12. Sınıf	64	5,0
Kiminle Yaşıyor		
Aile	1255	98,5
Diğer*	19	1,5
Anne Öğrenim Durumu (n=1272)		
Okuryazar değil	18	1,4
İlkokul	259	20,4
Ortaokul	249	19,6
Lise	436	34,3
Üniversite	265	20,8
Lisansüstü	45	3,5
Baba Öğrenim Durumu (n=1269)		
Okuryazar değil	5	0,4
İlkokul	174	13,7
Ortaokul	212	16,7
Lise	403	31,8
Üniversite	397	31,3
Lisansüstü	78	6,1
Ekonomik Durum (n=1273)		
Düşük	42	3,3
Orta	1132	88,9
Yüksek	99	7,8

* Yurt, öğrenci evi, akraba, yalnız

Öğrencilerin sınıflarına ve öğrenim gördükleri okul türüne göre cinsiyetlerinin dağılımı Çizelge 3.2.'de yer almaktadır. Sınıf ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Ki-kare testi ile kontrol edilmiştir ve bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=6,826$, $p=0,078$). Çalışmaya katılan 9. sınıf öğrencilerinin %57,5'inin, 10. sınıf öğrencilerinin %57,3'ünün ve 11. sınıf öğrencilerinin ise %55,9'unun erkek öğrenci, 12. sınıf öğrencilerinin %59,4'ünün kadın öğrenci olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlemesi amacıyla yapılan Ki-kare analizi sonucunda, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($X^2=78,483$, $p<0,001$). AL'ye devam eden öğrencilerin %56,4'ünün kadın öğrencilerden oluştuğu, MTAL'de ise erkek öğrenci oranının %68,3 olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.2. Öğrencilerin Sınıflarına ve Okul Türlerine Göre Cinsiyetlerinin Dağılımı

	Cinsiyet				Değerlendirme
	Kadın		Erkek		
	n	%	n	%	
Sınıf					
9. Sınıf	167	42,5	226	57,5	$X^2=6,826^*$ $p=0,078$
10. Sınıf	192	42,7	258	57,3	
11. Sınıf	162	44,1	205	55,9	
12. Sınıf	38	59,4	26	40,6	
Okul Türü					
MTAL	205	31,7	441	68,3	$X^2=78,483^*$
AL	354	56,4	274	43,6	$p<0,001$

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Çalışmaya katılan öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri ile ilgili bilgiye Çizelge 3.3.'te yer verilmiştir. Çizelgeye göre öğrencilerin yarısından fazlası (%54,5) 4-6 yıl arasında cep telefonu kullandığını belirtmiştir. Cep telefonu kullanma süresi 1-3 yıl arasında olan öğrenci oranı ise %28,4 olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular, 17 öğrenci dışında kalan tüm öğrencilerin 9. sınıfa başlamadan önce cep telefonu kullanmaya başladıklarını göstermektedir.

Çizelge 3.3. Öğrencilerin Cep Telefonu Kullanma Süreleri

Kullanma Süresi (n=1263)	n	%
1 yıldan az	17	1,3
1-3 yıl	359	28,4
4-6 yıl	688	54,5
7 yıl ve üzeri	199	15,8

Çizelge 3.4.'te çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve sınıfları ile cep telefonu kullanma sürelerinin karşılaştırılmasına ait bulgular yer almaktadır. Cinsiyet ve cep telefonu kullanma süreleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Ki-kare testi ile belirlenmiş ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2=2,578$, $p=0,461$). Her iki cinsiyette de araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının 4-6 yıl arasında cep telefonu kullandığı ve kadın öğrencilerin %56,5'inin, erkek öğrencilerin ise %52,9'unun bu kategoriye dâhil olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile cep telefonu kullanma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı yapılan Ki-kare testi sonucunda belirlenmiş ve incelenen bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($X^2=211,877$, $p<0,001$). Elde edilen verilere göre 9. sınıf öğrencilerinin %47,4'ü 1-3 yıl arasında; 10. sınıf öğrencilerinin %60,1'i, 11. sınıf öğrencilerinin %60,9'u ve 12. sınıf öğrencilerinin % 56,2'si ise 4-6 yıl arasında cep telefonu kullanmaktadır.

Çizelge 3.4. Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Sınıfları ile Cep Telefonu Kullanma Sürelerinin Karşılaştırılması

	Cep Telefonu Kullanma Süresi (n=1263)								Değerlendirme
	1 yıldan az		1-3 yıl		4-6 yıl		7 yıl ve üzeri		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cinsiyet									
Kadın	9	1,6	153	27,4	315	56,5	81	14,5	$X^2=2,578^*$ $p=0,461$
Erkek	8	1,1	206	29,2	373	52,9	118	16,7	

Çizelge 3.4. Devam. Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Sınıfları ile Cep Telefonu Kullanma Sürelerinin Karşılaştırılması

	Cep Telefonu Kullanma Süresi (n=1263)								Değerlendirme
	1 yıldan az		1-3 yıl		4-6 yıl		7 yıl ve üzeri		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Sınıf									
9. Sınıf	13	3,3	185	47,4	163	41,8	29	7,4	X ² = 211,877* p<0,001
10. Sınıf	4	0,9	129	28,9	268	60,1	45	10,1	
11. Sınıf	0	0,0	41	11,3	221	60,9	101	27,8	
12. Sınıf	0	0,0	4	6,2	36	56,2	24	37,5	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Çalışmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları cep telefonlarındaki özelliklere Çizelge 3.5.'te yer verilmiştir. Çizelgeye göre öğrencilerin cep telefonlarında kısa mesaj, oyun, internet, fotoğraf/video ve müzik gibi özelliklerin bulunma oranları %85,9 ile %100,0 arasında değişmektedir. Bu verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun akıllı telefon özelliklerine sahip cep telefonu kullandıkları belirlenmiştir.

Çizelge 3.5. Öğrencilerin Cep Telefonlarında Bulunan Özellikler

Cep Telefonu Özellikleri	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Kısa mesaj	1274	100	0	0
Oyun	1095	85,9	179	14,1
İnternet	1212	95,1	62	4,9
Fotoğraf/Video	1145	89,9	129	10,1
Müzik	1142	89,6	132	10,4

Çizelge 3.6.'da çalışmaya katılan öğrencilerin cep telefonlarında en sık kullandıkları özellikler yer almaktadır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin cep telefonlarında en fazla kullandıkları özellik %74,4 ile internettir. İnternette en fazla kullanılan özelliklerin ise sırasıyla %59,7 ile müzik, %56,0 ile konuşma, %45,0 ile kısa mesaj, %38,9 ile fotoğraf/video ve %35,2 ile oyun olduğu belirlenmiştir. “Diğer” başlığı altında belirtilen özellikleri kullanan öğrenci oranı ise %2,2'dir.

Çizelge 3.6. Öğrencilerin Cep Telefonlarında En Sık Kullandıkları Özellikler

Kullanılan Cep Telefonu Özellikleri	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Konuşma	714	56,0	560	44,0
Kısa mesaj	573	45,0	701	55,0
Oyun	449	35,2	825	64,8
İnternet	948	74,4	326	25,6
Fotoğraf/Video	496	38,9	778	61,1
Müzik	760	59,7	514	40,3
Diğer Özellikler*	28	2,2	1246	97,8

* Saat, hesap makinesi, ses kaydı, kitap okumak, film izlemek

Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı sosyodemografik özellikleri ile cep telefonlarında bulunan özellikleri kullanma durumlarının karşılaştırılmasına Çizelge 3.7.'de yer verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile kullandıkları cep telefonu özellikleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Ki-kare testi ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, cinsiyet ile kısa mesaj ($X^2=12,847$, $p<0,001$), oyun ($X^2=70,426$, $p<0,001$), internet ($X^2=15,107$, $p<0,001$), fotoğraf/video ($X^2=14,046$, $p<0,001$) ve müzik ($X=21,756$, $p<0,001$) özellikleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Konuşma ($X^2=3,023$, $p=0,082$) ve “Diğer” başlığı altında belirtilen cep telefonu özellikleri ($X=2,724$, $p=0,099$) ile cinsiyetler arasındaki farkın ise anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Kadın öğrencilerde en fazla kullanılan üç cep telefonu özelliği internet (%79,8), müzik (%66,9) ve konuşma (%53,3) olarak belirlenirken; erkek öğrencilerde interneti (%70,2) konuşma (%58,2) ve müzik (%54,0) özellikleri takip etmektedir. Konuşma ve oyun özellikleri ile “Diğer” başlığı altında belirtilen özellikleri erkek öğrencilerin; kısa mesaj, internet, fotoğraf/video ve müzik özelliklerini ise kadın öğrencilerin daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıfları ile kullandıkları cep telefonu özelliklerinin karşılaştırılması amacıyla Ki-kare testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, konuşma ($X^2=13,758$, $p=0,003$), kısa mesaj ($X^2=9,309$, $p=0,025$), internet özellikleri ($X^2=8,073$, $p=0,045$) ve “Diğer” başlığı altında belirtilen özellikler ($X^2=10,569$, $p=0,014$) ile öğrencilerin sınıfları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu

bulgusuna ulaşılmıştır. Oyun ($X^2=1,832$, $p=0,608$), fotoğraf/video ($X^2=0,683$, $p=0,877$) ve müzik ($X^2=6,057$, $p=0,109$) özellikleri ile sınıflar arasındaki farkın ise anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Dokuz, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin en fazla kullandıkları üç cep telefonu özelliğinin internet, müzik ve konuşma olduğu; 12. sınıf öğrencilerinin ise konuşma, müzik ve internet özelliklerini diğer özelliklere oranla daha fazla kullandıkları saptanmıştır. Tüm sınıflarda öğrencilerin en az kullandıkları cep telefonu özelliğinin, “Diğer” başlığı altında belirtilen özelliklerden sonra oyun olduğu ve bu özelliği en fazla 9. sınıf öğrencilerinin (%37,9) en az ise 12. sınıf öğrencilerinin (%32,8) kullandıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile kullandıkları cep telefonu özellikleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı Ki-kare analizi ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda konuşma ($X^2=77,469$, $p<0,001$), kısa mesaj ($X^2=8,879$, $p=0,003$), oyun ($X^2=32,138$, $p<0,001$), internet ($X^2=9,261$, $p=0,002$) ve fotoğraf/video ($X^2=17,593$, $p<0,001$) özellikleri ile okul türleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Müzik ($X=2,082$, $p=0,149$) ve “Diğer” başlığı altında belirtilen özellikler ($X^2=0,006$, $p=0,940$) ile okul türleri arasındaki fark ise anlamlı değildir. Çizelgeye göre her iki okul türünde de en fazla kullanılan özellik internettir ve AL’ye devam eden öğrenciler bu özelliği daha fazla kullanmaktadırlar (%78,2). MTAL’ye devam eden öğrencilerin cep telefonlarının konuşma (%68,1), kısa mesaj (%49,1), oyun (%42,7), fotoğraf/video (%44,6) ve müzik (%61,6) özelliklerini AL öğrencilerine oranla daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Her iki okul türünde öğrenim gören öğrencilerin “Diğer” başlığı altında belirtilen özellikleri kullanma oranlarının ise birbirine eşit olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.7. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile Cep Telefonu Özelliklerini Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması

	Kullanılan Cep Telefonu Özellikleri													
	Konuşma		Kısa Mesaj		Oyun		İnternet		Fotoğraf/Video		Müzik		Diğer Özellikler	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet														
Kadın	298	53,3	283	50,6	126	22,5	446	79,8	250	44,7	374	66,9	8	1,4
Erkek	416	58,2	290	40,6	323	45,2	502	70,2	246	34,4	386	54,0	20	2,8
Değerlendirme	X ² =3,023* p=0,082		X ² =12,847* p<0,001		X ² =70,426* p<0,001		X ² =15,107* p<0,001		X ² =14,046* p<0,001		X ² =21,756* p<0,001		X ² =2,724* p= 0,099	
Sınıf														
9. Sınıf	231	58,8	156	39,7	149	37,9	280	71,2	156	39,7	240	61,1	9	2,3
10. Sınıf	234	52,0	204	45,3	153	34,0	347	77,1	179	39,8	274	60,9	13	2,9
11. Sınıf	201	54,8	177	48,2	126	34,3	280	76,3	137	37,3	202	55,0	2	0,5
12. Sınıf	48	75,0	36	56,2	21	32,8	41	64,1	24	37,5	44	68,8	4	6,2
Değerlendirme	X ² =13,758* p= 0,003		X ² =9,309* p= 0,025		X ² =1,832* p= 0,608		X ² =8,073* p= 0,045		X ² =0,683* p= 0,877		X ² =6,057* p= 0,109		X ² =10,569* p= 0,014	
Okul Türü														
MTAL	440	68,1	317	49,1	276	42,7	457	70,7	288	44,6	398	61,6	14	2,2
AL	274	43,6	256	40,8	173	27,5	491	78,2	208	33,1	362	57,6	14	2,2
Değerlendirme	X ² =77,469* p<0,001		X ² =8,879* p= 0,003		X ² =32,138* p< 0,001		X ² =9,261* p= 0,002		X ² =17,593* p< 0,001		X ² =2,082* p= 0,149		X ² =0,006* p= 0,940	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Çizelge 3.8.'de araştırmaya katılan öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri ile cep telefonu özelliklerini kullanma durumlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Karşılaştırılan değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Ki-kare analizi ile belirlenmiştir. Cep telefonu kullanma süresi ile öğrencilerin konuşma ($X^2=8,749$, $p=0,031$), kısa mesaj ($X^2=22,839$, $p<0,001$), internet ($X^2=28,866$, $p<0,001$) ve fotoğraf/video ($X^2=8,245$, $p=0,041$) özelliklerini kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Oyun ($X^2=2,063$, $p=0,559$), müzik ($X^2=2,228$, $p=0,526$) ve “Diğer” başlığı altında belirtilen cep telefonu özelliklerini ($X^2=0,457$, $p=0,868$) kullanma durumları ile öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri arasındaki fark ise anlamlı değildir. Öğrencilerin cep telefonlarının konuşma ve kısa mesaj özelliklerini, cep telefonu kullanma yıllarının artmasıyla giderek daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Çizelge 3.8. Öğrencilerin Cep Telefonu Kullanma Süreleri ile Cep Telefonu Özelliklerini Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması

Cep Telefonu Özellikleri	Cep Telefonu Kullanma Süresi (n=1263)										Değerlendirme
	1 yıldan az		1-3 yıl		4-6 yıl		7 yıl ve üzeri		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Konuşma											
Evet	8	47,1	188	52,4	385	56,0	129	64,8	710	56,2	X ² =8,749* p=0,033
Hayır	9	52,9	171	47,6	303	44,0	70	35,2	553	43,8	
Kısa Mesaj											
Evet	5	29,4	131	36,5	325	47,2	111	55,8	572	45,3	X ² =22,839* p<0,001
Hayır	12	70,6	228	63,5	363	52,8	88	44,2	691	54,7	
Oyun											
Evet	8	47,1	126	35,1	236	34,3	76	38,2	446	35,3	X ² =2,063* p=0,559
Hayır	9	52,9	233	64,9	452	65,7	123	61,8	817	64,7	
İnternet											
Evet	12	70,6	230	64,1	542	78,8	156	78,4	940	74,4	X ² =28,866* p<0,001
Hayır	5	29,4	129	35,9	146	21,2	43	21,6	323	25,6	

Çizelge 3.8. Devam. Öğrencilerin Cep Telefonu Kullanma Süreleri ile Cep Telefonu Özelliklerini Kullanma Durumlarının Karşılaştırılması

Cep Telefonu Özellikleri	Cep Telefonu Kullanma Süresi										Değerlendirme
	1 yıldan az		1-3 yıl		4-6 yıl		7 yıl ve üzeri		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Fotoğraf/Video											
Evet	9	52,9	120	33,4	279	40,6	86	43,2	494	39,1	X ² =8,245* p=0,041
Hayır	8	47,1	239	66,6	409	59,4	113	56,8	769	60,9	
Müzik											
Evet	9	52,9	205	57,1	423	61,5	119	59,8	756	59,9	X ² =2,228* p=0,526
Hayır	8	47,1	154	42,9	265	38,5	80	40,2	507	40,1	
Diğer Özellikler											
Evet	0	0,0	9	2,5	14	2,0	5	2,5	28	2,2	X ² =0,457* p=0,868
Hayır	17	100,0	350	97,5	674	98,0	194	97,5	1235	97,8	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Çizelge 3.9.'da araştırmaya katılan öğrencilerin günlük ortalama cep telefonu kullanma sürelerine yer verilmiştir. Kategorize edilen kullanım süreleri birbirine yakın dağılım göstermekteyse de, çalışmaya katılan öğrencilerin %26,1'inin telefonlarını 1-2 saat aralığında, %28,8'inin 3-4 saat aralığında, %21,8'inin 5-6 saat aralığında ve %23,3'ünün ise 7 saat ve üzerinde kullandıkları belirlenmiştir.

Çizelge 3.9. Öğrencilerin Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süreleri

Cep Telefonu Kullanma Saati/Gün	n	%
1-2 saat	333	26,1
3-4 saat	367	28,8
5-6 saat	277	21,8
7 saat ve üzeri	297	23,3

Çizelge 3.10.'da çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve sınıfları ile günlük ortalama cep telefonu kullanma sürelerinin karşılaştırılmasına ait bulgular yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile günlük ortalama cep telefonu kullanma süreleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, Ki-kare analizi ile belirlenmiştir ve bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($X^2=65,710$, $p<0,001$). Kadın öğrencilerin çoğunluğunun (%30,2) sosyodemografik özellikler veri toplama formunda seçebilecekleri en yüksek değer olan “7 saat ve üzerinde” seçeneğini, erkek öğrencilerin çoğunluğunun (%33,6) ise en düşük değer olan “1-2 saat” seçeneğini tercih ettikleri belirlenmiştir.

Öğrenim görülen sınıflar ile günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-kare testi sonucuna göre, sınıflar ile öğrencilerin günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($X^2=20,378$, $p=0,016$). Kategorize edilen saat aralıkları arasında 9 (%30,0) ve 10. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu (%29,1) 3-4 saat aralığını seçmişlerdir. Onbirinci sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun (%29,2) veri toplama formundaki en yüksek değer olan “7 saat ve üzeri” seçeneğini, 12. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun (%29,7) ise en düşük değer olan “1-2 saat” seçeneğini tercih ettikleri saptanmıştır.

Çizelge 3.10. Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Sınıfları ile Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Sürelerinin Karşılaştırılması

	Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süresi								Değerlendirme
	1-2 saat		3-4 saat		5-6 saat		7 saat ve üzeri		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cinsiyet									
Kadın	93	16,6	150	26,8	147	26,3	169	30,2	X ² = 65,710* p<0,001
Erkek	240	33,6	217	30,3	130	18,2	128	17,9	
Sınıf									
9. Sınıf	109	27,7	118	30,0	72	18,3	94	23,9	X ² =20,378* p=0,016
10. Sınıf	126	28,0	131	29,1	112	24,9	81	18,0	
11. Sınıf	79	21,5	103	28,1	78	21,3	107	29,2	
12. Sınıf	19	29,7	15	23,4	15	23,4	15	23,4	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Çizelge 3.11.'de araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir sosyal ağ sitesinde hesapları olma durumlarına ve hesapları bulunan sosyal ağ sitelerine yer verilmiştir. Çalışmada öğrencilerin %95,3'ünün en az bir sosyal ağ sitesinde hesabı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin hesaplarının bulunduğu sosyal ağ siteleri arasında ilk sırayı %81,2 ile Facebook'un aldığı saptanmıştır. Hesap açılan diğer sosyal ağ siteleri ise sırasıyla %66,1 ile Instagram, %51,6 ile Google+, %47,3 ile Twitter, %15,6 ile Foursquare, %4,3 ile Myspace ve %3,5 ile LinkedIn olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.11. Öğrencilerin Sosyal Ağ Sitelerinde Hesapları Olma Durumları ve Hesaplarının Bulunduğu Sosyal Ağ Siteleri

	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Sosyal Ağ Sitesi Hesabı	1214	95,3	60	4,7
Sosyal Ağ Siteleri				
Facebook	1034	81,2	240	18,8
Twitter	603	47,3	671	52,7
Instagram	842	66,1	432	33,9
Foursquare	199	15,6	1075	84,4
Google+	657	51,6	617	48,4
Myspace	55	4,3	1219	95,7
LinkedIn	45	3,5	1229	96,5
Diğer*	330	25,9	944	74,1

* Whatsapp, Snapchat, Youtube, Periscope, Swarm, Scorp, Line, Vine, Ask.Fm, Tumblr, Tango ve diğerleri

Çizelge 3.12.'de çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri sınıflar ile sosyal ağ sitelerinde hesapları olma durumlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Değişkenler arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-kare analizi sonucunda, cinsiyet ile öğrencilerin herhangi bir sosyal ağ sitesinde hesapları olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2=3,163$, $p=0,075$). Kadın öğrencilerin %94,1'inin, erkek öğrencilerin ise %96,2'sinin en az bir sosyal ağ sitesinde üyesi olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile sosyal ağ sitelerinde hesapları olma durumları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Ki-kare testi ile belirlenmiştir.

Yapılan analize göre sınıf ile öğrencilerin sosyal ağ sitelerinde hesapları olma durumu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($X^2=18,091$, $p<0,001$). Çalışmaya katılan 9. sınıf öğrencilerinin %95,7'sinin, 10. sınıf öğrencilerinin %96,2'sinin ve 11. sınıf öğrencilerinin %95,6'sının en az bir sosyal ağ sitesinde hesabı olduğu belirlenmiştir. Son sınıf öğrencilerinin ortalaması ise diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere oranla daha düşüktür (%84,4).

Çizelge 3.12. Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Öğrenim Gördükleri Sınıflar ile Sosyal Ağ Sitelerinde Hesapları Olma Durumlarının Karşılaştırılması

	Sosyal Ağ Sitesi Hesabı				Değerlendirme
	Evet		Hayır		
	n	%	n	%	
Cinsiyet (n=1214)					
Kadın	526	94,1	33	5,9	$X^2=3,163^*$ $p=0,075$
Erkek	688	96,2	27	3,8	
Sınıf (n=1214)					
9. Sınıf	376	95,7	17	4,3	$X^2=18,091^*$ $p<0,001$
10. Sınıf	433	96,2	17	3,8	
11. Sınıf	351	95,6	16	4,4	
12. Sınıf	54	84,4	10	15,6	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri sınıflar ile hesaplarının bulunduğu sosyal ağ sitelerinin karşılaştırılmasına ait bulgular Çizelge 3.13.'de yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile hesapları bulunan sosyal ağ siteleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Ki-kare testi yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile Facebook ($X^2=116,313$, $p<0,001$), Instagram ($X^2=13,275$, $p<0,001$), Google+ ($X^2=28,524$, $p<0,001$), Myspace ($X^2=5,104$, $p=0,024$), LinkedIn ($X^2=4,256$, $p=0,039$) ve "Diğer" başlığı altında belirtilen sosyal ağ siteleri ($X^2=45,260$, $p<0,001$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Twitter ($X^2=0,527$, $p=0,468$) ve Foursquare ($X^2=3,301$, $p=0,069$) ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında ise anlamlı fark bulunmamıştır. Kadın öğrencilerin üye oldukları sosyal ağ sitelerinin başında %71,6 ile Instagram'ın yer aldığı, bunu %67,8 ile Facebook'un takip ettiği saptanmıştır. Erkek öğrencilerde ise kadın öğrencilerin aksine ilk sırayı %91,6 ile Facebook alırken,

ikinci sırada ise %61,8 ile Instagram yer almaktadır. Facebook, Google+, Myspace ve LinkedIn sosyal ağ sitelerinde hesabı bulunan erkek öğrenci sayısının daha yüksek ve oranlarının sırasıyla %91,6, %58,2, %5,5 ve %4,5 oldukları belirlenmiştir. Twitter, Instagram ve Foursquare ve “Diğer” başlığı altında belirtilen sosyal ağ sitelerinde ise hesabı olan kadın öğrenci sayısı daha fazladır ve oranları sırasıyla %48,5, %71,6, %17,7 ve %35,2’dir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile hesaplarının bulunduğu sosyal ağ siteleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı yapılan Ki-kare testi ile belirlenmiştir. Sınıflar ile Facebook ($X^2=24,436$, $p<0,001$), Instagram ($X^2=14,896$, $p=0,002$), Foursquare ($X^2=23,192$, $p<0,001$) ve “Diğer” başlığı altında belirtilen sosyal ağ siteleri ($X^2=15,690$, $p=0,001$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Twitter ($X^2=2,621$, $p=0,454$), Google+ ($X^2=2,069$, $p=0,558$), Myspace ($X^2=5,702$, $p=0,127$) ve LinkedIn ($X^2=7,721$, $p=0,052$) ile sınıflar arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Hesap açılan sosyal ağ siteleri arasında bütün sınıflarda ilk sırayı Facebook’un aldığı ve 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinde bu oranların sırasıyla %86,3, %80,9, %79,6 ve %60,9 oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin hesaplarının bulunduğu diğer sosyal ağ siteleri arasında Instagram, Google+ ve Twitter’ın oranlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Instagram’da en fazla 10. sınıf (%69,1), en az ise 12. sınıf öğrencilerinin (%45,3); Google+’da ise en fazla 9. sınıf öğrencilerinin (%53,4), en az 11. sınıf öğrencilerinin (%48,5) hesabı olduğu belirlenmiştir. Hesap açılan sosyal ağ siteleri arasında en yüksek oranlardan birisine sahip olan Twitter’da ise en fazla 11. sınıf (%50,7), en az 9. sınıf öğrencilerinin (%45,0) hesabı bulunmaktadır.

Çizelge 3.13. Öğrencilerin Cinsiyetleri ve Öğrenim Gördükleri Sınıflar ile Hesaplarının Bulunduğu Sosyal Ağ Sitelerinin Karşılaştırılması

	Sosyal Ağ Siteleri															
	Facebook		Twitter		Instagram		Foursquare		Google+		Myspace		Linkedin		Diğer	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet																
Kadın	379	67,8	271	48,5	400	71,6	99	17,7	241	43,1	16	2,9	13	2,3	197	35,2
Erkek	655	91,6	332	46,4	442	61,8	100	14,0	416	58,2	39	5,5	32	4,5	133	18,6
Değerlendirme	X ² =116,313* p<0,001		X ² =0,527* p= 0,468		X ² =13,275* p<0,001		X ² =3,301* p= 0,069		X ² =28,524* p<0,001		X ² =5,104* p= 0,024		X ² =4,256* p= 0,039		X ² =45,260* p<0,001	
Sınıf																
9. Sınıf	339	86,3	177	45,0	254	64,6	40	10,2	210	53,4	11	2,8	12	3,1	126	32,1
10. Sınıf	364	80,9	211	46,9	311	69,1	66	14,7	236	52,4	18	4,0	11	2,4	115	25,6
11. Sınıf	292	79,6	186	50,7	248	67,6	75	20,4	178	48,5	23	6,3	21	5,7	80	21,8
12. Sınıf	39	60,9	29	45,3	29	45,3	18	28,1	33	51,6	3	4,7	1	1,6	9	14,1
Değerlendirme	X ² =24,436* p<0,001		X ² =2,621* p= 0,454		X ² =14,896* p= 0,002		X ² =23,192* p<0,001		X ² =2,069* p= 0,558		X ² =5,702* p= 0,127		X ² =7,721* p= 0,052		X ² =15,690* p= 0,001	

* Ki-kare testi uygulanmıştır

3.2. Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarına İlişkin Bulguları

Çizelge 3.14.'te çalışmaya katılan öğrencilerin CTPKÖ alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarına yer verilmiştir. Öğrencilerin bağımlılık alt boyutuna ait puan ortalaması $12,81 \pm 5,98$ ($n=1259$, Min: 0, Max: 24), sosyal ilişkiler alt boyutuna ait puan ortalaması $8,88 \pm 3,52$ ($n=1271$, Min: 0, Max: 16) ve sonuçlar alt boyutuna ait puan ortalaması ise $10,93 \pm 7,29$ ($n=1251$, Min: 0, Max: 36) olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.14. Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

CTPKÖ Alt Boyutları	n	$\bar{X}$	SS	Minimum	Maksimum
Bağımlılık	1259	12,81	5,98	0	24
Sosyal İlişkiler	1271	8,88	3,52	0	16
Sonuçlar	1251	10,93	7,29	0	36

CTPKÖ alt boyutlarından alınan toplam puan ortalamasının altında ve üstünde kalan öğrencilere ait dağılımlar Çizelge 3.15.'te yer almaktadır. Her üç alt boyutta da öğrencilerin yarısından fazlasının ortalamanın üstünde puan aldıkları belirlenmiştir. Ortalamanın üstünde puan alan öğrencilerin oranları bağımlılık alt boyutunda %53,4, sosyal ilişkiler alt boyutunda %55,9 ve sonuçlar alt boyutunda ise %51,6'dır.

Çizelge 3.15. CTPKÖ Alt Boyutlarından Alınan Ortalama Puanların Altında ve Üstünde Kalan Öğrencilere Ait Dağılımlar

CTPKÖ Alt Boyutları		n	%
Bağımlılık (n=1259)	Ortalamanın Altı	587	46,6
	Ortalamanın Üstü	672	53,4
Sosyal İlişkiler (n=1271)	Ortalamanın Altı	560	44,1
	Ortalamanın Üstü	711	55,9
Sonuçlar (n=1251)	Ortalamanın Altı	606	48,4
	Ortalamanın Üstü	645	51,6

Çizelge 3.16.'da öğrencilerin yaşları ile CTPKÖ alt boyutlarından aldıkları puanların karşılaştırılmasına ait bulgulara yer verilmiştir. Ölçek alt boyutları ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda bağımlılık alt boyutundan

alınan puanlar ile yaş arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0,053$, $p=0,063$), sosyal ilişkiler alt boyutundan alınan puanlar ile yaş arasında negatif yönlü düşük düzeyde ($r=-0,008$, $p=0,763$) bir ilişki olduğu belirlenmiş, ancak bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuçlar alt boyutundan alınan puanlar ile yaş arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,163$, $p<0,001$).

Çizelge 3.16. Öğrencilerin Yaşları ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutları	Yaş		
	n	r	p
Bağımlılık	1259	0,053*	0,063
Sosyal İlişkiler	1271	-0,008*	0,763
Sonuçlar	1251	0,163*	<0,001

* Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır

Çizelge 3.17.'de öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre CTPKÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Ölçek alt boyutlarının cinsiyetler açısından anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, bağımsız gruplar için kullanılan t testi ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonuçları, cinsiyetler ile bağımlılık ($t=6,936$, $p<0,001$), sosyal ilişkiler ($t=10,691$, $p<0,001$) ve sonuçlar ($t=6,134$, $p<0,001$) alt boyutlarının tamamı arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Her iki cinsiyette de öğrencilerin bağımlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının, diğer alt boyutlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kadın öğrencilerin bağımlılık ($14,09\pm 5,59$), sosyal ilişkiler ($10,01\pm 3,11$) ve sonuçlar ($12,33\pm 6,99$) alt boyutlarından aldıkları ortalamaların, erkek öğrencilere oranla daha yüksek oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin sınıfları ile CTPKÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar karşılaştırılırken, gruplar arası ortalamalar yönünden farkın önemliliğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile sonuçlar alt boyutu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F=8,643$, $p<0,001$); bağımlılık ($F=0,377$, $p=0,770$) ve sosyal ilişkiler ($F=2,004$, $p=0,112$) alt

boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ölçeğin bağımlılık (13,07±5,92), sosyal ilişkiler (9,24±3,39) ve sonuçlar (12,46±7,91) alt boyutlarının her üçünden de alınan en yüksek puan ortalamalarının 11. sınıf öğrencilerine ait olduğu saptanmıştır. CTPKÖ alt boyutları arasında en düşük puan ortalamalarını ise bağımlılık (12,61±6,13) ve sonuçlar alt boyutlarında (9,91±6,84) 9. sınıf öğrencileri, sosyal ilişkiler alt boyutunda ise 12.sınıf öğrencileri almışlardır (8,51±3,50).

Cep telefonu kullanma süreleri ile CTPKÖ alt boyutlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal Wallis testi sonucuna göre, öğrencilerin bağımlılık ($X^2=42,344$, $p<0,001$), sosyal ilişkiler ($X^2=14,475$, $p=0,002$) ve sonuçlar ($X^2=45,553$, $p<0,001$) alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cep telefonu kullanma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri arttıkça ölçeğin bağımlılık, sosyal ilişkiler ve sonuçlar alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının da giderek arttığı saptanmıştır.

CTPKÖ alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, bağımsız gruplar için kullanılan t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz, sadece sosyal ilişkiler alt boyutunda MTAL ile AL öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir ($t=-3,019$, $p=0,003$). Bağımlılık (13,00±6,35) ve sonuçlar (11,19±7,64) alt boyutlarında MTAL öğrencilerinin; sosyal ilişkiler alt boyutunda ise AL öğrencilerinin aldıkları puan ortalamasının (9,18±3,34) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anne öğrenim durumu ile CTPKÖ alt boyutlarının karşılaştırılması için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anne öğrenim durumu ile sosyal ilişkiler alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($F=3,982$, $p=0,001$). Çizelgede en yüksek ortalamaları bağımlılık alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olan öğrenciler (13,12±5,96), sosyal ilişkiler alt boyutunda annesi üniversite mezunu olan öğrenciler (9,17±3,34) ve sonuçlar alt boyutunda ise annesi lise mezunu olan öğrenciler (11,12±7,52) almıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim durumları ile CTPKÖ alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonunda, anne öğrenim durumunda olduğu gibi, CTPKÖ'nün yalnızca sosyal ilişkiler alt boyutu ile baba öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($F=2,363$, $p=0,038$). Bağımlılık ve sosyal ilişkiler alt boyutları ile öğrencilerin baba ve annelerinin öğrenim durumları analizinin benzer sonuçlar verdiği gözlenmiştir. Bağımlılık alt boyutunda en yüksek puan ortalamasının, babası ortaokul mezunu olan öğrencilere ait olduğu belirlenmiştir ($13,07\pm5,86$). Sosyal ilişkiler alt boyutunda en yüksek puan ortalamasını babası üniversite mezunu olan öğrenciler ($9,26\pm3,39$), sonuçlar alt boyutunda en yüksek puan ortalamasını ise babası ilkokul mezunu olan öğrenciler ($11,85\pm8,56$) almıştır.

Öğrencilerin ekonomik durum değerlendirmeleri ile CTPKÖ alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılması amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrencilerin ekonomik durum değerlendirmeleri ile bağımlılık ($X^2=6,776$, $p=0,034$) ve sonuçlar ($X^2=6,802$, $p=0,033$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bağımlılık alt boyutunda en yüksek puan ortalamasının ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrencilere ($14,14\pm6,85$), en düşük puan ortalamasının ise ekonomik durumunu düşük olarak değerlendiren öğrencilere ait olduğu saptanmıştır ($11,34\pm6,00$). Sosyal ilişkiler alt boyutunda en yüksek ortalamayı ekonomik durumunu orta olarak değerlendiren öğrenciler ($8,91\pm3,46$), en düşük ortalamayı ekonomik durumunu düşük olarak değerlendiren öğrenciler almıştır ($8,21\pm3,96$). Sonuçlar alt boyutunda en yüksek puan ortalamasına ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrenciler ($12,74\pm7,70$), en düşük puan ortalamasına ise ekonomik durumunu orta olarak değerlendiren öğrenciler sahiptir ($10,76\pm7,19$).

Çizelge 3.17. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

	CTPKÖ Alt Boyutları								
	Bağımlılık			Sosyal İlişkiler			Sonuçlar		
	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS
Cinsiyet									
Kadın	554	14,09	5,59	558	10,01	3,11	553	12,33	6,99
Erkek	705	11,80	6,08	713	8,00	3,58	698	9,82	7,33
Değerlendirme	t=6,936* p<0,001			t=10,691* p<0,001			t=6,134* p<0,001		
Sınıf									
9. Sınıf	389	12,61	6,13	391	8,83	3,47	386	9,91	6,84
10. Sınıf	441	12,78	5,81	449	8,68	3,68	440	10,48	7,04
11. Sınıf	365	13,07	5,92	367	9,24	3,39	361	12,46	7,91
12. Sınıf	64	12,81	6,54	64	8,51	3,50	64	11,50	6,60
Değerlendirme	F=0,377** p= 0,770			F=2,004** p= 0,112			F=8,643** p<0,001		
Cep Telefonu Kullanma Süresi									
1 Yıdan Az	17	7,17	6,07	17	7,00	3,70	17	7,35	5,58
1-3 Yıl	354	11,61	5,74	359	8,47	3,64	347	9,06	6,38
4-6 Yıl	680	13,16	5,87	687	9,06	3,38	682	11,33	7,39
7 Yıl ve Üzeri	198	14,46	6,06	197	9,39	3,55	195	13,17	7,67
Toplam	1249	12,85	5,97	1260	8,92	3,50	1241	10,93	7,28
Değerlendirme	X ² =42,344*** p<0,001			X ² =14,475*** p= 0,002			X ² =45,553*** p<0,001		

Çizelge 3.17. Devam. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

	CTPKÖ Alt Boyutları								
	Bağımlılık			Sosyal İlişkiler			Sonuçlar		
	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS
Okul Türü									
MTAL	636	13,00	6,35	643	8,58	3,67	627	11,19	7,64
AL	623	12,61	5,57	628	9,18	3,34	624	10,66	6,91
Değerlendirme	t=1,167* p=0,243			t=-3,019* p=0,003			t=1,300* p=0,194		
Anne Öğrenim Durumu									
Okuryazar Değil	18	10,33	6,95	18	5,88	3,49	18	9,55	7,97
İlkokul	256	12,48	6,17	258	8,57	3,68	255	11,05	7,95
Ortaokul	247	13,12	5,96	248	9,09	3,38	242	10,80	6,87
Lise	429	13,05	5,79	436	8,93	3,56	428	11,12	7,52
Üniversite	262	12,73	5,95	264	9,17	3,34	263	10,63	6,68
Lisansüstü	45	11,84	6,28	45	8,15	3,41	43	10,97	6,62
Toplam	1257	12,80	5,97	1269	8,87	3,52	1249	10,91	7,29
Değerlendirme	F=1,299** p=0,262			F=3,982** p=0,001			F=0,301** p=0,913		

Çizelge 3.17. Devam. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

	CTPKÖ Alt Boyutları								
	Bağımlılık			Sosyal İlişkiler			Sonuçlar		
	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS	n	$\bar{X}$	SS
Baba Öğrenim Durumu									
Okuryazar Değil	5	7,40	6,10	5	6,20	4,86	5	4,40	4,09
İlkokul	174	12,40	6,57	174	8,57	3,72	170	11,85	8,56
Ortaokul	210	13,07	5,86	211	9,02	3,47	210	10,56	6,86
Lise	397	12,94	5,74	403	8,66	3,46	391	10,61	6,96
Üniversite	390	12,93	5,86	395	9,26	3,39	392	11,30	7,30
Lisansüstü	78	12,07	6,44	78	8,48	3,89	78	9,97	6,94
Toplam	1254	12,81	5,97	1266	8,88	3,52	1246	10,92	7,30
Değerlendirme	F=1,376** p=0,231			F=2,363** p=0,038			F=2,073** p=0,066		
Ekonomik Durum									
Düşük	41	11,34	6,00	42	8,21	3,96	40	11,27	8,50
Orta	1118	12,74	5,88	1130	8,91	3,46	1111	10,76	7,19
Yüksek	99	14,14	6,85	99	8,85	4,03	99	12,74	7,70
Toplam	1258	12,81	5,98	1271	8,88	3,52	1250	10,93	7,29
Değerlendirme	X ² =6,776*** p=0,034			X ² =1,346*** p=0,510			X ² =6,802*** p=0,033		

* Student *t* testi uygulanmıştır

**Tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır (gruplar arası)

***Kruskal Wallis testi uygulanmıştır

Sınıflara göre anlamlı bulunan CTPKÖ alt boyut puanına Çizelge 3.18.'de yer verilmiştir. Sonuçlar alt boyutunda ortaya çıkan farkın hangi sınıflardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post Hoc olarak yapılan Tukey testi sonucuna göre, 11. sınıf öğrencilerinin aldıkları puan ortalamasının, 9. sınıf ($p<0,001$) ve 10. sınıf ($p=0,001$) öğrencilerinin aldıkları puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.18. Sınıflara Göre Anlamlı Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanının Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutu	Sınıf	$\bar{X}$	SS	p*
Sonuçlar (n=1251)	9. sınıf	9,91	6,84	<0,001
	11. sınıf	12,46	7,91	
	10. sınıf	10,48	7,04	0,001
	11. sınıf	12,46	7,91	

* Post Hoc test uygulanmıştır (Tukey)

Çizelge 3.19.'da cep telefonu kullanma sürelerine göre anlamlı bulunan CTPKÖ alt boyutlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Cep telefonu kullanma süreleri ile CTPKÖ alt boyutları arasında ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tek tek ikişerli gruplar halinde Mann Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bağımlılık alt boyutunda cep telefonunu 4-6 yıl arasında kullanan öğrencilerin puan ortalamasının 1 yıldan az zamandır ($p=0,001$) ve 1-3 yıl arasında ($p<0,001$) kullanan öğrencilerden; 7 yıl ve üzerinde kullanan öğrencilerin puan ortalamasının ise cep telefonlarını 1 yıldan az zamandır ($p<0,001$) ve 1-3 yıl arasında ($p<0,001$) kullanan öğrencilerden anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal ilişkiler alt boyutunda 7 yıl ve üzerinde cep telefonu kullanan öğrencilerin puan ortalamasının 1-3 yıl arasında kullanan öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı bir fark oluşturacak şekilde yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0,015$). Sonuçlar alt boyutundaki anlamlı fark ise cep telefonlarını 7 yıl ve üzerinde kullanan öğrencilerin 1 yıldan az zamandır ($p=0,009$), 1-3 yıl arasında ($p<0,001$) ve 4-6 yıl arasında ($p=0,014$) kullanan öğrencilerden; 4-6 yıl arasında cep telefonu kullanan öğrencilerin 1-3 yıl arasında ($p<0,001$) kullanan öğrencilerden daha yüksek ortalamaya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3.19. Cep Telefonu Kullanma Sürelerine Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutu	Cep Telefonu Kullanma Süresi	$\bar{X}$	SS	p*
Bağımlılık (n=1249)	1 Yıdan Az 4-6 Yıl	7,17 13,16	6,07 5,87	0,001
	1 Yıdan Az 7 Yıl ve Üzeri	7,17 14,46	6,07 6,06	<0,001
	1-3 Yıl 4-6 Yıl	11,61 13,16	5,74 5,87	<0,001
	1-3 Yıl 7 Yıl ve Üzeri	11,61 14,46	5,74 6,06	<0,001
Sosyal İlişkiler (n=1260)	1-3 Yıl 7 Yıl ve Üzeri	8,47 9,39	3,64 3,55	0,015
	Sonuçlar (n=1241)	1 Yıdan Az 7 Yıl ve Üzeri	7,35 13,17	5,58 7,67
1-3 Yıl 4-6 Yıl		9,06 11,33	6,38 7,39	<0,001
1-3 Yıl 7 Yıl ve Üzeri		9,06 13,17	6,38 7,67	<0,001
4-6 Yıl 7 Yıl ve Üzeri		11,33 13,17	7,39 7,67	0,014

* Post Hoc test uygulanmıştır (Mann Whitney U)

Anne öğrenim durumuna göre anlamli bulunan CTPKÖ'nün sosyal ilişkiler alt boyutuna ait karşılaştırma Çizelge 3.20.'de yer almaktadır. Post Hoc olarak yapılan Tukey testi sonucuna göre anlamli fark, annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ortalama puanının, annesi ilkokul (p=0,021), ortaokul (p=0,003), lise (p=0,004) ve üniversite (p=0,002) mezunu olan öğrencilerin ortalama puanlarından daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3.20. Anne Öğrenim Durumuna Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanının Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutu	Anne Öğrenim Durumu	$\bar{X}$	SS	p*
Sosyal İlişkiler (n=1269)	Okuryazar Değil	5,88	3,49	0,021
	İlkokul	8,57	3,68	

Çizelge 3.20. Devam. Anne Öğrenim Durumlarına Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanının Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutu	Anne Öğrenim Durumu	$\bar{X}$	SS	p*
Sosyal İlişkiler (n=1269)	Okuryazar Değil	5,88	3,49	0,003
	Ortaokul	9,09	3,38	
	Okuryazar Değil	5,88	3,49	0,004
	Lise	8,93	3,56	
	Okuryazar Değil	5,88	3,49	0,002
	Üniversite	9,17	3,34	

* Post Hoc test uygulanmıştır (Tukey)

Çizelge 3.21.'de gelir durumu değerlendirmelerine göre anlamlı bulunan CTPKÖ alt boyutlarına yer verilmiştir. Bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarında ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tek tek ikişerli gruplar halinde Mann Whitney U analizi yapılmıştır. Bağımlılık alt boyutunda, gelir durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin aldıkları puan ortalamasının, düşük olarak değerlendiren öğrencilerin aldıkları puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p=0,045). Sonuçlar alt boyutunda ise gelir durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin, orta olarak değerlendiren öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır (p=0,028).

Çizelge 3.21. Gelir Durumlarına Göre Anlamli Bulunan CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutu	Gelir durumu	$\bar{X}$	SS	p*
Bağımlılık (n=1258)	Düşük	11,34	6,00	0,045
	Yüksek	14,14	6,85	
Sonuçlar (n=1250)	Orta	10,76	7,19	0,028
	Yüksek	12,74	7,70	

* Post Hoc test uygulanmıştır (Mann Whitney U)

3.3. Öğrencilerin EKÖ Puanlarına İlişkin Bulgular

Çizelge 3.22.'de çalışmaya katılan öğrencilerin EKÖ puan ortalamaları yer almaktadır. Öğrencilerin EKÖ'ye ilişkin puan ortalamaları $55,13 \pm 13,65$ ($n=1228$, Min: 21, Max: 99) olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.22. Öğrencilerin EKÖ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	n	$\bar{X}$	SS	Minimum	Maksimum
EKÖ	1228	55,13	13,65	21	99

EKÖ'den alınan puan ortalamasının altında ve üstünde kalan öğrencilere ait dağılımlara Çizelge 3.23.'te yer verilmiştir. Çizelgeye göre çalışmaya katılan öğrencilerin %51,5'i EKÖ puan ortalamasının altında, %48,5'i ise ortalamanın üstünde puan almıştır.

Çizelge 3.23. EKÖ'den Alınan Ortalama Puanının Altında ve Üstünde Kalan Öğrencilere Ait Dağılımlar

EKÖ	n	%
Ortalamanın Altı	633	51,5
Ortalamanın Üstü	595	48,5

Çizelge 3.24.'te öğrencilerin yaşlarına göre EKÖ'den aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Yapılan Pearson korelasyon analizine göre EKÖ'den alınan puanlar ile öğrencilerin yaşları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,113$, $p<0,001$).

Çizelge 3.24. Öğrencilerin Yaşları ile EKÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

	Yaş		
	n	r	p
EKÖ	1228	-0,113*	<0,001

*Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır

Çizelge 3.25.'de araştırmaya katılan öğrencilerin EKÖ'den aldıkları puanlar bazı sosyodemografik özelliklerle karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile EKÖ'den aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için kullanılan t testi uygulanmıştır ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($t=3,530$, $p<0,001$). Analize göre, kadın öğrencilerin EKÖ'den aldıkları puan ortalaması ($56,69\pm14,74$) erkek öğrencilerin puan ortalamasından ($53,88\pm12,58$) daha yüksektir.

EKÖ'den sınıfların aldıkları ortalama puanlar birbirine yakın değerlerdedir. Ölçek puanlarının öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar açısından farklılık yaratıp yaratmadığı yapılan tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir ve analiz sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=2,379$, $p=0,068$). EKÖ'den en yüksek ortalamayı 9. sınıf öğrencileri ($55,89\pm13,26$), en düşük ortalamayı ise 12. sınıf öğrencileri ($50,95\pm12,90$) almıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin EKÖ puanları ile öğrenim gördükleri okul türleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için kullanılan t testi sonucuna göre, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t=-1,104$, $p=0,270$). Ancak AL öğrencilerinin EKÖ'den aldıkları puan ortalaması ($55,55\pm14,55$), MTAL öğrencilerinin aldıkları puan ortalamasından ($54,69\pm12,65$) daha yüksektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri ile EKÖ puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($F=5,306$, $p=0,001$). EKÖ'den en yüksek puan ortalamasını cep telefonunu 1-3 yıl arasında kullanan öğrenciler ($56,76\pm12,69$), en düşük puan ortalamasını ise 7 yıl ve üzerinde cep telefonu kullanan öğrenciler almıştır ($51,92\pm13,63$).

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda EKÖ'den alınan puanlar ile anne ($F=1,803$, $p=0,109$) ve baba ($F=0,900$, $p=0,481$) öğrenim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. EKÖ'den, annesi ilköğretim mezunu olan ($56,79\pm 12,61$) ve babası okuryazar olmayan ($56,60\pm 12,34$) öğrencilerin en yüksek puan ortalamalarını aldıkları saptanmıştır. Annesi okuryazar olmayan ($50,37\pm 15,81$) ve babası lise mezunu olan öğrenciler ise en düşük ortalamalara sahiptir ($54,14\pm 13,23$).

Çizelge 3.25. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	EKÖ Puanı			Değerlendirme
	n	$\bar{X}$	SS	
Cinsiyet (n=1228)				
Kadın	545	56,69	14,74	t=3,530* p<0,001
Erkek	683	53,88	12,58	
Sınıf (n=1228)				
9. Sınıf	375	55,89	13,26	F=2,379** p=0,068
10. Sınıf	437	54,95	13,37	
11. Sınıf	354	55,27	14,41	
12. Sınıf	62	50,95	12,90	
Okul Türü (n=1228)				
MTAL	608	54,69	12,65	t=-1,104* p=0,270
AL	620	55,55	14,55	
Cep Telefonu Kullanma Süresi				
1 yıldan az	17	56,47	15,23	F=5,306** p=0,001
1-3 yıl	347	56,76	12,69	
4-6 yıl	666	55,21	13,96	
7 ve üzeri	193	51,92	13,63	
Toplam	1223	55,15	13,65	

Çizelge 3.25. Devam. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	EKÖ Puanı			Değerlendirme
	n	$\bar{X}$	SS	
Anne Öğrenim Durumu				
Okuryazar Değil	16	50,37	15,81	F=1,803** p=0,109
İlkokul	250	56,79	12,61	
Ortaokul	236	55,16	12,84	
Lise	425	55,28	13,52	
Üniversite	257	53,95	15,18	
Lisansüstü	42	52,66	13,81	
Toplam	1226	55,13	13,65	
Baba Öğrenim Durumu				
Okuryazar Değil	5	56,60	12,34	F=0,900** p=0,481
İlkokul	166	56,19	12,69	
Ortaokul	207	55,11	12,86	
Lise	384	54,14	13,23	
Üniversite	385	55,84	14,56	
Lisansüstü	76	54,15	15,24	
Toplam	1223	55,13	13,66	

* Student *t* testi uygulanmıştır

** Tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır

Cep telefonu kullanma sürelerine göre anlamlı bulunan EKÖ ortalamalarına Çizelge 3.26.'da yer verilmiştir. Kategorize edilen kullanım süreleri arasında ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Post Hoc olarak Tukey testi yapılmıştır. Analiz sonucunda cep telefonlarını 1-3 yıl arasında kullanan öğrencilerin puan ortalamasının, cep telefonlarını 7 yıl ve üzerinde kullanan öğrencilerin ortalamasından anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$).

Çizelge 3.26. Cep Telefonu Kullanma Sürelerine Göre Anlamlı Bulunan EKÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Cep Telefonu Kullanma Süresi	$\bar{X}$	SS	p*
EKÖ (n=1223)	1-3 yıl	56,76	12,69	<0,001
	7 yıl ve üzeri	51,92	13,63	

* Post Hoc test uygulanmıştır (Tukey)

3.4. CTPKÖ Alt Boyut Puanları ile EKÖ Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Öğrencilerin CTPKÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar ile EKÖ'den aldıkları puanların karşılaştırılması amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır ve sonuçları Çizelge 3.27.'de yer almaktadır. Analiz sonucunda öğrencilerin EKÖ'den aldıkları puanlar ile bağımlılık ($r=0,084$, $p=0,003$), sosyal ilişkiler ($r=0,169$, $p<0,001$) ve sonuçlar ($r=0,092$, $p=0,001$) alt boyutlarından aldıkları puanların tamamı arasında pozitif yönde ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.27. Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar ile EKÖ'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

CTPKÖ Alt Boyutları	EKÖ		
	n	r*	p
Bağımlılık	1216	0,084	0,003
Sosyal İlişkiler	1226	0,169	<0,001
Sonuçlar	1212	0,092	0,001

* Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır

4. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde; altı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören ve çalışmaya katılan toplam 1274 öğrenciden, veri toplama formları kullanılarak elde edilen bulgular tartışılmıştır.

4.1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Çalışmamızda erkek öğrenci oranı %56,1, kadın öğrenci oranı ise %43,9 olarak saptanmıştır. Araştırmamızın örneklemindeki kadın ve erkek öğrencilerin dağılımının, Türkiye'deki dağılım ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2014-2015 eğitim öğretim dönemine ait yapmış olduğu istatistiklerde de, ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören erkek öğrenci sayısının kadın öğrenci sayısından daha fazla olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada MTAL'de öğrenim gören öğrencilerin %68,3'ünün erkek; AL'de öğrenim gören öğrencilerin ise %56,4'ünün kadın olduğu ve öğrencilerin cinsiyetleri ile öğrenim gördükleri okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). MEB'in yapmış olduğu istatistiklere göre, 2014-2015 eğitim öğretim döneminde, AL'de kadın öğrenci sayısı, MTAL'de ise erkek öğrenci sayısı daha fazladır. Bizim çalışmamızda da öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre cinsiyetlerinin dağılımı Türkiye'deki dağılımla benzer özellik göstermektedir. 2013-2014, 2014-2015 ve 2015-2016 yıllarında yapılan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Ortak Sınavı (TEOG) istatistik verilerinde tüm derslerin ortalamalarına bakıldığında, her üç yılda da, kadın öğrencilerin aldıkları ortalamaların erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Altun ve Süer, 2015; MEB, 2015a; MEB, 2016a ve MEB, 2016b). Bu sonuçların çalışmaya katılan öğrencilerin giriş yıllarında da benzer şekilde olduğu tahmin edilmektedir. AL'nin giriş puanları MTAL'ye oranla daha yüksek olmaktadır. Sınavlar sonucunda hesaplanan yerleştirme

puanları yüksek olan öğrenciler, verilen eğitim ve alınan dersler göz önünde bulundurularak, üniversite sınavlarında daha yüksek puanlar almaları konusunda avantaj oluşturabilecekleri için AL'yi tercih etme eğilimindedirler. Kadın öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu düşünüldüğünde, yerleştirme puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek olan kadın öğrencilerin AL'yi tercih etmeleri, bu okullardaki kadın öğrenci sayısının daha fazla olmasıyla sonuçlanmaktadır. AL'de kadın öğrencilerin sayısının erkek öğrencilere oranla daha fazla olmasının bu nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerin oranı birbirine yakın olmasına rağmen, 12. sınıf öğrencilerinin oranı örneklemin %5,0'ini oluşturmuştur. Türkiye'de ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin bir kısmı temel liselere dönüştürülen dershanelere kaydını aldırarak, bir kısmı ise üniversite sınavlarına hazırlık amacıyla okula devam etmemektedir. Dolayısıyla okula devam eden öğrenci sayısında büyük bir düşme gözlenmektedir. Bu düşüşte, 07/09/2013 tarih ve 27758 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği"nin 36. Maddesinin (7) fıkrası gereğince, velilerin okullara haftalık olarak verdikleri dilekçelerin sağlık kurum ve kuruluşlarından alınan rapor yerine geçerek özürlü devamsızlık olarak sayılmasının da önemli payı vardır. Verilerin toplandığı 2014-2015 eğitim öğretim döneminde özürlü devamsızlık hakkı 35 gün olduğundan, öğrencilerin toplam devamsızlık yapma süreleri 45 güne kadar çıkabilmiştir. Bu nedenle seçilen okulların çoğunda 12. sınıf öğrencilerine ulaşamamış ve örnekleme yer alan son sınıf öğrencilerinin oranı, araştırma öncesinde planlanan sayının oldukça altında kalmıştır.

Dünyada ve ülkemizde cep telefonu kullanım yaşının giderek düştüğü bilinmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin %28,4'ünün 1-3 yıl arasında, %54,5'inin ise 4-6 yıl arasında cep telefonu kullandıkları belirlenmiştir. Çalışmamızda elde edilen bulgular, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilköğretimin son yıllarından veya ortaöğretime başladıkları ilk yıldan itibaren cep telefonu kullanmaya başladıklarını göstermektedir. RTÜK'ün 2013 yılında yaptığı "Türkiye'de Çocukların Medya

Kullanım Alışkanlığı Araştırması” sonucunda, ortaokul öğrencilerinin %53,1’inin, lise öğrencilerinin ise %89,5’inin cep telefonuna sahip olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda bu konu ile ilgili farklı sonuçlar ortaya çıkmış olsa da, genel olarak adölesanlarda cep telefonu kullanmaya başlama yaşının düşük olduğu belirlenmiştir. Ergin ve ark. (2014) lise öğrencilerinde cep telefonu kullanmaya başlama yaşının sekiz ile 18 arasında değiştiğini ve ortalamasının 13 yaş olduğunu, Yılmaz ve ark. (2015) ise araştırmaya dâhil ettikleri lise öğrencilerinin büyük çoğunluğunun 3 yıldan daha uzun zamandır cep telefonu kullandıklarını belirlemişlerdir. Yurtdışında yapılan bir çalışmada ise Ikeda ve Nakamura (2014) lise öğrencilerinin %47,2’sinin ortaokulda, %52,8’inin ise liseye başladıktan sonra cep telefonu kullanmaya başladıklarını belirlemişlerdir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar da, öğrencilerin erken yaşlarda ilk cep telefonuna sahip olduklarını (Çakır ve Demir, 2014; Enez Darçın ve ark., 2016; Sahin ve ark., 2013; Tekin, 2012; Özsoy ve İzmir, 2016 ve Ünal, 2015) veya kullanmaya başladıklarını (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013; Bal, 2013; Çakmak ve Yalçın, 2013; Gupta ve ark., 2016; Karaaslan ve Budak, 2012; Kaur ve ark., 2016; ve Krajewska ve ark., 2012) göstermektedir.

Yapılan çalışmalarda öğrencileri cep telefonu sahibi olmaya ve kullanmaya yönelten başlıca sebepler, cep telefonunun statü sembolü olması (Bal, 2013; Okafor ve Malizu, 2014 ve Özaşçılar, 2012), taşınabilir olması nedeniyle bireylerin sürekli iletişim halinde kalmalarına imkân sağlaması (Bal, 2013 ve Özaşçılar, 2012) kişilerin sosyalleşmek ve bilgi edinmek istemeleri (Bal, 2013 ve Okafor ve Malizu, 2014), eğlence aracı olması (Bal, 2013) ile çevrelerindeki insanlarda olması ya da ebeveyn isteği (Özaşçılar, 2012) olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda adölesan dönemde cep telefonu kullanmanın nedenleri yukarıdaki gereksinimlerden kaynaklanıyor olabilir. Adölesan dönemde bireylerin akranlarına özenmesi de sık görülen bir davranıştır. Ortaöğretim kurumlarında ders süreleri dışında cep telefonu kullanımına tolerans gösterilmesi nedeniyle öğrencilerin okula cep telefonu getirebilmeleri, telefonu olmayan öğrencilerde sahip olma isteğini arttıran faktörlerden birisi olarak düşünülebilir. Günümüzde öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına, sınav sonucu alınan puanlara göre yerleştirilmeleri de, öğrencilerin ilk cep telefonlarına sahip olmalarında etkili olan faktörlerden bir diğeri olabilir. Öğrencilerin evlerinden daha uzaktaki

okullarda öğrenim görmelerine neden olabilen bu sistem nedeniyle, ebeveynler çocuklarıyla istedikleri anda iletişim kurabilmek için, onlara cep telefonu alma eğiliminde olmaktadır.

Çalışmada öğrencilerin cep telefonlarında sahip oldukları özelliklere bakıldığında, büyük çoğunluğunun akıllı telefon özelliklerine sahip cep telefonu kullandıkları belirlenmiştir. Dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmalarda da, lise öğrencilerinde (İnce ve Kılıç, 2016) ve üniversite öğrencilerinde (Acılar ve Turan, 2016; Avcılar ve Demirgüneş, 2016; AYTEKİN ve SÜTCÜ, 2012; Barry ve ark., 2015; Buchholz ve ark., 2016; Çakır ve Demir, 2014; Çakmak, 2014; Foerster ve ark., 2015; Fonseca ve ark., 2014; Gümüş ve Ögeve, 2015; North ve ark., 2014; Paterson ve Low, 2011; Payne ve ark., 2012; Roser ve ark., 2016; Uğur ve Turan, 2015; Woodcock ve ark., 2012 ve Yazıcı, 2015) benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Durmaz ve Şerbetçi (2016), standart cep telefonu özelliklerinin yanında ek işlevlerin (fotoğraf çekebilme, MP3 çalabilme vb.) olmasının, öğrencilerin cep telefonu tercihlerinde önemli bir etken olduğunu belirlemişlerdir. Günümüzde akıllı cep telefonları daha önceleri farklı cihazlarla yapılan pek çok işi tek başına yapabilecek şekilde üretilmektedirler. Akıllı telefon kullanımı başta Avrupa ve Asya ülkeleri olmak üzere oldukça yaygındır ve tüm dünyada giderek artmaktadır (Billieux ve ark., 2008 ve Billieux ve ark., 2015). Bu durum ülkemiz için de geçerlidir. Nüfusunun %59'u akıllı cep telefonuna sahip olan ülkemizde 18-34 yaş arası akıllı telefona sahip olma oranı %81 iken, 35 yaş üstü grupta bu oran neredeyse yarıya inerek %39'a düşmektedir (Poushter, 2016). Gençlerin teknoloji alanındaki gelişmelere daha kolay adapte olmaları (Görgün Baran, 2013), teknolojiye ve teknolojik ürünlere yetişkinlere oranla daha fazla ilgi duymaları ve kullanmaları (Batur ve Uygun, 2012 ve Bianchi ve Phillips, 2005) bu durumun sebepleri olabilir. Ayrıca bu durumun, akıllı telefon pazarında görülen artışa bağlı olarak, günümüzde hemen her bütçeye uygun bir akıllı telefon bulunabilmesinden ve özellikle gençlerin cep telefonunu bir statü sembolü (Bal, 2013; Okafor ve Malizu, 2014 ve Özaşçılar, 2012) olarak görmelerinin sonucu olarak, akıllı telefon sahibi olmak istemelerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin cep telefonlarında en sık kullandıkları özelliğin %74,4 ile internet olduğu belirlenmiştir. RTÜK'ün 2013 yılında yaptığı araştırma sonucunda da, lise öğrencilerinin %83,6'sının internet bağlantısı olan cep telefonu kullandığı, öğrencilerin cep telefonu ile internete bağlanma oranının ise %58,3 olduğu saptanmıştır. Bulgumuzla benzer şekilde, Kaur ve ark. (2016) ile Lee ve ark. (2016) öğrencilerin cep telefonlarını daha çok internet ve çevrimiçi sohbet için kullandıklarını saptamışlardır. Günümüzde insanların günlük hayattaki işlerinin çoğunu internet sayesinde de gerçekleştirebilme imkânları olduğundan, internete bağlanabilme özelliğinin, her an yanlarında taşıdıkları cep telefonlarında olmasını istedikleri işlevlerin başında geldiği söylenebilir. Adeta taşınabilir bir bilgisayar hâline gelen akıllı cep telefonları, zaman ve mekân sınırlaması olmadan kolayca internete bağlanma imkânı sunmalarından dolayı, pek çok kişi tarafından öncelikle tercih edilmektedir. Ünal (2015) üniversite öğrencilerinin %96,0'sının bilgisayara sahip olmasına rağmen, yarısının cep telefonu ile internete bağlanmayı tercih ettiklerini belirlemiştir. Alanyazında üniversite öğrencilerinde cep telefonu ile internete bağlanma oranlarının %40,4 ile %64,6 arasında değiştiğini belirleyen çalışmalar bulunmaktadır (Akkor ve Çağlar, 2016; Çakmak ve Yalçın, 2013 ve Filiz ve ark., 2014). Yurtdışında 15-20 yaş arasındaki öğrenciler ile yapılan bir çalışmada ise cep telefonundan internete bağlanma oranı %21,0 olarak bulunmuştur (Naik ve ark., 2017). Cep telefonundan internete bağlanmak özellikle gençler arasında oldukça yaygın görülen bir davranıştır (Ishii, 2004). Gençlerin interneti sık kullanmalarının nedenleri değişkenlik göstermektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda öğrencilerin internete bağlanma amaçları arasında öncelikli tercihlerinin bilgi edinme (Vural ve Bat, 2010), araştırma yapma (Keskin ve Baş, 2015 ve Jenaro ve ark., 2007), sosyal ağlara bağlanma (Keskin ve Baş, 2015 ve Vural ve Bat, 2010), arkadaşlarla iletişim kurma (Jenaro ve ark., 2007) ve eğlence (Vural ve Bat, 2010) olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda internet kullanımının diğer özelliklere göre daha yüksek oranda olmasının, öğrencilerin neredeyse tamamının en az bir sosyal ağ sitesi hesabı olduğu göz önünde bulundurularak, bu hesaplara erişmek veya internet üzerinden anlık mesaj alıp gönderme imkânı sağlayan uygulamaları kullanabilmek için gerekli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gençlerin cep telefonuna sahip olma ve kullanma amaçları arasında sosyal ağlara erişmek istemeleri sıklıkla ilk sırada yer

almaktadır (Avcılar ve Demirgüneş, 2016; Çakmak ve Yalçın, 2013; Deniz, 2014; Enez Darçın ve ark., 2016; Gezgin ve Çakır, 2016; Haug ve ark., 2015; Kahyaoğlu Süt ve ark., 2016; Mihailidis, 2014; Tektaş, 2014 ve Tosun, 2016).

Çalışmamızda internetten sonra en fazla kullanılan özelliklerin sırasıyla %59,7 ile müzik, %56,0 ile konuşma, %45,0 ile kısa mesaj, %38,9 ile fotoğraf/video ve %35,2 ile oyun olduğu belirlenmiştir. Bulgumuzla benzer şekilde Haug ve ark. (2015) da yaptıkları çalışmada öğrencilerin sosyal medya hesaplarına erişimden sonra en fazla kullandıkları özelliklerin sırasıyla müzik dinleme, arama yapma ve mesaj gönderme olduğunu belirlemişlerdir. Alanyazında bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiş olsa da, genellikle öğrenciler cep telefonlarında en sık kullandıkları özellikler içerisinde arama yapma ve kısa mesaj özelliklerini ikinci veya üçüncü tercihleri olarak belirtmişlerdir (Bickham ve ark., 2015; Deniz, 2014; Enez Darçın ve ark., 2016; Ikeda ve Nakamura, 2014; Jenaro ve ark., 2007; Kahyaoğlu Süt ve ark., 2016; Karaarslan ve Budak, 2012; Madell ve Muncer, 2004; Mihailidis, 2014; Naik ve ark., 2017; Tekin, 2012 ve Zulkefly ve Baharudin, 2009). Bu çalışma sonuçları ve mevcut çalışmamızın bulguları, ekonomik nedenler ve gereksinime göre cep telefonunda kullanılan özelliklerin değişebileceğini göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin cep telefonlarında en fazla kullandıkları özelliklerin, kültürlerin ve çalışmalarda ele alınan örnekleminin özellikleri, bağımlılık durumları, lise ya da üniversite öğrencisi olup olmaması gibi faktörlere ve bireylerin ihtiyaçlarına göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kadın ve erkek öğrencilerin en fazla kullandıklarını belirttikleri özellik internet olarak belirlense de, cinsiyetlere göre kullanılan özellikler değişebilmektedir. Çalışmamızda erkek öğrencilerin, cep telefonlarının konuşma ve oyun özelliklerini kadın öğrencilerden daha fazla kullandıkları, oyun özelliğini kullanma durumu ile cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). Konuşma özelliğini daha çok kadınların kullanması beklenirken erkeklerin kullandığı şeklindeki sonuç, cinslerin geleneksel davranış biçiminde farklılık olabileceğini düşündürmektedir. Alanyazında araştırmamızın bulgusuna benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur (Bal, 2013 ve Madell ve Muncer, 2004).

Bulgumuzun aksine Arslan ve Tutgun Ünal (2013) ile Naik ve ark. (2017) ise kadın öğrencilerin cep telefonlarının arama yapma özelliğini daha fazla kullandıklarını ancak cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını belirlemişlerdir. Üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerin oyun özelliğini daha fazla kullandıkları belirlenen çalışmalarda Roberts ve ark. (2014), bulgumuzla benzer şekilde cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlerken, Arslan ve Tutgun Ünal (2013) istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığını sonucuna ulaşımlardır.

Bu çalışmada kadın öğrencilerin, cep telefonlarının kısa mesaj özelliğini erkek öğrencilere göre daha fazla kullandıkları ve değişkenler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Alanyazında bulgumuzla benzer şekilde kadın ortaokul öğrencileri (Madell ve Muncer, 2004) ve üniversitede öğrenim gören kadın öğrenciler ile (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013; Bal, 2013 ve Roberts ve ark., 2014) 20-35 yaş arasındaki kadınların (Billieux ve ark., 2008) mesaj özelliğini gün içerisinde anlamlı biçimde daha uzun süre kullandıklarını belirleyen çalışmalar mevcuttur. Çalışmamızda kadın öğrencilerin konuşma özelliğini erkeklerden daha az kullanmaları ve mesaj özelliğini daha çok kullanmaları, kadın öğrencilerin iletişim aracı olarak, kendilerini daha rahat hissedebilecekleri kısa mesaj özelliğini kullanmayı tercih etmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Bu durumun bir diğer sebebi de, öğrenciler için daha ekonomik olmasından dolayı kısa mesaj kullanmayı tercih etmeleri olabilir.

Çalışmamızda kadın öğrencilerin cep telefonlarının fotoğraf/video özelliğini istatistiksel olarak anlamlı şekilde erkek öğrencilerden daha fazla kullandıkları belirlenmiştir ($p<0,001$). Benzer bir sonuç üniversite öğrencilerinde de ortaya çıkmış (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013; Roberts ve ark., 2014), bulgumuzun tersine Karaaslan ve Budak (2012) ise erkek üniversite öğrencilerinin cep telefonlarının fotoğraf ve video çekme özelliğini anlamlı şekilde daha fazla kullandıklarını belirlemişlerdir. Kişilerin çektikleri ya da beğendikleri fotoğrafları, sosyal ağ siteleri üzerinden bağlantılı oldukları kişilerle paylaşmaları, son zamanlarda oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Neredeyse tamamı kadın öğrencilerden oluşan bir çalışmada, lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanma nedenleri arasında ilk sırayı fotoğraf paylaşmak

almıştır (Tosun, 2016). Instagram, fotoğraf ve video paylaşımı amacıyla kurulmuştur ve üye sayısı da giderek artmaktadır (Kemp, 2016 ve Kemp, 2017). Araştırmamız sonucunda elde edilen bulgulara göre de Instagram kullanan kadın öğrenci sayısının daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca son zamanlarda özçekim yapmak, özellikle gençlerin sıkça yaptığı bir eylem hâline gelmiştir. Çalışmamızda da kadın öğrencilerin benzer davranış biçimi göstererek, cep telefonlarının fotoğraf/video özelliğini daha fazla kullandıkları düşünülmektedir.

Bu çalışmada kadın öğrencilerin müzik özelliğini anlamlı şekilde daha fazla kullandıkları belirlenmiştir ($p < 0,001$). Bulgumuzla benzer şekilde Bal (2013) ile Arslan ve Tutgun Ünal (2013) kadın üniversite öğrencilerinin, cep telefonlarını müzik/radyo dinleme amacıyla daha fazla kullandıklarını ve cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu belirlemişlerdir.

Her iki cinsiyette de internet cep telefonlarının en fazla kullanılan özelliği olmakla birlikte, çalışmamızda kadın öğrencilerin bu özelliği erkek öğrencilerden anlamlı şekilde daha fazla kullandıkları belirlenmiştir ($p < 0,001$). Bu bulgu da tıpkı konuşma özelliğini erkeklerin daha fazla kullanması gibi cinsiyetlerden beklenen geleneksel davranıştan farklılık göstermektedir. Yapılan başka çalışmalarda da benzer bulgular yer almaktadır. Alanyazında bulgumuzla benzer şekilde kadın üniversite öğrencilerinin cep telefonları ile anlamlı şekilde daha fazla internete bağlandıklarını belirleyen çalışmalar ile (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013 ve Karaaslan ve Budak, 2012), ortaokul ve lisede öğrenim gören kadın öğrencilerin internet özelliğini daha fazla kullandıklarını ancak değişkenler arasında anlamlı bir fark olmadığını belirleyen bir çalışma mevcuttur (Yıldız ve Abdüsselam, 2016). Bulgumuzun aksine farklı okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerin cep telefonlarının internet özelliğini daha fazla kullandığını belirleyen çalışmalarda, Bal (2013) cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlerken; Madell ve Muncer (2004) ise değişkenler arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemişlerdir. İnternet teknolojilerine erişim ve kullanma konularında cinsiyetler arasındaki farkların araştırıldığı çalışmaların sonuçları, kadın ve erkek arasındaki farkın giderek kapanıyor olsa da, yine de hemen hemen bütün dünya ülkelerinde bu konuda erkeklerin daha avantajlı olduklarını göstermektedir (Baştürk

Akca ve Kaya, 2016). Bu sonuçlar gelecekte mobil internet kullanımında cinsiyetlere göre farklılığın günümüzden daha farklı sonuçlanabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla kadınlarda internet kullanımı erkeklere göre daha fazla artarsa bunun sonuçlarının ne olacağı da önemli bir araştırma konusu olacaktır.

Alanyazında problemlili cep telefonu kullanma riski ile cep telefonlarının günde kaç saat kullanıldığının bağlantısına yönelik bir sınır belirtilmemektedir. Bununla birlikte bir gün içerisinde kaç saat kullanıldığı, problemlili cep telefonu kullanımı açısından önemli bir veri kaynağıdır. Bu nedenle hemen tüm çalışmalarda öğrencilerin cep telefonu kullanım süreleri mutlaka araştırılmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin %28,8'inin telefonlarını günde en az 3-4 saat, %45,1'inin ise 5 saatten fazla kullandıkları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin gün içerisinde cep telefonlarını kullanma sürelerinin örneklem grubuna göre değişebildiğini göstermektedir. Alanyazında farklı okullarda öğrenim gören öğrencilerin günde ortalama dört saat ve üzerinde cep telefonu kullandığını belirleyen çalışmalar ile (Acılar ve Turan, 2016; Çakır ve Oğuz, 2017; Kahyaoğlu Süt ve ark., 2016; Lepp ve ark., 2015; Roberts ve ark., 2014 ve Zulkefly ve Baharudin, 2009), dört saatin altında cep telefonu kullandıklarını belirleyen çalışmalar bulunmaktadır (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013; Bulduklu ve Özer, 2016; Demirci ve ark., 2014; Ikeda ve Nakamura, 2014; Tekin, 2012 ve Yılmaz ve ark., 2015). Çalışma yapılan grubun öğrenci olduğu düşünüldüğünde cep telefonuna ayrılan zamanın gün içerisinde büyük bir yer işgal ettiği sonucuna varılabilir. Oysa bu yaş grubu, okul döneminde, uyanık kaldıkları sürenin neredeyse yarısını okulda geçirmektedir ve ev ödevleri için de belirli bir zaman ayırmaları gerekmektedir. Çalışmamızda öğrencilerin çoğunluğunun bu zamana ek olarak, günde en az 3-4 saat de cep telefonuna vakit ayırdıkları anlaşılmaktadır. Okul döneminde oldukları göz önüne alındığında, bu sürenin çok daha kısa olması beklenirdi. Bu durumda cep telefonuna ayrılan zamanın fazla olması öğrencilerin aile ilişkilerini, sosyal hayatlarını ve akademik başarılarını etkileyebilir. Ayrıca, yaz tatili döneminde ödev yapmak ya da sınavlara çalışmak gibi sorumlulukları kalmayan öğrencilerin, telefonlarını gün içerisinde daha da uzun süre kullanabilecekleri, bunun ise problemlili kullanımı daha da arttırabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada, öğrencilerin günlük cep telefonu kullanım sürelerinin uzun olmasının yanı sıra cinsiyetlere göre farklılık gösterdiği ve yine kadın öğrencilerin erkeklere oranla daha uzun süre cep telefonu kullandıkları belirlenmiştir ($p < 0,001$). Çalışmamızda kullanım saatlerinin erkek öğrencilerin %63,9'unda 1-2 ve 3-4 saat kategorilerinde, kadın öğrencilerin %56,5'inde ise 5-6 saat ve 7 saat ve üzeri kategorilerinde toplandığı saptanmıştır. Bulgularımızla benzer şekilde Ikeda ve Nakamura (2014) kadın lise öğrencilerinin anlamlı şekilde daha uzun süre cep telefonu kullandıklarını belirlemişlerdir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada da Economides ve Grousopoulou (2008) kadın öğrencilerin gün içerisinde erkek öğrencilerden daha uzun süre cep telefonu kullandıklarını saptamışlardır. Alanyazında çeşitli yaş gruplarındaki kadın öğrencilerin günlük ortalama cep telefonu kullanım sürelerinin daha fazla olduğunu ve aradaki farkın anlamlı olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (Bal, 2013; Jackson ve ark., 2008; Roberts ve ark., 2014 ve Wei ve Lo, 2006). Bireylerin çeşitli sebeplerle sosyal ilişkilerini cep telefonları ile sürdürmek istemeleri, kullanım sürelerini arttıran faktörlerden birisi olabilmektedir. Kadınların cep telefonlarını daha çok sosyalleşme amaçlı kullandıkları düşünüldüğünde (Bianchi ve Phillips, 2005 ve Wei ve Lo, 2006) kullanım süresinin kadın öğrencilerde daha fazla olması beklenen bir sonuçtur.

Akıllı cep telefonları kişilere sosyal ağ sitelerine kolaylıkla üye olma ve bu siteleri kullanma olanağı tanımaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin akıllı telefona sahip olma gerekçelerinin başında, sosyal ağ sitelerine erişim imkânının olması bulunmaktadır (Bulduklu ve Özer, 2016). Sosyal ağ sitelerinin ağırlıklı kullanıcıları olan gençler, gün içerisinde bu sitelerde ciddi zaman kaybetmektedirler. Vural ve Bat (2010) üniversite öğrencilerinin %41,1'inin sosyal ağ sitelerinde günde 1-3 saat zaman harcadıklarını belirlemişlerdir. Araştırmamızda öğrencilerin %95,3'ünün en az bir sosyal ağ sitesinde hesap açtıkları belirlenmiştir. Çalışmamızla benzer şekilde Alican ve Saban (2013) yaptıkları çalışmada ortaokul ve lise öğrencilerinin %89,2'sinin sosyal ağ sitelerine üyeliğinin olduğunu saptamıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da benzer şekilde öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal ağ sitelerinde hesaba sahip oldukları ve bu siteleri kullandıkları belirlenmiştir (Ahmed ve Qazi, 2011; Enez Darçın ve ark., 2016; Subrahmanyam ve

ark., 2008 ve Vural ve Bat, 2010). Dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal ağ sitelerinin kullanımı gün geçtikçe daha da yaygınlaşmaktadır. Dünyada 2.078 milyar aktif sosyal medya hesabı bulunurken, bu oranın Türkiye’de 42 milyon olduğu ve bu kullanıcıların %19,0’luk kısmını 13-19 yaş arasındaki gençler olduğu belirtilmektedir (Kemp, 2016). Günümüzde bir iletişim aracı olarak görülmeye başlayan sosyal ağ siteleri, yüz yüze iletişime benzer bir etki meydana getirmektedir (Tektaş, 2014). Çakmak (2014) farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler ile yaptığı çalışmada, yüksek düzeydeki iletişim kaygısının öğrencilerin sosyal ağ kullanımlarını olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir. Çalışmamızda sosyal ağ sitesinde hesabı olan öğrenci sayısının %95,3 gibi oldukça büyük bir oranda olması, insanlarla etkileşime girme konusunda sosyal ağ sitelerinin çok yaygın kullanıldığını düşündürmektedir. Bu durumun çeşitli nedenleri olabilir. Sosyal ağ siteleri insanlara kolay ulaşım, mesafelerin olmaması, iletişim seçeneklerinin çokluğu ve bu ağlarda farklı özelliklerin olması nedeniyle öğrenciler için cazip bir iletişim seçeneği olabilir. Ayrıca, yüz yüze iletişimin daha ikinci planda kaldığı ve sosyal ağların özendirildiği günümüzde, yüz yüze iletişimin zorluklarını yaşamaktan kaçındıklarını da gösteriyor olabilir. Bu yaşta adölesanların ilişkilerde sıkıntı yaşayabilecekleri bir dönemde olmaları ve belirtilen sitelerde hesabı olan arkadaşlarından etkilenmeleri de sosyal ağları yaygın kullanmalarının nedenleri arasında düşünülebilir.

Bu çalışmada sosyal ağ sitelerinde hesabı olan erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha fazla olduğu ancak cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Çalışmamızla benzer şekilde Doğan ve İlçin Tosun (2016) yaptıkları çalışmada erkek lise öğrencilerde sosyal ağ kullanımının, Subrahmanyam ve ark. (2008) ise üniversite öğrencilerinde sosyal ağ sitelerinde hesabı olan erkek öğrenci sayısının daha fazla olduğunu ancak cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirlemişlerdir. Bulgumuzun tersine Fonseca ve ark. (2014) ise kadın üniversite öğrencilerinin sosyal ağları erkek öğrencilerden anlamlı şekilde daha fazla kullandıklarını saptamışlardır. Yapılan çalışmalarda kişilerin sosyal medyayı bir iletişim aracı olarak kullandıkları belirlenmiştir (Ahmed ve Qazi, 2011; Cheung ve Lee, 2010 ve Hew, 2011). Bianchi ve Phillips (2005) ve van Deursen ve ark. (2015) kadınların cep telefonlarını sosyal

iletişim amacıyla daha fazla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunu destekler biçimde Mezei ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla düzenli arama yaptıklarını ve mesaj alıp gönderdiklerini belirlemişlerdir. Çalışmanın bulguları ve bu farklı çalışma bulguları sosyal ağ sitelerinin kullanımının cinsiyetlere göre belirgin bir davranış eğilimini yansıtmadığını göstermektedir.

Çalışmamızda sosyal ağ sitelerinde hesabı olan öğrenciler arasında en düşük oranı 12. sınıf öğrencilerinin alması dikkat çekmiştir. Alanyazında ortaöğretim öğrencilerinde sosyal ağ kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda, sınıflara göre inceleme sonuçlarını yansıtan bir bulguya rastlanmamıştır. Üniversite sınavlarına hazırlanan 12. sınıf öğrencilerinin, hazırlık sürecinde sosyal ağ sitelerinde harcadıkları zamanı azaltmak istemeleri veya ebeveynlerinin kısıtlamaları nedeniyle hesaplarını dondurmuş veya silmiş olabilecekleri ve bu nedenle hesabı olan öğrenci sayısının diğer sınıflara oranla daha az olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda sosyal ağ sitelerinde hesabı olan öğrencilerin hesaplarının bulunduğu sosyal ağ siteleri arasında ilk sırayı %81,2 ile Facebook'un aldığı; bunu sırasıyla Instagram, Google+, Twitter, Foursquare, Myspace ve LinkedIn'in takip ettiği belirlenmiştir. Ülkemizde yapılan bir araştırma sonucunda, sosyal ağ siteleri kullanıcılarının %32,0'sinin Facebook, %17,0'sinin Twitter, %16,0'sinin Instagram, %15,0'inin Google+ ve %9,0'unun LinkedIn üyeliği bulunduğu ve 42 milyon Facebook üyesinin %19,0'unu (8.7 milyon) 13-19 yaş arasındaki gençlerin oluşturduğu görülmektedir (Kemp, 2016). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise en çok kullanılan sosyal ağların sırasıyla Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram ve Myspace olduğu belirlenmiştir (Tektaş, 2014). Alanyazında bulgumuzla benzer şekilde lise ve üniversite öğrencilerinin Facebook, Twitter, Instagram ve Google+'da, diğer sosyal ağ sitelerine oranla daha fazla hesap açtıklarını belirleyen çalışmalar bulunmaktadır (Dal ve Dal, 2014; Erol ve Hassan, 2014; Kamiloğlu ve Uluğ Yurttaş, 2014 ve Tosun, 2016). Bulgumuzun aksine, Kaya ve ark. (2015) ise öğrencilerin en sık kullandıkları sosyal ağ sitelerinin sırasıyla Myspace, Twitter ve Facebook olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bizim çalışmamızda tüm yaş gruplarındaki öğrencilerde sosyal ağların, özellikle de Facebook'un kullanım oranlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bilimsel çalışmalarda da benzer bulgular yer almaktadır. Farklı okullarda öğrenim gören öğrenciler ile yapılan çalışmalar sonucunda en fazla hesap açılan ve kullanılan sosyal ağ siteleri arasında, %71,1 ile %95,0 arasında değişen oranlarla Facebook ilk sırada yer almaktadır (Ahmed ve Qazi, 2011; Alican ve Saban, 2013; Baştürk Akca ve ark., 2015 ve Tosun, 2016). Dünya genelinde ve ülkemizde en fazla üyesi bulunan sosyal ağ sitelerinden birisi olan Facebook'un kullanıcı sayısı her geçen gün daha da artmaktadır. 2015 yılında Facebook üye sayısı 1.5 milyar olarak belirlenmiştir (Kemp, 2016). Facebook'un resmi sayfasında bildirildiğine göre (2016) Eylül 2016 itibariyle 1.79 milyar olan aylık aktif Facebook kullanıcı sayısı, Aralık 2016 itibariyle 1.86 milyara ulaşmıştır. Facebook öğrenciler arasında en fazla vakit harcanan sosyal ağ sitesi olarak da dikkat çekmektedir (Vural ve Bat, 2010). Ayrıca ülkemizde Facebook kullanıcılarının oranı, Twitter ve Instagram gibi popüler sosyal ağ sitelerine kıyasla fazladır (Kemp, 2017). Facebook gibi sosyal ağ siteleri, kişilerin duygu, düşünce ve durumlarını yazı, resim, video gibi paylaşımlar sayesinde diğer insanlara aktarabildikleri, içeriklerindeki mesajlaşma araçları sayesinde sosyal etkileşim kurdukları ve pek çok insanın sosyalleşmek amacıyla kullandığı platformlardır. Yapılan bir çalışmada bireylerin Facebook kullanım amaçları arasında arkadaşlarla iletişim kurmak, eski arkadaşları/tanıdıkları bulmak ve beğenilen video ve fotoğrafları paylaşmak ilk sıralarda yer almaktadır (Şener, 2009). Kullanım amaçları içinde en dikkat çekenlerden birisi, kişilerin Facebook'u bir iletişim aracı olarak görmeleri ve Facebook aracılığıyla diğer insanlarla iletişim kurmak ve bu sayede sosyalleşmek istemeleridir. Bu nedenlerle, çalışmamızın bulgularında Facebook hesabı bulunan öğrenci sayısının fazla olması beklenen bir sonuçtur.

Sosyal ağ sitelerinin kullanımı cinsiyetlere göre de değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle çalışmamızda cinsiyetler ile sosyal ağ sitelerinin kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Cinsiyetler ile Facebook, Instagram, Google+, Myspace, LinkedIn ve "Diğer" başlığı altında belirtilen sosyal ağ sitelerinin kullanımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenirken ($p < 0,001$), diğer sosyal ağların kullanımı arasında anlamlı bir fark

olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Çalışmamızda Facebook'un daha çok erkek öğrenciler, Instagram'ın ise kadın öğrenciler tarafından kullanılmakta olduğu saptanmıştır. Yıldız ve Abdüsselam'ın (2016) ortaokul ve lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin %73,0'ününün, kadın öğrencilerin ise %66,1'inin Facebook üyeliği olduğu belirlemiştir. Aynı çalışmada Twitter kullanan kadın öğrencilerin oranı %35,5, erkek öğrencilerin oranı %29,2 olarak belirlenirken; kadın öğrencilerin %46,8'sinin ve erkek öğrencilerin %33,4'ünün ise Instagram'da hesap açtıkları saptanmıştır. Facebook günümüzde duygu ve düşüncelerin yazı, resim ve videolarla; Twitter ise ağırlıklı olarak yazı ile ifade edildiği platformlar olarak kullanılmaktadırlar. Fotoğraf paylaşımı amacıyla kurulan Instagram ise bu konuda Facebook'a kıyasla artık daha fazla ön plana çıkmaktadır. Kadın öğrencilerin fotoğraflarını arkadaşlarına/takipçilerine beğendirmek istemelerinin ve duygularını yazıyla daha rahat ifade edebilmelerinin, çalışmamızdaki Twitter ve Instagram kullanan kadın öğrenci oranının fazla olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada Facebook'ta hesabı bulunan 9. sınıf öğrencilerinin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden daha fazla olduğu ve Facebook kullanan öğrenci sayısının öğrenim görülen sınıf yükseldikçe azaldığı belirlenmiştir. Ekşi ve ark. (2013) 9. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, adölesanların Facebook ile arkadaşları ve yakın çevreleri aracılığıyla tanıştıkları belirlenmiştir. Kişilerin adölesan dönemde aile bireylerinden daha fazla önem verdikleri arkadaş çevrelerinden büyük ölçüde etkilendikleri, hatta iyi veya kötü olarak sınıflandırılacak davranışlara bu dönemde akranları tarafından alıştırıldıkları sık görülmektedir. Çalışmamıza katılan 9. sınıf öğrencilerinin de arkadaşlarından ve yakın çevrelerinden etkilenecek Facebook'ta hesap açtıkları ve bu nedenle hesabı olan öğrenci oranının 9. sınıflarda daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin okula yeni başlamaları sebebiyle yeni arkadaşlıklar kurmak istemeleri ve var olan arkadaşlarıyla iletişimlerini okul dışında da sürdürmek istemeleri bu durumun bir sebebi olabilir. Yapılan araştırmalarda bireylerin arkadaşlarıyla/tanıdıklarıyla iletişime geçmek istemesi (Ahmed ve Qazi, 2011; Dal ve Dal, 2014) ve sosyal etkileşim (Canöz, 2016; Erol ve Hassan, 2014 ve Hew, 2011), sosyal ağ sitelerinin kullanım amaçları arasında ilk sıraları almaktadır.

Sosyal ağ siteleri kullanımının sosyodemografik özelliklerle ilişkisine ait bulgular göstermiştir ki, net olarak bir sonuca varmak mümkün görünmemektedir. Sosyal medya evrensel bir olgu olduğu için herhangi bir yeni araç gündeme geldiğinde, çok kısa sürede adölesanlar yönlendirilebilmekte ve onlar tarafından çok yaygın olarak kullanılabilir. Bu nedenle sosyal ağ sitelerinde hangi aracın, ne kadar süre ve ne amaçla kullanılacağını tahmin etmek zor olmaktadır.

4.2. Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının ve Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının Değerlendirilmesi

Problemlili cep telefonu kullanımı alanyazında son zamanlarda oldukça dikkat çekmektedir ve bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Çalışmamızda öğrencilerin CTPKÖ'nün bağımlılık alt boyutundan aldıkları ortalama puan $12,81 \pm 5,98$, sosyal ilişkiler alt boyutundan aldıkları ortalama puan $8,88 \pm 3,52$ ve sonuçlar alt boyutundan aldıkları ortalama puan ise $10,93 \pm 7,29$ olarak belirlenmiştir. Bağımlılık alt boyutunda öğrencilerin %53,4'ünün, sosyal ilişkiler alt boyutunda %55,9'unun ve sonuçlar alt boyutunda ise %51,6'sının ortalamasının üstünde puan aldıkları saptanmıştır. Tüm alt boyutlarda ortalamasının altında ve üstünde kalan öğrenci yüzdeleri birbirlerine yakın olarak belirlenmiş olsa da, çıkan sonuçlar öğrencilerin yarısının problemlili kullanım açısından risk altında olduklarını bize göstermektedir.

Çalışmamızda CTPKÖ alt boyutları ile öğrencilerin cinsiyet, okul türü, sınıf, cep telefonu kullanma süresi, günlük ortalama cep telefonu kullanım süresi, cep telefonlarında bulunan ve en sık kullandıkları özellikler, sosyal ağ sitelerinde hesaplarının olma durumu ve hesap açılan sosyal ağ siteleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendi.

Araştırmamızda CTPKÖ'nün tüm alt boyutlarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,001$). Gerek dünyada gerekse ülkemizde bu

konu ile ilgili yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Alanyazında, çeşitli yaş gruplarındaki kadın öğrencilerin (Chen ve ark., 2016; Kahyaoğlu Süt ve ark., 2016; Parashkouh ve ark., 2016; Sahin ve ark., 2013; Şar ve ark., 2015; Tekin, 2012; Toda ve ark., 2006; Ünal, 2015 ve Wang ve ark., 2015) ve erkek öğrencilerin (Bhardwaj ve Ashok, 2015; Deniz, 2014; Kumcağiz ve Gündüz, 2016; Naik ve ark., 2017; Tao ve ark., 2016 ve Tavakolizadeh ve ark., 2014) daha problemleri cep telefonu kullandıklarını belirleyen çalışmalar bulunmaktadır. Problemleri cep telefonu kullanımının farklı okullarda eğitim gören kadın öğrencilerde anlamlı şekilde daha fazla olduğunu gösteren yurtdışı (Augner ve Hacker, 2012; Beranuy ve ark., 2009; Billieux ve ark., 2008; Chóliz, 2012; Haug ve ark., 2015; Jenaro ve ark., 2007; Jiang ve Zhao, 2017; Kruger ve Djerf, 2017; Kwon ve ark., 2013; Lee ve ark., 2016; Martinotti ve ark., 2011; Roser ve ark., 2016; Sánchez-Martínez ve Otero, 2009; Takao ve ark., 2009; Tao ve ark., 2016 ve Yang ve ark., 2010) ve yurt içi (Demirci ve ark., 2014; Demirci ve ark., 2015; Doğan ve İlçin Tosun, 2016 ve Yılmaz ve ark., 2015) çalışmaların sayısı son yıllarda oldukça artmıştır.

Bulgularımızın aksine erkek öğrencilerin problemleri cep telefonu kullanımı konusunda anlamlı şekilde daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Aljomaa ve ark., 2016; Işıklar ve ark., 2013; Khurana ve Dikshit, 2016; Öz ve ark., 2015; Öztunç, 2013; Pourrazavi ve ark., 2014 ve Şar, 2013). İlgili alanyazın incelendiğinde, 2007-2012 yılları arasında yapılan çalışmalarda daha çok kadınların problemleri mobil telefon kullandığı göze çarpmasına rağmen, 2012 sonrası yapılan yayınlarda cinsiyete göre problemleri kullanımı açısından belirgin bir farklılık olmadığı dikkati çekmektedir. Bu bulgular, problemleri cep telefonu kullanımında cinsiyete göre farklılığın yıllara göre değiştiğini ve bu değişimin nedenlerinin niteliksel çalışmalarla incelenmesinin gerekliliğini göstermektedir.

Problemleri cep telefonu kullanımında önemli nedenlerden biri de günlük ortalama cep telefonu kullanım süresidir. Mohammadi Kalhori ve ark. (2015), öğrencilerin Problemleri Cep Telefonu Kullanımı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ile cep telefonu kullanımı için harcanan zaman arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bizim çalışmamızda da kadın öğrencilerde

problemleri kullanım ölçek puanlarının ve cep telefonu kullanım sürelerinin erkek öğrencilere oranla daha fazla olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla kadın öğrencilerin uzun süreli cep telefonu kullanmalarının problemleri kullanıma yol açabileceği ya da problemleri kullanım olması nedeniyle daha uzun süre telefon kullandıkları yorumu yapılabilir.

Araştırmamızda öğrencilerin yaşları ile CTPKÖ'nün sonuçlar alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanırken ($r=0,163$, $p<0,001$), bağımlılık alt boyutu ile pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0,053$) ve sosyal ilişkiler alt boyutu ile negatif yönlü düşük düzeyde ($r=-0,008$) fakat istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile CTPKÖ alt boyutları değerlendirildiğinde ise, bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarında 9. sınıftan 11. sınıfa kadar ölçek ortalama puanlarında anlamlı artış gözlenirken 12. sınıfta tekrar bir düşüş görülmektedir ($p<0,05$). Sosyal ilişkiler alt boyutunda ise en yüksek ortalamayı 11. sınıf öğrencilerinin aldığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu bulgu, öğrencilerde yaş arttıkça problemleri cep telefonu kullanmanın sonuçlarının ciddi düzeye ulaştığını ve kişinin günlük yaşamı ve fiziksel sağlığına ilişkin işlevselliğin de zarar gördüğünü göstermektedir. Bu bulguyu destekler şekilde Chóliz (2012), Öz ve ark. (2015), Roser ve ark. (2016) ile Sánchez-Martínez ve Otero (2009), yaptıkları çalışmalar sonucunda yaş ile birlikte problemleri cep telefonu kullanımının da anlamlı şekilde arttığını ifade etmişlerdir. Bunun tersine Demirci ve ark. (2015) yaş ile akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden alınan ortalama puan arasında, Augner ve Hacker (2012) ise yaş ile problemleri cep telefonu kullanımı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Ünal (2015) ise yaş ile cep telefonu bağımlılık skoru arasında negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişki saptamıştır. Alanyazında yaş ile problemleri cep telefonu kullanım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Demirhan ve ark., 2016 ve Wang ve ark., 2015). Öğrenim görülen sınıflar ile problemleri kullanım arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda ise Yılmaz ve ark. (2015), problemleri kullanımın öğrenim görülen sınıflara göre anlamlı şekilde değiştiğini ve 12. sınıf öğrencilerinin cep telefonlarını 9. sınıf öğrencilerinden daha problemleri kullandıklarını saptamışlardır. Kumcağiz ve Gündüz (2016) ise birinci sınıf üniversite öğrencilerinin

ortalamasının üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden anlamlı bir fark oluşturacak şekilde daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bulgumuz ve çalışmalarda ortaya çıkan bu sonuçlar, yaş ile problemlili cep telefonu kullanma arasındaki ilişkiyi netleştirmek için öğrencilerin yaş artışı ile ilgili farklı gelişim ve davranış özelliklerinin, gereksinimlerinin de incelenmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada cep telefonu kullanma süresi arttıkça CTPKÖ'nün tüm alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde arttığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). Oysa kullanım süresi arttıkça bireylerin cep telefonunu daha bilinçli ve kendileri için gerekli özellikleri seçerek, günlük yaşantılarında sorun oluşturmayacak şekilde kullanmaları beklenirdi. Bu bulgu cep telefonu kullanmanın bağımlılık yaratıcı etkisi olabileceğini göstermektedir. Bağımlılık, beyinde kimyasal aracı olarak dopaminin salgılanması ve sonrasında da dopamin birikimi ve bunun verdiği haz nedeniyle aynı davranışı tekrar tekrar yapma isteği ile oluşmaktadır. Cep telefonu bağımlılığı gibi teknolojik bağımlılıklar da, diğer bağımlılıkların bütün temel öğelerini barındırmaktadır (Griffiths, 2003). Bu nedenle cep telefonu kullanımı ve bağımlılık konusu son yıllarda farklı boyutlarıyla daha fazla araştırılmaktadır. Sahin ve ark. (2013) ile Öz ve ark. (2015), daha erken yaşlarda cep telefonu sahibi olan öğrencilerin problemlili cep telefonu kullanım ölçeğinden anlamlı şekilde daha yüksek puan aldıklarını belirlemişlerdir. Yılmaz ve ark. (2015) da yaptıkları çalışmanın sonunda kullanım süresi arttıkça problemlili kullanımın arttığı ancak aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını saptamışlardır. Bulgumuzun aksine Ünal (2015) ise ilk cep telefonuna sahip olma yaşı ile bağımlılık düzeyi arasında negatif yönde ancak istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu belirlemiştir.

Ebeveynlerin öğrenim durumları çocukların davranışlarını etkileyebilmektedir. Bizim çalışmamızda bağımlılık alt boyutunda en yüksek ortalamayı annesi veya babası ortaokul mezunu olan grupların aldığı, ancak bağımlılık ile ebeveyn eğitimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Alanyazında anne ve baba öğrenim seviyesi düştükçe problemlili kullanımın arttığını gösteren çalışmalar vardır. Bulgumuzla benzer şekilde Tekin (2012) annesi ve babası herhangi bir okul bitirmemiş ancak okuryazar olan öğrencilerin ölçek ortalama puanlarının diğer öğrencilere göre

daha yüksek olduğunu, değişkenler arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığını belirlemiştir. Öz ve ark. (2015) ise baba öğrenim seviyesi ilkököl ve altında olan öğrencilerin ölçek puanlarının, baba öğrenim seviyesi ortaokul ve üzeri olan öğrencilerin ölçek puanlarından anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Sánchez-Martínez ve Otero (2009) ile Roser ve ark. (2016) ise ebeveynlerin eğitim düzeyi ile problemlili cep telefonu kullanımı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Literatürde anne ve baba öğrenim durumu ile akıllı cep telefonu bağımlılığı arasında anlamlı bir fark olmadığını belirleyen bir çalışma da mevcuttur (Kahyaoğlu Süt ve ark., 2016). Eğitim seviyesinin artması, cep telefonlarının insan sağlığına olan zararları konusunda bireylerin özellikle de ebeveynlerin farkındalığının artmasındaki sebeplerden birisi olabilir. Bu nedenle eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynler, çocuklarının sağlıklı biçimde cep telefonu kullanmalarını öğretebilir, rol model olabilir veya gerektiğinde kısıtlama getirebilirler. Çalışmamızda anne ve babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin bağımlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olması bu nedene bağlı olabilir. Bazı durumlarda da eğitim düzeyi düşüklüğü nedeniyle cep telefonu hakkında bilgi sahibi olmamalarından dolayı ebeveynler, daha fazla korku ve endişe yaşayarak cep telefonu kullanımını kısıtlayabilirler.

Araştırmamızda bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarında MTAL öğrencilerinin; sosyal ilişkiler alt boyutunda ise AL öğrencilerinin aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda sadece sosyal ilişkiler alt boyutunda MTAL ile AL öğrencileri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Bulgumuzla benzer şekilde Öz ve ark. (2015) yaptıkları araştırmada endüstri meslek lisesinde eğitim gören öğrencilerin problemlili cep telefonu kullanım ölçeğinden aldıkları puanların, diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin ölçek puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Ülkemizde AL'de öğrenim gören öğrenciler daha yüksek puanlarla bu okullara girmekte ve bu öğrenciler akademik başarıya ulaşabilmek için daha fazla çalışmaktadırlar. Bu nedenle AL öğrencileri sosyal hayatlarına vakit ayırmak yerine ders çalışmayı tercih etmiş, ancak bir şekilde sürdürmek zorunda oldukları sosyal ilişkileri için ise cep telefonlarını

kullanmayı tercih etmiş olabilirler. Sosyal ilişkiler alt boyutunda AL öğrencilerinin puan ortalamalarının daha yüksek olması bu nedenden kaynaklanıyor olabilir.

Ailenin gelir durumu problemlili cep telefonu kullanımında etkili olabilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların bazılarında aile geliri düşük olanların cep telefonunu daha fazla problemlili kullandıkları belirtilirken, bazen de bu durumun tersi söz konusu olabilmektedir. Çalışmamızda CTPKÖ'nün bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarında en yüksek puan ortalamasını ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin, sosyal ilişkiler alt boyutunda ise en yüksek puan ortalamasını ekonomik durumunu orta olarak değerlendiren öğrencilerin aldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin ekonomik durum değerlendirmeleri ile bağımlılık ve sonuçlar alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Alanyazında lise ve üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda bu konuda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Ünal (2015) ailesinin aylık gelir 10 bin ve üzeri olan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin en yüksek olduğunu ancak değişkenler arasındaki farkın anlamlı olmadığını saptamıştır. Alanyazında aile gelir durumunu orta (Sánchez-Martínez ve Otero, 2009) ve düşük (Deniz, 2014; Sahin ve ark., 2013) olarak değerlendiren öğrencilerin anlamlı şekilde bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ya da daha problemlili cep telefonu kullandıklarını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Ayrıca cep telefonu bağımlılığı ölçeğinden alınan ortalama puan ile aile gelir durumu arasında anlamlı bir fark olmadığını belirleyen çalışmalar da mevcuttur (Kumcağiz ve Gündüz, 2016 ve Zulkefly ve Baharudin, 2009). Tekin (2012) ise, üniversite öğrencilerinin gelir durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, ancak 500 TL ve altında gelire sahip öğrencilerin ortalama puanının daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Günümüzde cep telefonu operatörlerinin müşterilerine sundukları kampanyalar sayesinde aylık ödenen sabit ücretler ile bir ay boyunca kullanabilecekleri belirli miktarlarda dakika, kısa mesaj ve internet hizmeti sunulmaktadır. Dakika, kısa mesaj ve internet hizmetlerinin süre, adet ve kota miktarı arttıkça, ödenen ücretlerde de artış olmaktadır. Hatta bu hizmet artık ön ödemeli olarak da verilebilmekte, kişiler belirlenen ücreti önceden ödeyerek istedikleri konuşma süresi, kısa mesaj adedi ve

kota miktarını seçebilmektedirler. Her ay belirli sabit bir ücret ödendiği için, kullanım miktarına göre ücretlendirilen sisteme göre daha avantajlı olduğu düşünülen bu sistem, çoğu cep telefonu kullanıcısı tarafından tercih edilmekte ve kullanılmaktadır. Bu sistem kişilere cep telefonlarını kullanma konusunda, diğerlerine göre kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayabilir, hatta bireylerde elde edilmiş hakların sonuna kadar kullanılması gerektiği yönünde bir düşünceye yol açabilir. Bu rahatlık hissi ve bu yöndeki bir düşünce, cep telefonlarının problemleri konusunda risk oluşturan etmenlerden birisi olabilir. Özellikle gençler açısından bu durum daha da riskli olabilir. Hatlarına yüklenen dakika, kısa mesaj ve internet miktarı ne kadar fazla olursa, gençlerin cep telefonlarını kullanma süreleri de orantılı bir şekilde artış gösterebilir. Çalışmamızda aile geliri yüksek olan öğrencilerin bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların daha yüksek olmasında, ebeveynlerin daha fazla dakika, kısa mesaj ve internet kotası olan paketleri alabilmek için yeterli ekonomik gelire sahip olmalarından ve çocukları için bu paketleri tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.3. Öğrencilerin EKÖ Puanlarının ve Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının Değerlendirilmesi

Alanyazında etkileşim kaygısı ile sosyal kaygı benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Pek çok bilim uzmanına göre sosyal kaygı adölesan dönemde ortaya çıkmaktadır (Sübaşı, 2007 ve Şahin Baltacı ve ark., 2012). Adölesan dönemde akranlarla kurulan sosyal ilişkiler giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu dönemde yaşanan kaygı, kişilerarası ilişkilerin de bozulmasına neden olabilir ve bu durum uzun vadede devam edebilir. Çalışmamızda öğrencilerin EKÖ'den aldıkları ortalama puan $55,13 \pm 13,65$ olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %48,5'inin ortalamanın üstünde puan aldıkları saptanmıştır. Bu sonuç, öğrencilerinin yarısına yakınının etkileşim konusunda sıkıntı yaşadıklarını bizlere göstermektedir. Bu kaygıdan kurtulamayan adölesanlar, hayatlarının ilerleyen dönemlerinde daha büyük sorunlarla karşı karşıya kalabilirler (Arslan ve Tutgun Ünal, 2013). Bu nedenle adölesan dönemde mevcut olan etkileşim kaygısının sağlıklı bir şekilde atlatılması önemlidir.

İnsanlarla daha fazla yüz yüze iletişime girmek, etkileşim kaygısından kurtulmak için faydalı bir yöntem olabilir.

Araştırmamızda EKÖ'den alınan puanlar ile yaş arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=-0,113$, $p<0,001$). Çalışmamızdan elde ettiğimiz bulguyla benzer şekilde Reid ve Reid (2007), 16-55 yaş arasındaki 158 kişi ile yaptıkları çalışmada, yaş ve etkileşim kaygısı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Noyan ve Sertel Berk (2007) ise 13-17 yaş arası öğrencilerle yaptığı araştırma sonunda yaş ve sosyal fobi puanları arasında negatif yönde ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Adölesan dönemde kişilerarası iletişimde kaygı yaşanması muhtemeldir. Yaşın ilerlemesiyle, kişinin adölesan dönemin sonlarına doğru gelmesi ve diğer insanlarla etkileşime girme sayısının artmasıyla, yaşanan bu kaygının da giderek azalması beklenmektedir. Çalışmamızda da yaşla birlikte etkileşim kaygısında azalma görülmesinin bu sebeplerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda kadın öğrencilerin etkileşim kaygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve cinsiyet ile etkileşim kaygısı arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Alanyazında etkileşim kaygısı; sosyal kaygı, sosyal anksiyete ve sosyal fobi gibi konularda da değerlendirilmektedir. Alanyazında kadın öğrencilerin (Demir ve ark., 1999; Demir ve ark., 2000) ve erkek öğrencilerin (Donovan ve MacIntyre, 2004 ve Yılmaz ve ark., 2015) daha fazla etkileşim kaygısına/sosyal kaygıya sahip oldukları ancak cinsiyetler arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenen çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmamızın bulgularıyla benzer şekilde etkileşim kaygısının/sosyal kaygının farklı okullarda öğrenim gören kadın öğrencilerde anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu belirleyen çalışmalar da mevcuttur (Donovan ve MacIntyre, 2004; Gençay ve Aydın, 2016; La Greca ve Lopez, 1998; Şahin ve Gülnar, 2016 ve Yıldırım ve ark., 2011). Ayrıca alanyazında bulgumuzun aksine erkek öğrencilerde etkileşim kaygısının daha yüksek olduğunu ve değişkenler arasındaki farkın anlamlı olduğunu belirleyen çalışmalar da yer almaktadır (Noyan ve Sertel Berk, 2007; Özgür, 2013 ve Salazar, 2016).

İlgili alanyazın incelendiğinde yapılan benzer çalışmalar ve bizim çalışmamızda elde edilen bulgular, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla etkileşim kaygısı yaşadıklarını göstermektedir. Dünya üzerinde kadınlara ve erkeklere verilen değer; kültürlere, yaşanan toplumun cinsiyet algısına ve toplumsal cinsiyet rollerine göre değişkenlik göstermektedir. Çalışmamızda etkileşim kaygısını kadın öğrencilerin daha fazla yaşamasında, ataerkil değerlerin etkin olduğu bir toplum olarak nitelendirdiğimiz ülkemizde geçmişe oranla daha az belirgin olsa da, hâlâ kız ve erkek çocuklara verilen değerler değişkenlik göstermesinden ve bu durumun bir sonucu olarak da kız çocukların yetiştirilme biçimlerinin erkek çocuklara kıyasla daha tutucu ve baskıcı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızda belirlendiği üzere kadın öğrencilerin günlük cep telefonu kullanım sürelerinin daha uzun olmasının ve CTPKÖ'nün tüm alt boyutlarında daha yüksek ortalamaya sahip olmalarının da bu sebepten kaynaklandığı düşünülmektedir. Aileleri tarafından baskı altında yetiştirilen kız çocuklarında etkileşim kaygısı yaşanma olasılığı daha yüksek olabilmektedir. Adölesan çağı aynı zamanda arkadaşlık ilişkilerinin, kişilerin hayatlarında daha da önem kazandığı bir süreçtir. Gerek etkileşim kaygısı nedeniyle gerekse aile tutumu nedeniyle yüz yüze iletişime giremeyen kadın öğrencilerin cep telefonu kullanmaya yönelmeleri, dolayısıyla da problemlili cep telefonu kullanımının daha fazla görülmesi ilişkilendirilebilir.

Araştırmamızda EKÖ puanları ile öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflar da karşılaştırılmıştır. Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin ortalama puanının 12. sınıf öğrencilerinin ortalama puanından istatistiksel açıdan anlamlı olacak şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Yıldırım ve ark. (2011) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmanın sonucunda çalışmamızla benzer sonuçlar bildirmişler ve birinci sınıf öğrencilerinin sosyal kaygı puan ortalamasının son sınıf öğrencilerinin ortalamasından anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Demir ve ark. (1999) yaptıkları bir çalışmada ise 9. sınıf öğrencilerinin sosyal anksiyete puan ortalamasının ilköğretim 4 ve 6. sınıf öğrencilerinden; yine Demir ve ark. (2000), yaptıkları bir başka çalışmada ise ilköğretim 8. sınıf öğrencilerin ortalama puanının 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinin puanlarından anlamlı şekilde daha düşük olduğu belirlemişlerdir. Bu bulgulardan farklı olarak Yılmaz ve ark. (2015), 12. sınıf

öğrencilerinin sosyal kaygı puan ortalamasının 9. sınıf öğrencilerinin ortalamasından anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Çalışmamızda 9. sınıf öğrencilerinin daha fazla etkileşim kaygısı yaşamalarının nedeni, okullarındaki ilk yılları olmasına bağlı olarak henüz akranlarıyla kuvvetli ilişkiler kuramamış olmalarının bir sonucu olabilir. Çalışmamızda belirlendiği üzere Facebook hesabı olan 9 ve 10. sınıf öğrencilerinin sayısının fazla olmasının da bu nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin cep telefonu kullanma süreleri arttıkça, EKÖ'den aldıkları puanın anlamlı şekilde azaldığı ve daha az etkileşim kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bulgumuzun aksine Yılmaz ve ark. (2015) sosyal kaygı ile cep telefonu kullanım süresi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Çalışmamızda öğrencilerin cep telefonu kullanım süresi arttıkça CTPKÖ alt boyutlarından alınan puanların da arttığı, dolayısıyla daha problemliler cep telefonu kullandıkları belirlenmiştir. Ölçeğin sosyal ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanın kullanım süresi ile birlikte giderek artması, öğrencilerin sosyal ilişkilerini cep telefonları ile sürdürmeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Bu bulgu, cep telefonunu az kullananlara oranla, bu öğrencilerin daha az yüz yüze etkileşim kurduklarını düşündürmektedir. Bu nedenle cep telefonu ile etkileşim kurmayı tercih eden öğrencilerin EKÖ puanlarının daha yüksek olması beklenirdi. Çalışmamızda ortaya çıkan bu sonuç, yüz yüze iletişim yerine cep telefonu ile etkileşim kurmanın, etkileşim kaygısı üzerinde nasıl ve ne ölçüde etkili olduğu konusunun niteliksel çalışmalarla incelenmesinin gerekliliğini göstermektedir.

Bu çalışmada anne ve baba öğrenim durumları ile öğrencilerin EKÖ'den aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve öğrencilerin ölçek puanlarının ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre değişiklik göstermediği ortaya çıkmıştır ($p > 0,05$). Bu bulguyla benzer şekilde Noyan ve Sertel Berk (2007) anne-baba öğrenim düzeyinin sosyal fobi üzerinde etkisi olmadığını belirlemişlerdir. Oysa ebeveyn eğitimi arttıkça çocukların etkileşim becerilerinin artması beklenirdi. Çünkü çocuklar öncelikle ebeveynlerden öğrenmektedirler. Bu durumda ebeveynlerin eğitim düzeyi ile etkileşim becerileri arasındaki ilişkinin de sorgulanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

4.4. CTPKÖ Alt Boyut Puanları ile EKÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

İnsanlarla etkileşim konusunda sıkıntı yaşayan bireylerin yüz yüze iletişim kurmak yerine, bu konuda kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayan cep telefonları ile kişiler arası iletişimlerini sürdürmek istemeleri, problemlili cep telefonu kullanımının artmasına sebep olabilir. Çalışmamızın üçüncü önemli sorusu problemlili cep telefonu kullanımı ile etkileşim kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığıydı. Bu nedenle çalışmamızda problemlili cep telefonu kullanımının, adölesanların yaşadıkları etkileşim kaygısı ile ilişkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu sorunun cevabına ait bulgulara bakıldığında, EKÖ'den alınan ortalama puan ile CTPKÖ'nün bağımlılık, sosyal ilişkiler ve sonuçlar alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Dolayısıyla problemlili cep telefonu kullanma ile etkileşim kaygısı arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızla benzer şekilde Ha ve ark. (2008) problemlili cep telefonu kullanan gruptaki öğrencilerin, karşılaştırma grubundaki öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı şekilde daha fazla etkileşim kaygısı yaşadıklarını belirlemişlerdir. Ülkemizde yapılan benzer çalışmalar olarak Deniz (2014) ile Yılmaz ve ark. (2015) da, problemlili cep telefonu kullanımı ile sosyal kaygı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır.

Yapılan başka çalışmalarda da etkileşim kaygısının/sosyal kaygının problemlili cep telefonu kullanımı ve cep telefonu bağımlılığı için yordayıcı faktör olduğu belirlenmiştir (Chiu,2014; Doğan ve İlçin Tosun, 2016; Lee ve ark., 2014 ve Liao ve Wan, 2010). Bu bulgular ve bizim bulgumuz öğrencilerin sosyal etkileşim kaygısı yaşamaları nedeniyle cep telefonu kullanımına yöneldiklerini ve etkileşim kaygıları arttıkça problemlili cep telefonu kullanımlarının da arttığını göstermektedir.

Cep telefonu kullanımı nedeniyle yüz yüze iletişim gitgide önemini yitirmektedir. Casey (2012) üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin yüz yüze iletişim ile negatif yönde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu

belirlemiştir. İletişim konusunda sıkıntı yaşayan bireylerde yüz yüze iletişimin daha da azalması, bu sorunla başa çıkmalarının önünde engel teşkil etmektedir. Oysaki etkileşim kaygısının insanlarla birebir iletişime geçildikçe azalması muhtemeldir. Etkileşim kaygısının büyük ölçüde adölesan dönemde ortaya çıktığı düşüncesinde bilim dünyası birleşmektedir (Sübaşı, 2007 ve Şahin Baltacı ve ark., 2012). Adölesanların bu kaygı ile başa çıkabilmek için cep telefonu kullanımlarını arttırmaları ve bu durumun erken dönemde fark edilememesi, sorunu çözmekten çok, problemlili cep telefonu kullanımı gibi daha önemli sorunların oluşmasına sebep olabilir. Ayrıca, akıllı cep telefonu kullanmanın sonucu olarak da etkileşim kaygısı gelişebilir, çünkü kişi başlangıçtan itibaren karşıdakinin tepki ve geri bildirimlerini, yüz yüze olmaması nedeniyle görememesinden dolayı daha kolay bir biçimde iletişimi öğrenmiştir. Bu nedenle erken yaştan itibaren kullanmaya başladığında cep telefonları, etkili iletişimi engelleyici de olabilir. Dolayısıyla etkileşim kaygısı ve problemlili telefon kullanımı arasındaki ilişkinin neden-sonuç bağlantısı açısından araştırılması gerekmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ortaöğretimde okuyan 1274 öğrencide problemlili cep telefonu kullanımı, etkileşim kaygısı ve problemlili cep telefonu ile etkileşim kaygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları ve önerileri sunulmuştur.

5.1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,9'u kadın, %56,1'i erkektir ve yaş ortalamalarının $16,07 \pm 0,99$ olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin %30,8'inin 9. sınıfta, %35,3'ünün 10. sınıfta, %28,8'inin 11. sınıfta ve %5,0'inin ise 12. sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin %98,5'i ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %88,9'u ekonomik durumunu orta olarak değerlendirmiştir.

Katılımcıların anne öğrenim durumlarına bakıldığında; %74,3'ü ilk ve ortaöğretim düzeyinde, %24,3'ü ise lisans ve lisansüstü düzeyinde bir okuldan mezundur. Baba öğrenim durumlarına bakıldığında ise %62,2'sinin ilk ve orta öğretim mezunu, %37,4'ünün ise lisans ve lisansüstü mezunu oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin yarısından daha fazlasının (%54,5) 4 ile 6 yıl arasında cep telefonu kullandıkları ve bu oranların kadın öğrencilerde %56,5, erkek öğrencilerde ise %52,9 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile cep telefonu kullanım süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin cep telefonlarında internet, fotoğraf/video, müzik vb. özelliklerin bulunma oranları %85,9 ile %100 arasında değişmektedir. Seçtikleri özellikler göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun akıllı cep telefonu özelliklerine sahip telefon kullandıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin cep telefonlarında en fazla kullandıkları özellik %74,4 ile internettir. İnternette en fazla kullanılan özellikler ise sırasıyla müzik, konuşma, kısa mesaj, fotoğraf/video ve oyun olarak belirlenmiştir.

Her iki cinsiyette de en fazla kullanılan özellik olan interneti kadın öğrencilerin daha fazla kullandıkları saptanmıştır ($p<0,001$). Konuşma ve oyun özelliklerini erkek öğrencilerin; kısa mesaj, internet, fotoğraf/video ve müzik özelliklerini ise kadın öğrencilerin anlamlı şekilde daha fazla kullandıkları belirlenmiştir ($p<0,05$).

Cep telefonu kullanma süresinin artmasıyla birlikte, konuşma ve kısa mesaj özelliklerini kullanan öğrenci sayısında da artış olduğu ve cep telefonu kullanma süresi ile konuşma, kısa mesaj, internet ve fotoğraf/video özelliklerini kullanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin %73,9'unun cep telefonlarını günde en az 3 saat kullandıkları ve kadın öğrencilerin cep telefonlarını erkek öğrencilerden gün içerisinde daha uzun süre kullandıkları saptanmıştır ($p<0,001$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ile günlük ortalama cep telefonu kullanma süreleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0,05$) ve veri toplama formunda kategorize edilen kullanma saatleri arasında en yüksek değer olan "7 saat ve üzeri" seçeneğini en fazla 11. sınıf öğrencilerinin seçtiği belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %95,3'ünün en az bir sosyal ağ sitesinde üyeliğinin olduğu ve erkek öğrencilerde bu oranın daha fazla olduğu saptanmıştır ($p>0,05$). Hesap açılan sosyal ağ siteleri arasında ilk sırada yer alan Facebook'ta, en fazla 9. sınıf öğrencilerinin hesabı olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Sosyal ağ siteleri arasında kadın öğrencilerde ilk sırayı Instagram, erkek öğrencilerde ise Facebook almaktadır ($p<0,001$). Sosyal ağ sitelerinde hesabı olan öğrenciler arasında en düşük oran 12. sınıf öğrencilerindedir.

5.2. Öğrencilerin CTPKÖ Alt Boyut Puanlarına ve Sosyodemografik Özellikleri ile CTPKÖ Alt Boyut Puanlarının İlişisine Ait Sonuçlar

Öğrenciler CTPKÖ'nün alt boyutları arasında en yüksek puan ortalamasını bağımlılık alt boyutundan, en düşük puan ortalamasını ise sosyal ilişkiler alt boyutundan almışlardır.

Bağımlılık alt boyutunda öğrencilerin %53,4'ü, sosyal ilişkiler alt boyutunda %55,9'u ve sonuçlar alt boyutunda ise %51,6'sı ortalama puanın üzerinde bir puan almıştır.

Öğrencilerin yaşları ile bağımlılık ve sonuçlar alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf, sosyal ilişkiler alt boyutu ile negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yaş ile yalnızca sonuçlar alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,001$).

Öğrencilerin cinsiyetleri ile bağımlılık, sosyal ilişkiler ve sonuçlar alt boyutlarının tamamı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Kadın ve erkek öğrencilerin CTPKÖ'nün bağımlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının, diğer alt boyutlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin CTPKÖ'nün alt boyutlarının tümünden daha yüksek ortalamaya sahip oldukları ve dolayısıyla daha fazla problemlerle cep telefonu kullandıkları saptanmıştır.

Ölçeğin her üç boyutunda da en yüksek puan ortalamasının 11. sınıf öğrencilerinde olduğu belirlenmiştir. CTPKÖ'nün sadece sonuçlar alt boyutunda sınıflara göre anlamlı bir ilişki olduğu ve bu farkın 11. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı saptanmıştır ($p<0,001$).

Cep telefonu kullanma süresi ile bağımlılık, sosyal ilişkiler ve sonuçlar alt boyutlarının tamamı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kullanma süresi arttıkça CTPKÖ'nün alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının da arttığı, 7 yıl ve üzerinde cep telefonu kullanan öğrencilerin ölçek alt boyutlarının tümünde en yüksek ortalamayı aldıkları saptanmıştır.

MTAL öğrencilerinin bağımlılık ($p>0,05$) ve sonuçlar ($p>0,05$) alt boyutlarından; AL öğrencilerinin ise sosyal ilişkiler ($p<0,05$) alt boyutundan aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

CTPKÖ'nün alt boyutlarında en yüksek ortalamaları bağımlılık alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin, sosyal ilişkiler alt boyutunda annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ve sonuçlar alt boyutunda ise annesi lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları belirlenmiştir. Sadece sosyal ilişkiler alt boyutu ile anne öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0,001$) ve ortaya çıkan farkın okuryazar olmayan anneye sahip olan öğrencilerden kaynaklandığı saptanmıştır.

CTPKÖ'nün bağımlılık alt boyutunda babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin, sosyal ilişkiler alt boyutunda babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ve sonuçlar alt boyutunda ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını aldıkları belirlenmiştir. Baba öğrenim durumu ile yalnızca sosyal ilişkiler alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Ailelerin gelir durumu arttıkça CTPKÖ'nün bağımlılık alt boyutundan alınan puan ortalamalarının da arttığı ve ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin CTPKÖ'nün bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarında, istatistiksel açıdan anlamlı şekilde en yüksek ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir ($p<0,05$). Sosyal ilişkiler alt boyutunda ise ekonomik durumunu orta olarak değerlendiren öğrencilerin en yüksek ortalamayı aldıkları ancak değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

5.3. Öğrencilerin EKÖ Puanlarına ve Sosyodemografik Özellikleri ile EKÖ Puanlarının İlişkisine Ait Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğrencilerin EKÖ'den aldıkları ortalama puanın $55,13\pm 13,65$ olduğu ve %51,5'inin EKÖ ortalamasının altında puan aldıkları belirlenmiştir.

Çalışmada öğrencilerin yaşları ile EKÖ'den aldıkları puanlar arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, yaşla birlikte etkileşim kaygılarının azaldığı belirlenmiştir ($p<0,001$).

Kadın öğrencilerin EKÖ'den aldıkları puan ortalamasının erkek öğrencilerin aldıkları puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu, kadın öğrencilerin daha fazla etkileşim kaygısı yaşadıkları saptanmıştır ($p<0,001$).

Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflar ile EKÖ'den aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0,05$), en yüksek puan ortalamasını 9. sınıf öğrencilerinin, en düşük puan ortalamasını ise 12. sınıf öğrencilerinin aldıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türleri ile EKÖ'den aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0,05$), fakat AL'de öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Cep telefonu kullanma süresi ile EKÖ'den alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$) ve cep telefonunu yeni kullanmaya başlayanların daha fazla etkileşim kaygısı yaşadıkları saptanmıştır.

EKÖ'den en yüksek ortalamayı annesi ilköğretim mezunu olan öğrenciler ile babası okuryazar olmayan öğrencilerin aldıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin öğrenim durumları ile EKÖ'den alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

5.4. CTPKÖ Alt Boyutları ve EKÖ Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar

Çalışmanın üçüncü önemli sorusu etkileşim kaygısı ile problemlili cep telefonu kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu idi. EKÖ'den alınan puanlar ile CTPKÖ'nün bağımlılık, sosyal ilişkiler ve sonuçlar alt boyutlarından alınan puanlar arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$), dolayısıyla öğrencilerde etkileşim kaygısı arttıkça problemlili cep telefonu kullanımının da arttığı belirlenmiştir.

5.5. Öneriler

Bu bölümde adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımının ve etkileşim kaygısı ile olan ilişkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları dikkate alınarak sunulabilecek önerilere yer verilmiştir.

5.5.1. Öğrencilere Yönelik Öneriler

- Öğrencilerin yarısından fazlasının CTPKÖ’den alınan ortalama puandan daha yüksek puan aldıkları bulgusuna dayanılarak, öğrencilerin cep telefonunu sağlıklı biçimde kullanabilmeleri ve sorumluluk alabilmeleri için bu konuda bilinçlenmeleri, bu duruma neden olan faktörleri tanımlayabilmeleri ve bu sorunların çözümüne yönelik ilgili kurum ve kuruluşlardan destek almaları,

- Öğrencilerin büyük çoğunluğunun günde en az 3 saat cep telefonu kullandıklarının belirlenmesi nedeniyle cep telefonu kullanımı için harcanılan zamanı sanat, spor, eğitici kurslar, hobiler ve sosyal aktiviteler gibi gelişimlerine yönelik daha faydalı alanlarda kullanmaları,

- Öğrencilerin yarısına yakınının EKÖ’den alınan ortalama puandan daha yüksek puan aldıkları bulgusuna dayanılarak, kişilerarası ilişkilerini cep telefonları aracılığı ile değil yüz yüze sürdürmeye dikkat etmeleri.

5.5.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Bireyin eğitimi ailede başladığı için, aile büyüklerinin ve ebeveynlerin çocuklara cep telefonlarını uygun ve sağlıklı şekilde kullanmaları konusunda örnek olmaları,

- Gelir durumu arttıkça problemleri kullanımın arttığı bulgusuna dayanılarak, alınacak cep telefonlarının özelliklerinin fazla, fiyatının pahalı ve çocukların kullanacakları telefon hattının dakika, kısa mesaj ve özellikle de internet kotası açısından yüksek olmamasına dikkat etmeleri,

- Çocuklarına günlük cep telefonu kullanma süresi açısından sınırlandırma getirmeleri, cep telefonu, internet vb. teknolojik araçları yatak odası yerine yüzyüze iletişimin olabileceği salonda, ortak oturma alanında ve sınırlı mekânda kullandırmaları,

- Etkileşim kaygısını azaltmak için çocuklarını akranlarıyla ve diğer insanlarla yüz yüze ilişkiler kurmaları konusunda cesaretlendirmeleri,

- Hem cep telefonu kullanımını azaltması ve kişilerarası ilişkiler kurmalarına yardımcı olması, hem de sosyal ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunması açısından çocuklarını, ilgi duydukları sportif veya sanatsal faaliyetlere, sosyal aktivitelere, eğitici kurslara ve edinebilecekleri hobilere yönlendirmeleri, aile olarak birlikte bu hobileri paylaşmaları ve sürdürmeleri.

5.5.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Cep telefonlarının yol açtığı fiziksel, sosyal ve ruhsal zararlara yönelik, ilgi çekebilecek yarışma, münazara, panel, sempozyum vb. etkinliklerle öğrencileri bilinçlendirmeleri,

- Ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin bağımlılık alt boyutu puanlarında azalma olduğu gözlemlendiğinden, problemlerli cep telefonu kullanımı konusunda anne ve babaların farkındalıklarının artmasına yönelik eğitimler planlanmaları ve uygulamaları,

- Problemlerli cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı konularında risk altında olan öğrencilerin erken tanınması için okullarda belirli aralıklarla taramalar yapmaları, belirlenen öğrencilerin aile ile işbirliği içerisinde ilgili profesyonellere yönlendirmeleri,

- Adölesanları ve ailelerini sağlıklı etkileşim kurma konusunda bilinçlendirmeleri, okullardaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik uygulamalarını aileyi de kapsayacak biçimde yeniden şekillendirmeleri.

5.5.4. Devlet Organlarına Yönelik Öneriler

- Toplumun problemlerli cep telefonu kullanımı konusunda farkındalıklarının artmasına yönelik çalışmalar yapılması (afiş, broşür, kamu spotu vb.),

- Kamu politikası olarak, adölesan sağlığını korumak amacıyla, problemlili cep telefonu kullanımı ile mücadele konusunda organizasyonlar yapılması ve bu alanda çalışan kişi, kurum ve kuruluşları desteklemesi,

- Cep telefonu kullanmaya başlama yaşı giderek düştüğünden, erken yaşlarda cep telefonu kullanımına neden olabilecek yazılı, görsel ve işitsel medya araçlarının, cep telefonlarını özendirici yaklaşımlarını azaltmaya yönelik kamu politikaları oluşturulması,

- Ailelerin çocuklarını sanat, spor, eğitici kurslar, hobiler, sosyal aktiviteler gibi alanlara kolay ve ekonomik olarak ulaştırabilmeleri açısından yerel yönetim veya ilgili kuruluşların desteklenmesi,

- Problemlili cep telefonu kullanımının etkileşim kaygısı ile ilişkisi olduğu belirlendiğinden adölesanların etkileşim kaygılarıyla baş etmelerine ve başarılı kişilerarası ilişkiler kurma becerilerini geliştirmelerine yönelik eğitim programlarına, eğitim öğretim müfredatlarında uygulamalı olacak şekilde yer verilmesi.

5.5.5. Sağlık Profesyonellerine Yönelik Öneriler

- Pek çok bağımlılığın başlama yaşı olan adölesan dönemde, en az ilaç ve madde bağımlılıkları kadar insan sağlığını etkileyen problemlili cep telefonu kullanımının, erken yaşlarda tanınması ve tedavi edilmesi için yapılacak çalışmalar ve taramaların artırılması,

- Öğrencilerin yüz yüze iletişim kurmalarını desteklemek amacıyla etkileşim kaygılarını azaltmaya, sosyal becerilerini ise arttırmaya yönelik danışmanlık çalışmalarının yapılması,

- Cep telefonu bağımlılığının DSM içinde yer alması için önerilerde bulunulması,

- Bizzat kendi davranışlarıyla topluma rol model olmaları ve sağlıklı cep telefonu kullanımı konusunda sağlık politikalarının oluşturulmasında görev almaları.

5.5.6. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Adölesanlarda problemlı cep telefonu kullanımına sebep olan tüm biyopsikososyal, ekonomik, kültürel vb. faktörlerin ve problemlı kullanım ile ilişkili olabilecek diğer bağımlılıkların (internet bağımlılığı vb.) belirlenerek bunlara yönelik çalışmaların yapılması,

- Adölesanlarda etkileşim kaygısına sebep olabilecek risk faktörlerinin belirlenmesi ve bunlara yönelik daha detaylı çalışmaların yapılması,

- Alanyazında yapılan çalışmaların genellikle psikoloji, halk sağığı ve eğitim bilimleri alanlarında yoğunlaştığı, ruh sağığı ve psikiyatri profesyonelleri tarafından yapılan çalışmaların ise yetersiz olduğu gözlemlendiğinden, ilgili sağık profesyonelleri tarafından problemlı cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı konularında daha fazla çalışma yapılması,

- Bağımlılıkların başlaması açısından adölesan dönem oldukça kritik bir çağdır ve Türkiye’de bu konu ile ilgili, özellikle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile yapılmış çalışmaların sayısı yetersizdir. Geleceğin yetişkin bireyleri olacak adölesanların, dolayısıyla da toplumumuzun, gelecek dönemlerdeki sağığı açısından problemlı cep telefonu kullanımı konusu oldukça önemlidir. Bu nedenle problemlı cep telefonu kullanımı ve buna sebep olan faktörler konusunda farklı illeri ve coğrafi bölgeleri kapsayacak daha geniş örneklem gruplarıyla nitel ve nicel çalışmalar yapılması önerilmektedir.

ÖZET

Adölesanlarda Problemlı Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi

Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte olan bu araştırma adölesanlarda problemlı cep telefonu kullanımını ve problemlı kullanımın sosyodemografik özellikler ve etkileşim kaygısı ile olan ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma 2014-2015 eğitim öğretim döneminde, altı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören lise öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini bu okullara devam eden, anketleri doldurmalarına engel olacak herhangi bir sağlık sorunu olmayan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 1274 öğrenci oluşturmuştur.

Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik veri toplama formu ile Cep Telefonu Problemlı Kullanım Ölçeği ve Etkileşim Kaygısı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal Wallis Varyans Analizi uygulanmış, Tukey testi ve Mann Whitney U Testi yapılmıştır. İki grubu karşılaştırmada Student *t* testi ve Ki-Kare testi kullanılmıştır. Ölçekler arası karşılaştırma için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,9'unun kadın, %56,1'inin erkek olduğu ve yaş ortalamalarının 16,07±0,99 olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin cep telefonlarında en fazla kullandıkları özelliğın %74,4 ile internet olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %28,8'inin cep telefonlarını bir günde ortalama 3-4 saat, %45,1'inin ise 5 saat ve üzerinde kullandıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin Cep Telefonu Problemlı Kullanım Ölçeği alt boyutları arasında en yüksek puan ortalamasını bağımlılık alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşları ile bağımlılık ve sonuçlar alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf, sosyal ilişkiler alt boyutu ile negatif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Kadın öğrencilerin tüm alt boyutlarda en yüksek ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir ($p<0,001$). Cep telefonu kullanma süresi arttıkça öğrencilerde problemlı cep telefonu kullanımının da arttığı saptanmıştır ($p<0,05$). Ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren öğrenciler bağımlılık ve sonuçlar alt boyutlarından en yüksek ortalamaları almışlardır ($p<0,05$).

Öğrencilerin yaşları arttıkça etkileşim kaygılarının anlamlı şekilde azaldığı belirlenmiştir ($p<0,001$). Kadın öğrencilerde etkileşim kaygısının daha fazla olduğu ($p<0,001$) ve öğrencilerin cep telefonu kullanma süresi arttıkça etkileşim kaygılarının azaldığı saptanmıştır ($p<0,05$).

Etkileşim kaygısı ile problemlı cep telefonu kullanımı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Adölesan, Cep Telefonu, Kaygı, Problemlı Cep Telefonu Kullanımı, Sosyal Etkileşim

SUMMARY

Problematic Mobile Phone Use and Associated with Interaction Anxiousness in Adolescents

This descriptive and cross-sectional study is conducted to determine problematic mobile phone use and its associations with sociodemographic characteristics and interaction anxiousness in adolescents.

The study is conducted with high school students in six secondary education institutions in 2014-2015 education period. The sample of the study is consisted of 1274 students who attended this schools, have not any health problems that can create barriers to fill out questionnaires and accepted to participate voluntarily.

In this study, the data are collected using with sociodemographic data collection form developed by researcher, Problematic Mobile Phone Use Scale and Interaction Anxiousness Scale. One-way analysis of variance (ANOVA), Kruskal Wallis analysis of variance, Tukey test and Mann Withney U test are used to evaluate the data. Student *t* test and Chi-square test are used to compare two groups. Pearson correlation analysis is performed for comparison between the two scales.

In the study, they are found that 43,9% of students participated are women, 56,1% of students participated are male and mean age is $16,07 \pm 0,99$. It is determined that the most used feature of students on their mobile phones is internet with 74,4%. It is found that 28,8% of the students use mobile phones in average 3-4 hours a day and 45,1% over 5 hours.

Among the subscales of the Mobile Phone Problematic Use Scale, it is determined that the students have the highest score average from the dependency. There is a positive but weak correlation between the age of the students with the subscales of dependence and outcomes, while there is a significantly negative but weak correlation with the subscale of social relationship ($p < 0,001$). It is determined that female students have the highest average in all subscales ($p < 0,001$). Also, it is found that the more duration of mobile phone usage stringed out, the more problematic mobile phone usage increased in students ($p < 0,05$). Students who evaluated the economic situation as high, had the highest average of dependency and results subscales ($p < 0,05$).

It is determined that the ages of the students are increased, the interaction anxiousness is decreased significantly ($p < 0,001$). They are found that female students have more of interaction anxiousness ($p < 0,001$) and while the duration of mobile phone usage is increased, the interaction anxiousness is decreased in students ($p < 0,05$).

It is determined that there is a significantly positive but weak correlation between interaction anxiousness and problematic mobile phone usage.

Key Words: Adolescent, Anxiety, Mobile Phone, Problematic Mobile Phone Use, Social Interaction

KAYNAKLAR

- ACILAR A, TURAN AH (2016). Üniversite öğrencileri ve mobil ticaret: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi örneği (University students and mobile commerce: A study at Bilecik Seyh Edebali University). *Global İşletme Araştırmaları Kongresi (GİAK-2016)*, Işık Üniversitesi, 26-27 Mayıs, İstanbul.
- AHMED I, QAZI TF (2011). A look out for academic impacts of social networking sites (SNSs): A student based perspective. *African Journal of Business Management*, **5**(12): 5022-5031.
- AHMED I, QAZI TF, PERJI K (2011). Mobile phone to youngsters: Necessity or addiction. *African Journal of Business Management*, **5**(32): 12512-12519.
- AKKOR HÖ, ÇAĞLAR E (2016). Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin internet bağımlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi “Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği”. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, **43**: 475-492.
- ALİCAN C, SABAN A (2013). Ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin tutumları: Ürgüp örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **35**(2): 1-14.
- ALJOMAA SS, QUDAH MFA, ALBURSAN IS, BAKHIET, SF, ABDULJABBAR AS (2016). Smartphone addiction among university students in the light of some variables. *Computers in Human Behavior*, **61**: 155-164.
- ALTUN S, SÜER N (2015). TEOG sistemi: Cinsiyet, dersaneye gitme durumu ve sosyoekonomik düzey değişkenlerine göre incelenmesi, *Türkiye Özel Okullar Birliği Dergisi*, **31**: 20-25.
- ANÇEL G, AÇIKGÖZ İ, YAVAŞ AYHAN AG. (2015). Problemlerli internet kullanımı ile duygusal zekâ ve bazı sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **16**(4): 255-263.
- ARISOY Ö (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar/Current Approaches in Psychiatry*, **1**(1): 55-67.
- ARSLAN A, TUTGUN ÜNAL A (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin cep telefonu kullanım alışkanlıkları ve amaçlarının incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, **1**(10): 182-201.

- AUGNER C, HACKER GW (2012). Associations between problematic mobile phone use and psychological parameters in young adults. *International Journal of Public Health*, **57**(2): 437-441.
- AVCILAR MY, DEMİRGÜNEŞ BK (2016). Kişilik özelliklerinin sosyal medya kullanım motivasyonları üzerindeki etkilerinin tespiti. *International Turgut Ozal Congress On Business Economics And Political Sciences*, Turgut Özal Üniversitesi, 14-16 Nisan, Ankara.
- AVVANAVAR SM, NANDA KUMAR BS, SHRIHARI S, ARE RB (2008). Mobile phones: An anthropological review of its evolutionary impact. *Journal of International Social Research*, **1**(5): 81-103.
- AYDIN K (2004). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu kullanımı ve GSM operatörü tercihleri üzerine bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **9**(1): 149-164.
- AYTEKİN Ç, SÜTCÜ CS (2012). Yeni medya ve ağ nesli: Türkiye örneği. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of Marmara Social Research*, **3**: 1-13.
- BAL E (2013). Teknoloji çağında cep telefonu kullanım alışkanlıkları ve motivasyonlar: Selçuk Üniversitesi öğrencileri üzerine bir inceleme. Yüksek lisans tezi. T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BARRY S, MURPHY K, DREW S (2015). From deconstructive misalignment to constructive alignment: Exploring student uses of mobile technologies in university classrooms. *Computers & Education*, **81**: 202-210.
- BAŞTÜRK AKCA E, KAYA B (2016). Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden dijital bölünme ve farklı yaklaşımlar. *Intermedia International e-Journal*, **3**(5): 301-319.
- BAŞTÜRK AKCA E, SAYIMER İ, ERGÜL S (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, **5**(10): 71-86.
- BATUR Z, UYGUN K (2012). İki neslin bir kavram algısı: Teknoloji. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **5**(1): 74-88.
- BERANUY M, OBERST U, CARBONELL X, CHAMARRO A (2009). Problematic internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, **25**(5): 1182-1187.
- BEROLO S, WELLS RP, AMICK BC (2011). Musculoskeletal symptoms among mobile hand-held device users and their relationship to device use: A preliminary study in a Canadian University population. *Applied Ergonomics*, **42**(2): 371-378.

- BHARDWAJ M, ASHOK MSJ (2015). Mobile phone addiction and loneliness among teenagers. *Int J Indian Psychol*, **2**: 27-34.
- BIANCHI A, PHILLIPSI JG (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, **8**(1): 39-51.
- BICKHAM DS, HSWEN Y, RICH M (2015). Media use and depression: Exposure, household rules, and symptoms among young adolescents in the USA. *International Journal of Public Health*, **60**(2): 147-155.
- BIGLU MH, GHAVAMI M (2016). Factors influencing dependence on mobile phone. *J Anal Res Clin Med*, **4**(3): 158-162.
- BILLIEUX J, VAN DER LINDEN M, ROCHAT L (2008). The role of impulsivity in actual and problematic use of the mobile phone. *Applied Cognitive Psychology*, **22**(9): 1195-1210.
- BILLIEUX J, MAURAGE P, LOPEZ-FERNANDEZ O, KUSS DJ, GRIFFITHS MD (2015). Can disordered mobile phone use be considered a behavioral addiction? An update on current evidence and a comprehensive model for future research. *Current Addiction Reports*, **2**(2): 156-162.
- BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU (2017). Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu 2016 Yılı 4. Çeyrek Ekim – Kasım – Aralık. Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara. Erişim Adresi: [https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fPazar_Verileri%2f2016-Q4.pdf]. Erişim Tarihi: 18/05/2017.
- BRAGAZZI NL, DEL PUENTE G (2014). A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. *Psychology Research and Behavior Management*, **7**: 155-160.
- BUCHHOLZ A, PERRY B, WEISS LB, COOLEY D (2016). Smartphone use and perceptions among medical students and practicing physicians. *Journal of Mobile Technology in Medicine*, **5**(1): 27-32.
- BULDUKLU Y, ÖZER NP (2016). Gençlerin akıllı telefon kullanım motivasyonları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, **5**(8): 2963-2986.
- BYUN YH, HA M, KWON HJ, CHOI KH, BURM E, CHOI Y, LIM MH, YOO SJ, PAIK KC, CHOI HD, KIM N (2013). Epidemiological characteristics of mobile phone ownership and use in Korean children and adolescents. *Environmental Health and Toxicology*, **28**: 1-8. Erişim Adresi: [<http://dx.doi.org/10.5620/eht.2013.28.e2013018>]. Erişim Tarihi: 19.05.2017.
- CANÖZ N (2016). İletişim fakültesi öğrencilerinin kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde sosyal medya kullanım alışkanlıkları/Social media uses and gratifications approaches on faculty of communication students' social media habits. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, **1**(39): 423-441.

- CAPLAN SE (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, **55**(4): 721-736.
- CASEY BM (2012). Linking psychological attributes to smartphone addiction, face-to-face communication, present absence and social capital. Graduation Project, The Chinese University of Hong Kong, School of Journalism and Communication.
- CHANG AM, KANNAN PK, FELLOW S (2002). Preparing for wireless and mobile technologies in government. *E-government*, October, 345-393.
- CHEN L, YAN Z, TANG W, YANG F, XIE X, HE J (2016). Mobile phone addiction levels and negative emotions among Chinese young adults: The mediating role of interpersonal problems. *Computers in Human Behavior*, **55**: 856-866.
- CHEUNG CM, LEE MK (2010). A theoretical model of intentional social action in online social networks. *Decision Support Systems*, **49**(1): 24-30.
- CHIU SI (2014). The relationship between life stress and smartphone addiction on Taiwanese University student: A mediation model of learning self-efficacy and social self-efficacy. *Computers in Human Behavior*, **34**: 49-57.
- CHÓLIZ M (2012). Mobile-phone addiction in adolescence: The test of mobile phone dependence (TMD). *Prog Health Sci*, **2**(1): 33-44.
- CISCO (2013). Courier Mail. Erişim Adresi: [<http://gadgets.ndtv.com/mobiles/news/nine-out-of-10-suffering-from-nomophobia-fear-of-having-no-mobile-phone-374562>]. Erişim Tarihi: 12/07/2016.
- ÇAKIR F, DEMİR N (2014). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon satın alma tercihlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **29**(1): 213-243.
- ÇAKIR Ö, OĞUZ E (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki/The correlation between high school students' loneliness levels and smart phone addiction. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, **31**(1): 418-429.
- ÇAKMAK V (2014). İletişim kaygısının sosyal medya kullanımı üzerine olan etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine örnek olay incelemesi. Doktora tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇAKMAK T, YALÇIN H (2013). Üniversite öğrencilerinin mobil teknoloji kullanımı: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü örneği. *HÜTAD*, **18**: 47-61.
- ÇAMSARI UM (2016). Teknoloji, toplum ve bağımlılık. *İTÜ Vakfı Dergisi*, **73**: 35-37.

- DAL NE, DAL V (2014). Kişilik özellikleri ve sosyal ağ sitesi kullanım alışkanlıkları: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma/Personality traits and social network sites usage habits: A research on university students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **6**(11): 144-162.
- DEMİR T, ERALP-DEMİR D, ÖZMEN E, UYSAL Ö. (1999). Çapa çocuk ve ergenler için sosyal fobi ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam*, **12**(4): 23-30.
- DEMİR T, ERALP-DEMİR D, TÜRKSOY N, ÖZMEN E, UYSAL Ö (2000). Çocuklar için sosyal anksiyete ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam*, **13**(1): 42-48.
- DEMİRCİ K, ORHAN H, DEMİRDAS A, AKPINAR A, SERT H (2014). Validity and reliability of the Turkish version of the Smartphone Addiction Scale in a younger population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, **24**(3): 226-234.
- DEMİRCİ K, AKGÖNÜL M, AKPINAR A (2015). Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *Journal of Behavioral Addictions*, **4**(2): 85-92.
- DEMİRHAN E, RANDLER C, HORZUM MB (2016). Is problematic mobile phone use explained by chronotype and personality?. *Chronobiology International*, **33**(7): 821-831.
- DENİZ S (2014). Ergenlerin problemlı mobil telefon kullanımının utangaçlık ve sosyal anksiyete ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. T.C. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DIXIT S, SHUKLA H, BHAGWAT AK, BINDAL A, GOYAL A, ZAIDI AK, SHRIVASTAVA A (2010). A study to evaluate mobile phone dependence among students of a medical college and associated hospital of central India. *Indian Journal of Community Medicine: Official Publication of Indian Association of Preventive & Social Medicine*, **35**(2): 339-341.
- DOĞAN U, İLÇİN TOSUN N (2016). Lise öğrencilerinde problemlı akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **1**(1): 99-128.
- DOĞAN U, KARAKUŞ Y (2016). Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının yordayıcısı olarak yalnızlık. *Sakarya University Journal of Education*, **6**(1): 57-71.
- DONOVAN LA, MACINTYRE PD (2004). Age and sex differences in willingness to communicate, communication apprehension, and self-perceived competence. *Communication Research Reports*, **21**(4): 420-427.
- DURMAZ Y, ŞERBETÇİ G (2016). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu tercihlerini etkileyen faktörler ve bir uygulama. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, **8**(14): 109-136.

- DURUSOY R, HASSOY H, KARABABA AO, ÖZKURT A (2011). Bornova'da 2150 lise öğrencisinin cep telefonu kullanımı ve ilişkili semptomlar. *Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu Paneller ve Bildiriler Kitabı*, s.:203-207, Ezgi Matbaacılık, İstanbul.
- ECONOMIDES AA, GROUSOPOULOU A (2008). Use of mobile phones by male and female Greek students. *International Journal of Mobile Communications*, **6**(6): 729-749.
- EKŞİ H, ERDEN N, ERDOĞAN FH, YILMAZ E (2013). Ergenlerin kimlik oluşumunun Facebook üzerinden incelenmesi: Nitel araştırma örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, **14**(3): 295-313.
- ELKİN N (2016). Olumlu ergen gelişiminde aile içi iletişimin önemi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi/STED*, **25**(3): 110-118.
- ENEZ DARÇIN A, KÖSE S, NOYAN CO, NURMEDOV S, YILMAZ O, DİLBAZ N (2016). Smartphone addiction and its relationship with social anxiety and loneliness. *Behaviour & Information Technology*, **35**(7): 520-525.
- ERDEM H, KALKIN G, TÜREN U, DENİZ M (2016). Üniversite öğrencilerinde mobil telefon yoksunluğu korkusunun (nomofobi) akademik başarıya etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **21**(3): 923-936.
- ERGİN A, UZUN SU, BOZKURT Aİ (2014). Lise öğrencilerinin cep telefonu kullanma davranışları ve cep telefonları hakkındaki görüşleri. *Dicle Tıp Dergisi*, **41**(3): 542-547.
- EROL G, HASSAN A (2014). Gençlerin sosyal medya kullanımı ve sosyal medya kullanımının tatil tercihlerine etkisi. *Journal of International Social Research*, **7**(31): 804-812. doi:10.1155/2012/490647 Erişim Tarihi: 04.06.2016.
- ESET (2016). Çocuk ve Teknoloji Evrimi. Erişim Adresi: [https://www.eset.com/tr/about/press/articles/article/cocuklar-7-yasinda-kendi-cep-telefonlarına-sahip-olmaya-basladi/]. Erişim Tarihi: 27/04/2016.
- FACEBOOK (2016). Stats. Erişim Adresi: [http://newsroom.fb.com/company-info/]. Erişim Tarihi: 22/01/2017.
- FİLİZ O, EROL O, DÖNMEZ Fİ, KURT AA (2014). BÖTE bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, **3**(2): 17-22.
- FOERSTER M, ROSER K, SCHOENI A, RÖÖSLI M (2015). Problematic mobile phone use in adolescents: Derivation of a short scale MPPUS-10. *International Journal of Public Health*, **60**(2): 277-286.

- FONSECA D, MARTÍ N, REDONDO E, NAVARRO I, SÁNCHEZ A (2014). Relationship between student profile, tool use, participation, and academic performance with the use of Augmented Reality technology for visualized architecture models. *Computers in Human Behavior*, **31**: 434-445.
- GENÇAY S, AYDIN Ö (2016). Analysis of social phobia levels of university students who and who do not do sports in terms of different variables. *International Journal of Business and Social Science*, **7**(3): 72-77.
- GEZGİN DM, ADNAN M (2016). Modern yüzyılın yeni olgusu nomofobi ve üniversite öğrencileri arasında yaygınlık düzeyi. *10th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, 16-18 Mayıs, Rize.
- GEZGİN DM, ÇAKIR Ö (2016). Analysis of nomofobic behaviors of adolescents regarding various factors. *Journal of Human Sciences*, **13**(2): 2504-2519.
- GOSWAMI V, SINGH DR (2016). Impact of mobile phone addiction on adolescent's life: A literature review. *Int J Home Sci*, **2**: 69-74.
- GÖNENER HD, GALATA Z, SERTBAŞ G, CANDER B (2006). Cep telefonu kullanımının çocuklarla etkileşimi. *Eurasian Journal of Emergency Medicine*, **5**: 47-50.
- GÖRGÜN BARAN A (2013). Genç ve gençlik: Sosyolojik bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, **1**(1): 6-25.
- GÖRKER İ, KORKMAZLAR Ü, DURUKAN M, AYDOĞDU A. (2004). Çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine başvuran ergenlerde belirti ve tanı dağılımı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, **7**(2): 103-10.
- GREENFIELD DN (1999). Virtual addiction: Sometimes new technology can create new problems. *The Center for Internet Studies@ Psychological Health Associates*. Erişim Adresi: [https://pdfs.semanticscholar.org/f268/2b40eadc2eed1ae1602795ac9c03278bb941.pdf]. Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- GREGERSEN E (2013). Martin Cooper, American engineer. Erişim Adresi: [https://global.britannica.com/biography/Martin-Cooper]. Erişim Tarihi: 15/09/2016.
- GRIFFITHS M (2003). Internet gambling: Issues, concerns, and recommendations. *CyberPsychology & Behavior*, **6**(6): 557-568.
- GUPTA N, GARG S, ARORA K (2016). Pattern of mobile phone usage and its effects on psychological health, sleep, and academic performance in students of a medical university. *National Journal of Physiology, Pharmacy and Pharmacology*, **6**(2): 132-139.
- GÜLMEZ M (2005). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu satın alma ve kullanımını etkileyen faktörler: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitelerinde bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **24**: 37-62.

- GÜMÜŞ İ, ÖRGEV C (2015). Önlisans öğrencilerinin akıllı cep telefon kullanmalarının başarı ve harcama düzeylerine olası etkileri üzerine bir çalışma. *1. Uluslararası Kritik ve Analitik Düşünme Sempozyumu/ISCAT*, Sakarya Üniversitesi, 10-12 Nisan, Sakarya.
- HA JH, CHIN B, PARK DH, RYU SH, YU J (2008). Characteristics of excessive cellular phone use in Korean adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, **11**(6): 783-784.
- HAUG S, CASTRO RP, KWON M, FILLER A, KOWATSCH T, SCHAUB MP (2015). Smart phone use and smart phone addiction among young people in Switzerland. *Journal of Behavioral Addictions*, **4**(4): 299-307.
- HEW KF (2011). Students' and teachers' use of Facebook. *Computers in Human Behavior*, **27**(2): 662-676.
- HİSLİ ŞAHİN N, DURAK BATIGÜN A, UZUN C (2011). Anksiyete bozukluğu: Kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfke açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **12**(2): 107-113.
- HODIS MA, BRUNER II GC (2009). Technology addiction: An exploratory study of the negative impact of technology on consumer welfare. *NA-Advances in Consumer Research* **36**: 840-842.
- HONG FY, CHIU SI, HUANG DH (2012). A model of the relationship between psychological characteristics, mobile phone addiction and use of mobile phones by Taiwanese University female students. *Computers in Human Behavior*, **28**(6): 2152-2159.
- İKEDA K, NAKAMURA K (2014). Association between mobile phone use and depressed mood in Japanese adolescents: A cross-sectional study. *Environmental Health and Preventive Medicine*, **19**(3), 187-193.
- INTEL CORPORATION (2012). Intel Genç Türkiye Araştırması/Intel Young Turkey Research. Erişim Adresi: [<http://sosyalmedya.co/intel-genc-turkiye-arastirmasi/>]. Erişim Tarihi:12/10/2016.
- ISHII K (2004). Internet use via mobile phone in Japan. *Telecommunications Policy*, **28**(1): 43-58.
- ISHII K (2006). Implications of mobility: The uses of personal communication media in everyday life. *Journal of Communication*, **56**(2): 346-365.
- İŞIKLAR A, ŞAR A, DURMUŞCELEBİ M (2013). An investigation of the relationship between high-school students' problematic mobile phone use and their self-esteem levels. *Education*, **134**(1): 9-14.
- İNCE Z, KILIÇ VA (2016). The smartphone usage habits of high school students and their addiction to smart phones. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi/The Journal of International Education Science*, **3**(6): 104-123.

- JACKSON LA, ZHAO Y, KOLENIC III A, FITZGERALD HE, HAROLD R, VON EYE A (2008). Race, gender, and information technology use: The new digital divide. *CyberPsychology & Behavior*, **11**(4): 437-442.
- JACOBSEN WC, FORSTE R (2011). The wired generation: Academic and social outcomes of electronic media use among university students. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, **14**(5): 275-280.
- JENARO C, FLORES N, GÓMEZ-VELA M, GONZÁLEZ-GIL F, CABALLO C (2007). Problematic internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction Research & Theory*, **15**(3): 309-320.
- JIANG Z, ZHAO X (2017). Brain behavioral systems, self-control and problematic mobile phone use: The moderating role of gender and history of use. *Personality and Individual Differences*, **106**: 111-116.
- JIN B, PARK N (2012). Mobile voice communication and loneliness: Cell phone use and the social skills deficit hypothesis. *New Media & Society*, **15**(7): 1094-1111.
- JUN S (2016). The reciprocal longitudinal relationships between mobile phone addiction and depressive symptoms among Korean adolescents. *Computers in Human Behavior*, **58**: 179-186.
- KAĞIZMANLI ÖGB, KAYA ÖGK, ÖZGÜLER ÖGAT, ALTUĞ M (2016). Öğretim elemanlarının bakış açılarıyla öğrenci profillerinin değerlendirilmesi: Malatya Meslek Yüksekokulu örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi/Journal Of Research in Education and Teaching*, **5**: 60-66.
- KAHYAOĞLU SÜT H, KURT S, UZAL Ö, ÖZDİLEK S (2016). Effects of smartphone addiction level on social and educational life in health sciences students /Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin sosyal ve eğitim hayatına etkisi. *Euras J Fam Med*, **5**(1): 13-19.
- KAMILOĞLU F, ULUĞ YURTTAŞ Ö (2014). Sosyal medyanın bilgi edinme ve kişisel gelişim sürecine katkısı ve lise öğrencileri üzerine bir alan çalışması. *İleti-Ş-İm*, **21**: 129-150.
- KARAASLAN İA, BUDAK L (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanımlarının ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması. *Journal of Yasar University*, **26**(7): 4548-4525.
- KARABACAK K, ÖZTUNÇ M (2014). The effect of addiction for communication tools on the feelings of shyness and loneliness. *International Journal of Academic Research*, **6**(1): 368-373.
- KAUR A, KAUR R, KAUR R (2016). Mobile phone usage among nursing students: A boon or bane for mankind. *Nursing and Midwifery Research Journal*, **12**(1): 9-17. Erişim Adresi: [http://medind.nic.in/nad/t16/i1/nadt16i1p9.pdf]. Erişim Tarihi: 02.06.2016.

- KAYA H, TURAN N, HASOĞLU Ö, GÜRE Ö, ARSLANOVA E, ELMAS G (2015). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin sosyal ağ sitelerini kullanma amacı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, **1**(40): 16-31.
- KEMP S (2016). Digital in 2016. Erişim Adresi: [<http://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2016>]. Erişim Tarihi: 13/05/2016.
- KEMP S (2017). Digital in 2017: Western Asia. Erişim Adresi: [<https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2017-western-asia>]. Erişim Tarihi: 18/05/2017.
- KESKİN S, BAŞ M (2015). Sosyal medyanın tüketici davranışları üzerine etkisinin belirlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **17**(3): 51-69.
- KHAN M. (2008). Adverse effects of excessive mobile phone use. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, **21**(4): 289-293.
- KHURANA K, DIKSHIT SA (2016). Comparative study of mobile phone addiction among girls and boys. *An International Registered Referred Monthly Journal: Psychology*. **15**(2): 100-102.
- KING ALS, VALENÇA AM, NARDI AE (2010). Nomophobia: The mobile phone in panic disorder with agoraphobia reducing phobias or worsening of dependence?. *Cognitive and Behavioral Neurology*, **23**(1): 52-54.
- KING ALS, VALENÇA AM, SILVA ACO, BACZYNSKI T, CARVALHO MR, NARDI AE (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or social phobia?. *Computers in Human Behavior*, **29**(1): 140-144.
- KING ALS, VALENÇA AM, SILVA AC, SANCASSIANI F, MACHADO S, NARDI AE (2014). "Nomophobia": Impact of cell phone use interfering with symptoms and emotions of individuals with panic disorder compared with a control group. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health: CP & EMH*, **10**: 28-35.
- KÖROĞLU E (2008). DSM-IV-TR Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı. 4. Baskı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- KÖROĞLU E (2013). DSM 5 Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı. 5. Baskı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- KRAJEWSKA-KUŁAK E, KUŁAK W, STRYZHAK A, SZPAKOW A, PROKOPOWICZ W, MARCINKOWSKI JT (2012). Problematic mobile phone using among the Polish and Belarusian University students, a comparative study. *Prog Health Sci*, **2**(1): 45-50.

- KRUGER DJ, DJERF JM (2017). Bad vibrations? Cell phone dependency predicts phantom communication experiences. *Computers in Human Behavior*, **70**: 360-364.
- KUMCAĞIZ H, GÜNDÜZ Y (2016). Relationship between psychological well-being and smartphone addiction of university students. *International Journal of Higher Education*, **5**(4): 144-156.
- KWON M, KIM DJ, CHO H, YANG S (2013). The smartphone addiction scale: Development and validation of a short version for adolescents. *PloS one*, **8**(12). doi: e83558 Erişim Tarihi: 01.06.2016.
- LA GRECA AM, LOPEZ N (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, **26**(2): 83-94.
- LEE YS, LOW BS (2016). Sleep pattern among electronic device users and its relationship with users' practice in Malaysia University community. *Sleep and Biological Rhythms*, **14**(3): 271-277.
- LEE YK, CHANG CT, LIN Y, CHENG ZH (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, **31**: 373-383.
- LEE H, SEO MJ, CHOI TY (2016). The effect of home-based daily journal writing in Korean adolescents with smartphone addiction. *Journal of Korean Medical Science*, **31**(5): 764-769.
- LEPP A, BARKLEY JE, KARPINSKI AC (2014). The relationship between cell phone use and academic performance in a sample of US college students. *SAGE Open*, **5**(1): 343-350.
- LEPP A, LI J, BARKLEY JE, SALEHI-ESFAHANI S (2015). Exploring the relationships between college students' cell phone use, personality and leisure. *Computers in Human Behavior*, **43**, 210-219.
- LEUNG L, WEIR (2000). More than just talk on the move: Uses and gratifications of the cellular phone. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, **77**(2): 308-320.
- LIAO CH, WAN YB (2010). Personality trait, social interaction and mobile phone usage dependence. Erişim Adresi: [<http://ssrn.com/abstract=1724286>]. Erişim Tarihi: 15.01.2017.
- LOPEZ-FERNANDEZ O, LOSADA-LOPEZ JL, HONRUBIA-SERRANO ML (2015). Predictors of problematic internet and mobile phone usage in adolescents. *Aloma: Revista de Psicologia, Ciències de l'educació i de l'esport Blanquerna*, **33**(2), 49-58.
- MADELL D, MUNCER S (2004). Back from the beach but hanging on the telephone? English adolescents' attitudes and experiences of mobile phones and the internet. *CyberPsychology & Behavior*, **7**(3): 359-367.

- MARTINOTTI G, VILLELLA C, DI THIENE D, DI NICOLA M, BRIA P, CONTE G, CASSANO M, PETRUCELLI F, CORVASCE N, JANIRI L, LA TORRE G (2011). Problematic mobile phone use in adolescence: A cross-sectional study. *Journal of Public Health*, **19**(6): 545-551.
- MEZEI G, BENYI M, MULLER A (2007). Mobile phone ownership and use among school children in three Hungarian cities. *Bioelectromagnetics*, **28**(4): 309-315.
- MIHAILIDIS P (2014). A tethered generation: Exploring the role of mobile phones in the daily life of young people. *Mobile Media & Communication*, **2**(1): 58-72.
- MOHAMMADI KALHORI S, MOHAMMADI MR, ALAVI SS, JANNATIFARD F, SEPAHBODI G, REISI MB, SAJEDI S, FARSHCHI M, KHODAKARAMI R, KASVAEE VH (2015). Validation and psychometric properties of mobile phone problematic use scale (MPPUS) in university students of Tehran. *Iranian Journal of Psychiatry*, **10**(1): 25-31.
- MÜLLER KW, DREIER M, BEUTEL ME, DUVEN E, GIRALT S, WÖLFLING K (2016). A hidden type of internet addiction? Intense and addictive use of social networking sites in adolescents. *Computers in Human Behavior*, **55**: 172-177.
- NAIK TD, KADAM YR, PATIL SA, GORE AD (2017). Mobile phone use and excess use among junior college students: A cross-sectional study. *International Journal of Health & Allied Sciences*, **6**(2): 113-117.
- NORTH D, JOHNSTON K, OPHOFF J (2014). The use of mobile phones by South African university students. *Issues in Informing Science and Information Technology*, **11**(2): 115-138.
- NOYAN H, SERTEL-BERK Ö (2007). Ergenlerde sosyal fobi, içe ve dışa dönük kişilik özellikleri ve okul başarı durumu. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, **27**: 31-50.
- OCAKTAN ME, AKDUR R (2008). Cep telefonu teknolojisi ve sağlık. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, **28**(1): 58-65.
- OKAFOR GO, MALIZU CF (2014). Mobile phone use patterns among university undergraduates in Nigeria. *International Journal of Advance Research*, **2**(10): 1-16. Online: ISSN 2320-9151.
- OKSMAN V, TURTIAINEN J (2004). Mobile communication as a social stage meanings of mobile communication in everyday life among teenagers in Finland. *New Media & Society*, **6**(3): 319-339.
- ÖZ F, ARSLANTAŞ D, BUĞRUL N, KOYUNCU T, ÜNSAL A (2015). Evaluation of problematic use of mobile phones and quality of sleep among high school students. *Journal of Human Sciences*, **12**(1): 226-235.

- ÖZAŞÇILAR M (2012). Genç bireylerin cep telefonu kullanımı ve bireysel güvenlik: Üniversite öğrencilerinin cep telefonunu bireysel güvenlik amaçlı kullanımları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, **15**(1): 42-74.
- ÖZCAN YZ, KOÇAK A (2003). Research note: A need or a status symbol? Use of cellular telephones in Turkey. *European Journal of Communication*, **18**(2): 241-254.
- ÖZÇAĞLAR A (2014). Ankara Büyükşehir Belediyesinin Yönetmelik Sınırlarındaki Değişimin Ankara Şehrine ve Ankara İline Etkileri. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VIII. Coğrafya Sempozyumu*, 23-24 Ekim, Ankara. Erişim Adresi: [http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem8_19.pdf]. Erişim Tarihi: 10/04/2017.
- ÖZDEMİR Y (2014). Yeni medya ortamlarında akıllı telefonlar üzerine düşünmek. *19. Türkiye'de İnternet Konferansı*, Yaşar Üniversitesi, 24-27 Kasım, İzmir.
- ÖZGÜR H (2013). Öğretmen adaylarının sosyal ağ bağımlılığı, etkileşim kaygısı ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi/Analyzing the relationship between social networking addiction, interaction anxiousness and levels of loneliness of pre-service teachers. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **10**(2): 667-690.
- ÖZSOY T, İZMİR O (2016). Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin mobil telefon ve mobil uygulama tercihleri. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, **7**(15): 308-329.
- ÖZTUNÇ M (2013). Analysis of problematic mobile phone use, feelings of shyness and loneliness in accordance with several variables. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **106**: 456-466.
- PARASHKOUH NN, MIRHADIAN L, EMAMISIGAROU DI A, LEILI EK, HASANDOOST F, RAFIEI H (2016). İnternet and mobile phone addiction among high school students: A cross sectional study from Iran. *IOSR Journal of Nursing and Health Science*, **5**(3): 31-34.
- PATERSON L, LOW B (2011). Student attitudes towards mobile library services for smartphones. *Library Hi Tech*, **29**(3): 412-423.
- PAYNE KFB, WHARRAD H, WATTS K (2012). Smartphone and medical related app use among medical students and junior doctors in the United Kingdom (UK): A regional survey. *BMC Medical Informatics and Decision Making*, **12**(1): 121-131. Erişim Adresi: [http://www.biomedcentral.com/1472-6947/12/121]. Erişim Tarihi: 07.05.2016.
- PETERS O, BEN ALLOUCH S (2005). Always connected: A longitudinal field study of mobile communication. *Telematics and Informatics*, **22**(3): 239-256.

- PIERCE T (2009). Social anxiety and technology: Face-to-face communication versus technological communication among teens. *Computers in Human Behavior*, **25**(6): 1367-1372.
- POURRAZAVI S, ALLAHVERDIPOUR H, JAFARABADI MA, MATLABI H (2014). A socio-cognitive inquiry of excessive mobile phone use. *Asian Journal of Psychiatry*, **10**: 84-89.
- POUSHTER J (2016). Smartphone ownership in emerging nations surges. Erişim Adresi: [<http://www.pewglobal.org>]. Erişim Tarihi: 20/04/2016.
- RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK) (2013). Türkiye’de çocukların medya kullanım alışkanlıkları araştırması. Bizim Matbaa, Ekim, İstanbul.
- REID DJ, REID FJ (2007). Text or talk? Social anxiety, loneliness, and divergent preferences for cell phone use. *CyberPsychology & Behavior*, **10**(3): 424-435.
- RESMÎ GAZETE (2013). MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ, 7 Eylül 2013 CUMARTESİ Sayı: 28758. Erişim Adresi: [<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>]. Erişim Tarihi: 17/02/2017.
- ROBERTS J, YAYA L, MANOLIS C (2014). The invisible addiction: Cell-phone activities and addiction among male and female college students. *Journal of Behavioral Addictions*, **3**(4): 254-265.
- ROSER K, SCHOENİ A, FOERSTER M, RÖÖSLİ M (2016). Problematic mobile phone use of Swiss adolescents: Is it linked with mental health or behaviour?. *International Journal of Public Health*, **61**: 307-315.
- SAHIN S, OZDEMIR K, UNSAL A, TEMİZ N (2013). Evaluation of mobile phone addiction level and sleep quality in university students. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, **29**(4): 913-918.
- SALAZAR LR (2016). The relationship between compassion, interpersonal communication apprehension, narcissism and verbal aggressiveness. *The Journal of Happiness & Well-Being*, **4**(1): 1-14.
- SÁNCHEZ-MARTINEZ M, OTERO A (2009). Factors associated with cellphone use in adolescents in the community of Madrid (Spain). *CyberPsychology & Behavior*, **12**(2): 131-137.
- SARIGÖZ O, KARAKUŞ A, İRAK K (2012). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin elektromanyetik kirlilik ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *EJOVOC: Electronic Journal of Vocational Colleges*, **2**(2): 1-8.

- SÖDERQVİST F, CARLBERG M, HARDELL L (2008). Use of wireless telephones and self-reported health symptoms: A population-based study among Swedish adolescents aged 15-19 years. *Environ Health*, **7**(1): 18-27.
- SUBRAHMANYAM K, REICH SM, WAECHTER N, ESPINOZA G (2008). Online and offline social networks: Use of social networking sites by emerging adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, **29**(6): 420-433.
- SÜBAŞI G (2003). Etkileşim kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, **2**(19): 35-40.
- SÜBAŞI G (2007). Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygıyı yordayıcı bazı değişkenler. *Eğitim ve Bilim*, **32**(144): 3-15.
- SÜBAŞI G (2009). Ergenlerde sosyometrik statü gruplarına göre sosyal kaygı farklılıkları ve ekran ilişkileri. *Ege Eğitim Dergisi*, **10**(1): 114-136.
- ŞAHİN M, GÜLNAR B (2016). İletişim korkusu ve internet kullanımı ilişkisi: Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında bir alan araştırması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, **9**(2): 5-26.
- ŞAHİN BALTAÇI H, İŞLEYEN F, ÖZDEMİR S (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin romantik ilişki durumları ve sosyal ağ kullanımlarına göre etkileşim kaygısı ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **8**(2):25-36.
- ŞAR AH (2013). Examination of loneliness and mobile phone addiction problem observed in teenagers from the some variables. *The Journal of Academic Social Science Studies*, **6**(2): 1207-1220.
- ŞAR AH, IŞIKLAR A (2012). Adaptation of problem mobile phone use scale to Turkish. *International Journal of Human Sciences*, **9**(2): 264-275.
- ŞAR AH, AYAS T, HORZUM MB (2015). Developing the smart phone addiction scale and its validity and reliability study. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, **2**(3): 1-17.
- ŞATA M, ÇELİK İ, ERTÜRK Z, TAŞ UE (2016). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarılma çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, **7**(1): 156-169.
- ŞENER G (2009). Türkiye'de Facebook kullanımı araştırması. *XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı*, 12-13 Aralık, Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- TAKAO M, TAKAHASHI S, KITAMURA M (2009). Addictive personality and problematic mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, **12**(5): 501-507.

- TAN Ç, PAMUK M, DÖNDER A (2013). Loneliness and mobile phone. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **103**: 606-611.
- TAO S, WU X, WAN Y, ZHANG S, HAO J, TAO F (2016). Interactions of problematic mobile phone use and psychopathological symptoms with unintentional injuries: A school-based sample of Chinese adolescents. *BMC Public Health*, **16**(1): 88. doi:10.1186/s12889-016-2776-8 Erişim Tarihi: 17.06.2016.
- TAVAKOLIZADEH J, ATARODI A, AHMADPOUR S, POURGHEISAR A (2014). The prevalence of excessive mobile phone use and its relation with mental health status and demographic factors among the students of Gonabad University of Medical Sciences in 2011-2012. *Razavi International Journal of Medicine*, **2**(1): 1-7. doi: 10.5812/rijm.15527 Erişim Tarihi: 07.06.2016.
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2015a). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Ortak Sınav Başarısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü Veri Analizi, İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. Ankara. Erişim Adresi: [<http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/Ortak-Sinavlar-Arastirma-Raporu.pdf>]. Erişim Tarihi: 27/03/2017.
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2015b). Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara. Erişim Adresi: [http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2014_2015.pdf]. Erişim Tarihi: 13/04/2016.
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2016a). 2015-2016 Ortak Sınavlar 1. Dönem Sayısal Bilgiler. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü Veri Analizi, İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. Ankara. Erişim Adresi: [<http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/2015-2016-1-Donem-Ortak-Sinavlar-Sayisal-Bilgiler.pdf>]. Erişim Tarihi: 27/03/2017.
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2016b). 2015-2016 Ortak Sınavlar 1. Dönem Sayısal Bilgiler. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü Veri Analizi, İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. Ankara. Erişim Adresi: [<http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/2015-2016OrtakSinavlar2.DonemSayisalBilgiler.pdf>]. Erişim Tarihi: 27/03/2017.
- TEKİN Ç (2012). Cep telefonu problemleri kullanım (PU) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yüksek lisans tezi. T.C. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TEKTAŞ N (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, **XVII**: 851-870.
- THOMÉE S, HÄRENSTAM A, HAGBERG M (2011). Mobile phone use and stress, sleep disturbances, and symptoms of depression among young adults-a prospective cohort study. *BMC Public Health*, **11**(1): 1-11. Erişim Adresi: [<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/11/66>]. Erişim Tarihi: 08.01.2017.

TIAN L, SHI J, YANG Z (2009). Why does half the world's population have a mobile phone? An examination of consumers' attitudes toward mobile phones. *CyberPsychology & Behavior*, **12**(5): 513-516.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ (2012). Elektromanyetik alanların etkileri. Erişim Adresi: [http://www.emo.org.tr/ekler/99bb08f940d7461_ek.pdf]. Erişim Tarihi: 29.06.2017.

TODA M, MONDEN K, KUBO K, MORIMOTO K (2006). Mobile phone dependence and health-related lifestyle of university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, **34**(10): 1277-1284.

TOSUN N (2016). Meslek lisesi öğrencilerinin sosyal ağ kullanma alışkanlıkları ve sosyal ağ kullanımına ilişkin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi/AUAd*, **2**(2):114-149.

TOWNSEND M (2016). ANÇEL G, Depresif Bozukluklar. Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Temelleri. Özcan CT, Gürhan N (Eds). 6. Baskı, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2013). 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866>]. Erişim Tarihi: 11/04/2016.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2015). İstatistiklerle Çocuk. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara. [http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2014_38_20140619.pdf]. Erişim Tarihi: 17/09/2016.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2016a). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>]. Erişim Tarihi: 21/04/2016.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2016b). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>]. Erişim Tarihi: 18/05/2017.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2016c). İl ve İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı. Erişim Adresi: [http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305]. Erişim Tarihi: 10/04/2017.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2017). Sabit telefon, cep telefonu ve internet abone sayısı. Erişim Adresi: [https://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1580]. Erişim Tarihi: 30/05/2017.

TÜZÜN Ü (2002). Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, **15**(8): 46-50.

UĞUR NG, TURAN AH (2015). Üniversite öğrencilerinin mobil uygulamaları kabulü ve kullanımı: Sakarya Üniversitesi örneği/College students' acceptance and usage of mobile applications: Sakarya University case. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, **6**(2): 63-79.

ULUSLARARASI TELEKOMÜNİKASYON BİRLİĞİ-INTERNATIONAL TELECOMMUNICATIONS UNION (2015). ICT Fact&Figures, The World in 2015. Erişim Adresi: [https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf]. Erişim Tarihi: 08/06/2016.

ULUSLARARASI TELEKOMÜNİKASYON BİRLİĞİ-INTERNATIONAL TELECOMMUNICATIONS UNION (2016). Key ICT Indicators for Developed and Developing Countries and The World (Totals and Penetration Rates). Erişim Adresi: [http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx]. Erişim Tarihi: 08/06/2016.

ÜNAL MH (2015). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi. Uzmanlık tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı.

VAN DEURSEN AJ, BOLLE CL, HEGNER SM, KOMMERS PA (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in Human Behavior*, **45**: 411-420.

VURAL ZBA, BAT M (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne yönelik bir araştırma/Social media as a new communication environment: A research on Ege University Faculty of Communication. *Journal of Yasar University*, **20**(5): 3348-3382.

WANG JL, WANG HZ, GASKIN J, WANG LH (2015). The role of stres and motivation in problematic smart phone use among college students. *Computers in Human Behavior*, **53**: 181-188.

WEI R (2008). Motivations for using the mobile phone for mass communications and entertainment. *Telematics and Informatics*, **25**(1): 36-46.

WEI R, LO VH (2006). Staying connected while on the move Cell phone use and social connectedness. *New Media & Society*, **8**(1): 53-72.

WOODCOCK B, MIDDLETON A, NORTCLIFFE A (2012). Considering the smartphone learner: An investigation into student interest in the use of personal technology to enhance their learning. *Student Engagement and Experience Journal*, **1**(1): 1-15.

YAĞMUR F, BOZBIYIK A, HANCI İH (2003). Elektromanyetik dalgaların insan biyokimyası üzerine etkileri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi/STED*, **12**(8): 296-297.

- YANG YS, YEN JY, KO CH, CHENG CP, YEN CF (2010). The association between problematic cellular phone use and risky behavior sandlow self-esteem among Taiwanese adolescents. *BMC Public Health*, **10**(1): 217. Erişim Adresi: [http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/217]. Erişim Tarihi: 22.06.2016.
- YAZICI T (2015). Place of interpersonal communication in the instant messaging application: A study on college students relating to the whatsapp applicatons. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, **1**(4): 1334-1356.
- YEN CF, TANG TC, YEN JY, LİN HC, HUANG CF, LIU SC, KO CH (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence*, **32**(4): 863-873.
- YILDIRIM T, ÇIRAK Y, KONAN N (2011). Öğretmen adaylarında sosyal kaygı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **12**(1): 85-100.
- YILDIRIM C, SUMUER E, ADNAN M, YILDIRIM S (2015). A growing fear prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Information Development*. doi: 10.1177/0266666915599025 Erişim Tarihi: 14 Eylül 2016.
- YILDIRIM K, YAŞAR Ö, DURU M (2016). Öğretmen ve öğrenci görüşleri temelinde akıllı telefonların eğitim öğretim ortamlarında kullanılmasının ve etkilerinin incelenmesi. *International Journal of Education Science and Technology*, **2**(2): 72-84.
- YILDIZ C, ABDÜSSELAM MS (2016). Ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin internet kullanımına yönelik yaşantıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi/Journal Of Research in Education and Teaching*, **5**(1): 263-276.
- YILMAZ G, ŞAR AH, CİVAN S (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, **2**(2): 20-37.
- YU L, SACHER H, LOUDEN G (2002). BuddySync: Thinking beyond cell phones to create a third-generation wireless application: For US teenagers. *Revista de Estudios de Juventud*, **57**: 173-188.
- ZULKEFLY SN, BAHARUDIN R. (2009). Mobile phone use amongst students in a university in Malaysia: Its correlates and relationship to psychological health. *European Journal of Scientific Research*, **27**(2): 206-218.
- <https://www.securevoy.com/blog/2012/02/16/66-of-the-population-suffer-from-nomophobia-the-fear-of-being-without-their-phone/>. Erişim Tarihi 12/09/2016.
- <http://www.standard.co.uk/news/nomophobia-is-the-fear-of-being-out-of-mobile-phone-contact-and-its-the-plague-of-our-247-age-6634478.html>. Erişim Tarihi: 19/06/2017.

EKLER

EK1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Değerli Öğrenciler,

Bu araştırma, lise öğrencilerinde problemlı cep telefonu kullanımı oranının ve problemlı cep telefonu kullanımı ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya 2014-2015 eğitim öğretim yılında 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda okuyan siz sevgili öğrenciler katılabileceklerdir. Sizlerden, ekte yer alan anket formunu ve ölçekleri eksiksiz olarak doldurmanız beklenmektedir.

Araştırmada elde edilecek veriler araştırmacıların dışında kimseyle paylaşılmayacak, elde edilen bilgiler, bilimsel bir yayın içerisinde genel sonuçlar olarak ifade edilecektir. Anket formları üzerine isim yazmanız istenmeyecek ve gerekli olan bu gönüllü onam formları araştırma bitiminde imha edilecektir.

Bu araştırmaya katılmakla cep telefonlarının problemlı kullanımının ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesine, sorunun erken tanınmasına ve gereken önlemlerin alınmasına olanak sağlamış olacaksınız. Katılımınız için teşekkür eder başarılar dilerim.

Gamze Doğaner

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı

Yukarıdaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama, yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Öğrencinin Adı, Soyadı

İmza

Tarih

EK2A: Sosyodemografik Veri Toplama Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VERİ TOPLAMA FORMU

1. Yaşınız?
2. Cinsiyetiniz?
  - a. Kadın
  - b. Erkek
3. Kaçınıcı sınıftasınız?
  - a. 1. Sınıf
  - b. 2. Sınıf
  - c. 3. Sınıf
  - d. 4. Sınıf
4. Kimlerle/ kiminle birlikte yaşıyorsunuz?
  - a. Ailemle
  - b. Yurtda arkadaşlarımla
  - c. Evde arkadaşlarımla
  - d. Diğer (Yazınız)
5. Annenizin eğitim durumu nedir?
  - a. Okur- yazar değil
  - b. İlkokul mezunu
  - c. Ortaokul mezunu
  - d. Lise mezunu
  - e. Üniversite mezunu
  - f. Yüksek lisans/doktora
6. Babanızın eğitim durumu nedir?
  - a. Okur- yazar değil
  - b. İlkokul mezunu
  - c. Ortaokul mezunu
  - d. Lise mezunu
  - e. Üniversite mezunu
  - f. Yüksek lisans/doktora mezunu
7. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - a. Düşük
  - b. Orta
  - c. Yüksek

8. Kaç yıldır cep telefonu kullanıyorsunuz?
9. Cep telefonunuzda aşağıdaki özelliklerden hangileri mevcuttur? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- Kısa mesaj gönderebilme
  - Oyunlar
  - İnternete bağlanabilme
  - Fotoğraf çekebilme/video kaydedebilme
  - Radyo/MP3 çalabilme
10. Cep telefonunuzu en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz? (En fazla kullandığımız birkaç seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
- Konuşmak
  - Kısa mesaj göndermek
  - Oyun oynamak
  - İnternete bağlanmak
  - Fotoğraf çekmek/video kaydetmek
  - Müzik dinlemek
  - Diğer (Yazınız).....
11. Cep telefonunuzu günde ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?
- 1-2 saat
  - 3-4 saat
  - 5-6 saat
  - 7 saat ve üzeri
12. Sosyal medya hesabımız var mı?
- Evet
  - Hayır (cevabımız hayır ise 14. soruya geçiniz)

13. Hangi sosyal medya sitesinde/sitelerinde hesabınız var?

- a. Facebook
- b. Twitter
- c. Instagram
- d. Foursquare
- e. Google +
- f. Myspace
- g. LinkedIn
- h. Diğer (Yazınız).....

14. Evde internet erişiminiz var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

15. Evde kendinize ait bilgisayarınız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

EK-2B: Cep Telefonu Problemlı Kullanım Ölçeği

CEP TELEFONU PROBLEMLİ KULLANIM ÖLÇEĞİ					
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Cep telefonum çekmediği zaman çok sinirlenirim.					
2. Cep telefonum uzun süre çalmadığı zaman telefonumun açık olup olmadığını kontrol ederim.					
3. Cep telefonumu evde unutursam kendimi iyi hissetmem.					
4. Cep telefonumu hiç kapatmam.					
5. Cep telefonunun olmadığı bir hayat düşünemem.					
6. Cep telefonumu uzun bir süre kullanamadığım veya kullanmama müsaade edilmediği zaman moralim bozulur.					
7. Biriyle konuşmaktansa o kişiye SMS yazmayı tercih ederim.					
8. Cep telefonumu bazen hoşlanmadığım ortamlardan kaçmak için kullanırım.					
9. Yüz yüze görüştüğümden cep telefonu ile konuşmayı daha çok severim.					
10. Canım sıkıldığı zaman, cep telefonumla oyalanırım.					
11. Cep telefonumdan uzun süre aranmadığımda veya bana SMS gönderilmediğinde, kimsenin beni düşünmediği hissine kapılırım.					

CEP TELEFONU PROBLEMLİ KULLANIM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelere göre Cep Telefonu davranışları listelenmiştir. Lütfen kendinize uyan sık sık uyguladığınız davranışlarınızı yargılayınız.

	Hiç	Pek az	Bazen	Sık sık	Çok sık
12. Cep telefonu ile çok mesaj yazdığım için sonrasında parmaklarımın ağrıdığı olmuştur.					
13. Cep telefonu ile çok fazla konuştuğum için sonrasında başımın ağrıdığı ve/veya kulağımın ısındığı olmuştur.					
14. Cep telefonu ile çok meşgul olduğum ve zamanın nasıl geçtiğini anlamadığım olmuştur.					
15. Cep telefonu ile çok konuştuğum veya telefonda çok fazla SMS gönderdiğim için diğer insanlar tarafından eleştirildiğim olmuştur.					
16. Uygun olmayan durumlarda cep telefonu kullandığım için, kaza atlattığım olmuştur.					
17. Cep telefonumu derste/işte kullandığım için öğretmenimden\patronumdan azar işittiğim olmuştur.					
18. Gece mesaj veya telefon geldiği için uykudan uyandığım olmuştur.					
19. Gece cep telefonu ile konuştuğum veya SMS gönderdiğim için uykusuz kaldığım olmuştur.					
20. Cep telefonu ile çok meşgul olduğum için yapılması gerekenleri unuttuğum zamanlar olmuştur.					

EK-2C: Etkileşim Kaygısı Ölçeği

İKÖ

Sevgili Öğrenci,

Aşağıda sosyal ortamlarda ve sosyal ilişkilerde yaşanabilecek çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden beklenen her ifadeyi uygun bir şekilde derecelendirmenizdir. Okuduğunuz ifade sizi hiç yansıtıyorsa 1, çok az yansıtıyorsa 2, kısmen yansıtıyorsa 3, çok yansıtıyorsa 4 ve tamamen yansıtıyorsa 5'i yuvarlak içine alınız.

Hiç yansıtıyor	Çok az yansıtıyor	Kısmen yansıtıyor	Çok yansıtıyor	Tamamen yansıtıyor
----------------	-------------------	-------------------	----------------	--------------------

1. Günlük olağan ilişkilerde bile kendimi sıklıkla kaygılı hissedirim..	1	2	3	4	5
2. Tanımadığım kimselerin oluşturduğu grupların içindeyken kendimi genellikle rahatsız hissedirim.....	1	2	3	4	5
3. Karşı cinsten biriyle konuşurken genellikle rahatım.....	1	2	3	4	5
4. Öğretmen ya da yönetici konumundaki biriyle konuşmak zorunda kaldığımda gergin olurum.....	1	2	3	4	5
5. Doğum günü, nişan ve düğün gibi sosyal ortamlarda sıklıkla kaygılı ve rahatsız olurum.....	1	2	3	4	5
6. Sosyal ilişkilerde çoğu kimseden daha az utangaç olduğumu zannediyorum.....	1	2	3	4	5
7. Benimle aynı cinsiyetten insanlarla konuşurken, eğer onları çok iyi tanımıyorsam kendimi gergin hissedirim.....	1	2	3	4	5
8. Bir iş için mülakata alınıyor olsaydım gergin olurum.....	1	2	3	4	5
9. Sosyal ortamlarda keşke daha kendine güvenen biri olsaydım.....	1	2	3	4	5
10. Sosyal ortamlarda kendimi nadiren kaygılı hissedirim.....	1	2	3	4	5
11. Genelde utangaç bir kişiyim.....	1	2	3	4	5
12. Karşı cinsten çekici biriyle konuşurken kendimi gergin hissedirim.....	1	2	3	4	5
13. Çok iyi tanımadığım birisine telefon ederken sıklıkla kendimi gergin hissedirim.....	1	2	3	4	5
14. Yetkili bir kişi ile konuşurken sıklıkla gergin olurum.....	1	2	3	4	5
15. Çevremdeki insanlar benden çok farklı olsalar bile ilişkilerimde genellikle rahatım.....	1	2	3	4	5
16. Topluluk karşısında konuşurken genellikle kendimi gergin hissedirim.....	1	2	3	4	5
17. Düşüncelerimin doğruluğundan emin olsam bile, topluluk içinde konuşurken hata yapma korkusu ile kendimi gergin hissedirim.....	1	2	3	4	5
18. Alışveriş merkezlerinde satış elemanından bir ürün isterken ve fiyatını sorarken genellikle gergin olurum.....	1	2	3	4	5
19. Topluluk içinde ilgi odağı olmak sıklıkla beni rahatsız eder.....	1	2	3	4	5
20. Karşımdakilerle konuşurken göz göze gelmekten rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
21. Karşımdakilere aynı görüşte olmadığımı söylerken kaygılı ve rahatsız olurum.....	1	2	3	4	5

EK-3: Etik Kurul Kararı

GİZLİ

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 85434274-050.04.04 / 26112
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

Ankara
10 Aralık 2014

Sayın Gamze DOĞANER
Demetgül Mahallesi 422.Sokak No:32/9
Demetevler/Yenimahalle/ANKARA

İlgi: 04/11/2014 tarihli başvurunuz.

“Adölesanlarda Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi” başlıklı teziniz ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 27/11/2014 tarihli toplantısında alınan 179/1349 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir. Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr.Erkan İBİŞ
Rektör

EKLER:

1- Karar Örneği (1 sayfa)

EK-3: Etik Kurul Kararı (Devam)

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 27/11/2014

Toplantı Sayısı : 179

Karar Sayısı : 1349

1349- Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Gamze Doğaner**'in "Adölesanlarda Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi" başlıklı tezi ile ilgili 04/11/2014 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Gamze Doğaner**'in "Adölesanlarda Problemlerli Cep Telefonu Kullanımı ve Etkileşim Kaygısı ile İlişkisi" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
04/12/2014

Ramazan TOPAL
Genel Sekreterlik Şubesi

EK-4: Kurum İzinleri

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481/605.99/1144013

02/02/2015

Konu: Araştırma izni

YENİMAHALLE İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Ankara Üniversitesinin 15/01/2015 tarihli ve 414 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze DOĞANER' in "**Adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı ile ilişkisi**" başlıklı tezi kapsamında ilçenize bağlı Atatürk Anadolu Lisesi ve Mehmet Rüştü Uzel Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde anket yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Anket formunun (6 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, okul ve kurum yöneticileri uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre uygulanmasını rica ederim.

Ali GÜNGÖR
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1-Anket formu (6 sayfa)

Atatürk Blv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ad SOYAD Ünvan
Tel: (0 312) XXX XX XX
Faks: (0 312) XXX XX XX

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 06d3-a427-3396-96f2-dfa6 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
YENİMAHALLE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 68191173/605.99/1200828
Konu: Araştırma İzni

03/02/2015

İLGİLİ OKUL MÜDÜRLÜKLERİNE

İlgi: a) Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğünün 02/02/2015 tarih ve 1144013 sayılı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu genelgesi.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze DOĞANER' in "**Adölesanlarda problemleri cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı ile ilişkisi**" başlıklı tezi kapsamında uygulama yapma isteği İl Milli Eğitim Müdürlüğünce uygun görülmüş olup, söz konusu uygulamanın araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (b) genelge doğrultusunda uygulanması hususunda;
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Arslan ÖZTAŞ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

1. Yazı (1 Sayfa)
2. Anket Formu (6 sayfa)

DAĞITIM:

1. Atatürk Anadolu Lisesi
2. Mehmet Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü – Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü
Adres: Rağıp Tüzün Caddesi Miralay Nazım Bey Sokak No :133 Yenimahalle / ANKARA
Telefon : (0 312) 315 39 55-344 80 23-344 53 87-315 06 83 Dahili: 125 Faks : 0 312 343 30 43
İnternet Adresi: <http://yenimahalle.meb.gov.tr> e-posta: 123359@meb.k12.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2dcc-2255-36a3-982f-4da1 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.4954857

13.05.2015

Konu: Araştırma izni

YENİMAHALLE İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Ankara Üniversitesinin 21/04/2015 tarihli ve 3734 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze DOĞANER' in "**Adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı ile ilişkisi**" başlıklı tezi kapsamında ilçenize bağlı Mustafa Kemal Anadolu Lisesi, Alparslan Anadolu Lisesi, Batıkent Şevket Evliyagil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Yenimahalle Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde anket yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Anket formunun (6 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, okul ve kurum yöneticileri uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre uygulanmasını rica ederim.

Ali GÜNGÖR
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:

1-Anket formu (6 sayfa)

Atatürk Blv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ad SOYAD Ünvan
Tel: (0 312) XXX XX XX
Faks: (0 312) XXX XX XX

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden C429-c011-369a-996d-6d40 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
YENİMAHALLE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 68191173-605.99-E.5014972
Konu: Araştırma İzni
Gamze DOĞANER

14.05.2015

İLGİLİ OKUL MÜDÜRLÜKLERİNE

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu genelgesi.
b) Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 13/05/2015 tarih ve 4954857 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze DOĞANER' in "**Adölesanlarda problemlerli cep telefonu kullanımı ve etkileşim kaygısı ile ilişkisi**" başlıklı tezi kapsamında anket yapma isteği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne uygun görülmüş olup, söz konusu uygulamanın araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, okul ve kurum yöneticileri uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre uygulanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Hilmi TURAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
Yazı (1 Sayfa)

Dağıtım :
Mustafa Kemal Anadolu Lisesi
Alparslan Anadolu Lisesi
Batıkent Şevket Evliyagil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yenimahalle Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme 1 Şube Müdürlüğü
Adres: Ragıp Tüzün Caddesi No :144 (Kaymakamlık Binası Kat:1) Yenimahalle / ANKARA
Telefon : (0 312) 343 82 77 - 343 82 78 Dahili: 18 Faks : 0 312 315 02 00
İnternet Adresi: <http://yenimahalle.meb.gov.tr> e-posta: 123359@meb.k12.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5206-9071-3758-b628-36f8 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı : Gamze
Soyadı : DOĞANER
Doğum yeri ve tarihi : Ankara, 04.06.1986
Uyruğu : T.C.
Medeni durumu : Bekâr
E- posta : gamzed_1986@hotmail.com
Telefon : 0554 463 62 99

II- Eğitimi

Lisans : T.C. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, 2006-2010
Lise : Ankara Yenimahalle Halide Edip Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi, 2000-2004
Ortaokul : Mimar Sinan İlköğretim Okulu, 1997-2000
İlkokul : İsmail Erez İlkokulu, 1992-1997
Yabancı Dili : İngilizce

III- Ünvanı

Hemşire - 2010

IV- Mesleki Deneyimi

2010-2011 : Bayındır Sağlık Grubu, Bayındır Söğütözü Hastanesi, Kemik İliği Transplantasyon Merkezi, Hemşire
2011- Halen : Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Perinatoloji Yoğun Bakım Ünitesi, Hemşire

V- Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

Psikiyatri Hemşireleri Derneği, 2014-Halen

VI- Bilimsel İlgi Alanları

Ulusal Dergilerde Yayınlanan Makaleler

1. Ançel G, Durmuş Ö, **Doğaner G** (2010). Borderline Kişilik Bozukluğu: Tedavi ve Hemşirelik Bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(3): 133-138.

Ulusal ve Uluslararası Kongrelerde Sunulan Bildiriler ve Posterler

1. Topuz N, **Doğaner G**, Alagöz F, Pekşen S, Özdemir M, Uygur D (2015). Riskli gebelerde prenatal bağlanma. 12. *Zekai Tahir Burak Jinekoloji ve Obstetri Kongresi*, 12-14 Kasım 2015, Ankara
2. **Doğaner G**, Ançel G (2016). Adölesanlarda problemlili cep telefonu kullanımı. *IV. Uluslararası VIII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi*, 6-9 Kasım 2016, Manisa

VII- Diğer Bilgiler

Eğitim Programı Haricinde Aldığı Kurslar, Katıldığı Eğitim Seminerleri ve Kongreler

1. Sağlık Bilimlerinde Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi, 8 Aralık 2010, Ankara
2. Anne Sütü ve Emzirme Eğitimi, 2012, Ankara
3. Klinik Uygulamalarda Rehberlik Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, 3-4 Ekim 2013, Ankara
4. III. Psikoloji Günleri, Ankara Üniversitesi, 23-25 Aralık 2013, Ankara
5. III. Hemşirelik Uygulamalarında Rehberlik Eğitimi, Ankara Üniversitesi, 28 Ocak 2014, Ankara
6. III. Uluslararası VII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 1-3 Eylül 2014, Ankara

7. Acil Obstetrik Bakım Kursu, 2014, Ankara
8. 12. Zekai Tahir Burak Jinekoloji ve Obstetri Kongresi, 12-14 Kasım 2015, Ankara
9. Temel Araştırma Kursu, 18-22 Ocak 2016, Ankara
10. IV. Uluslararası VIII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 6-9 Kasım 2016, Manisa
11. V. Yenidoğan Günleri, 3-4 Mart 2017, Ankara
12. Ulusal Sağlık Bakım Hizmetleri Kongresi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 11-12 Mayıs 2017, Ankara

